

Canllawiau Cynllunio Atodol Drafft

Coed, Coetiroedd a Gwrychoedd

Hydref 2026

sirgar.llyw.cymru
carmarthenshire.gov.wales

Coed, Coetiroedd a Gwrychoedd

Canllawiau Cynllunio Atodol

Defnyddio'r canllawiau hyn – dechreuwch yma

Os ydych chi'n ymgeisydd neu'n asiant: Mae [Pennod 5](#) yn nodi beth sy'n berthnasol i'ch cynnig yn ôl y math o gais, ac mae [Atodiad C](#) yn rhestru beth i'w gyflwyno. Mae'r gofynion o sylwedd yn dilyn ym mhenodau 6–9 – integreiddio coed a gwrychoedd sy'n bodoli eisoes [\(6\)](#), gwaith rheoli i wella asedau sy'n bodoli eisoes [\(7\)](#), darparu coed a gwrychoedd newydd [\(8\)](#), a phlannu cyfadferol lle na ellir osgoi colled [\(9\)](#). Mae'r cyfrifiad ardal gwarchod gwreiddiau yn [Atodiad D](#).

Cyn i chi wneud cais: anogir yn gryf eich bod yn cael trafodaeth gynnar â'r awdurdod lleol cyn gwneud cais, i gadarnhau'r gwaith tirlfesur y mae ei angen, ac i nodi cyfyngiadau cyn i'ch cynllun gael ei bennu. Mae [Pennod 3](#) yn nodi beth i'w wneud yn ystod y cyfnod cyn gwneud cais.

Mae'r penodau a'r atodiadau sy'n weddill yn ymdrin â'r cyd-destun o ran polisïau a deddfwriaeth, rolau'r rhai sy'n gysylltiedig, a manylion gweinyddol megis diffiniadau, arolygon, a rhestrau o rywogaethau.

Cynnwys

1. Cyflwyniad.....	1
2. Pwysigrwydd coed a gwrychoedd.....	2
3. Pwy ddylai ddefnyddio'r canllawiau cynllunio atodol hyn?.....	5
4. Gwarchodaeth statudol a rheolaethau cynllunio.....	7
Rheoli datblygu: Fframwaith polisi	7
Gwarchodaethau statudol ar gyfer coed a gwrychoedd	12
Gorfodi	17
5. Ystyriaethau coedyddol wrth gynllunio.....	18
Wedi ei ymgorffori o fewn y fframwaith tirwedd ehangach	18
Datblygiad a ganiateir	23
Ceisiadau gan ddeiliaid tai.....	25
Ceisiadau bach.....	26
Ceisiadau mawr.....	27
Ceisiadau amlinellol.....	30
Ystyriaethau trawsbynciol	32
6. Integreiddio coed a gwrychoedd sy'n bodoli eisoes.....	34
Ardaloedd gwarchod gwreiddiau.....	36
Effeithiau posibl a mesurau atal.....	38
Ffensys gwarchod coed.....	41
Ymwybyddiaeth o'r safle, monitro, a chydymffurfedd	42
Mesarau diogelu penodol i wrychoedd.....	42
7. Gwaith rheoli i wella asedau sy'n bodoli eisoes.....	43
8. Darparu coed a gwrychoedd newydd.....	45
Egwyddorion ar gyfer gwaith plannu newydd.....	47
Dewis rhywogaethau	50
Sicrhau digon o le a chyfaint ar gyfer gwreiddio.....	52
Creu lleoedd, cymeriad tirwedd, a diogelwch cymunedol.....	55
Manyleb pyllau coed ac ategolion.....	56
Sefydlu a chynnal a chadw	58
9. Plannu cyfadferol lle na ellir osgoi colled	61
Egwyddorion ar gyfer plannu cyfadferol.....	62
Trawsleoli	66
Amcangyfrif gwerth.....	67
Atodiadau	69
Atodiad A: Cyd-destun polisi.....	69
Atodiad B: Diffiniadau ac arolygon.....	76
Atodiad C: Rhestr wirio'r ymgeisydd	93

Atodiad D: Cyfrifo ardaloedd gwarchod gwreiddiau	98
Atodiad E: Rhestr y rhywogaethau	100
Atodiad F: Rhestr o rywogaethau sydd wedi eu heithrio a'u cyfyngu	113

Talfyriad	Ystyr
Asesiad o'r effaith ar goedyddiaeth	Asesiad o'r effaith ar goedyddiaeth
Datganiad dull coedyddiaeth	Datganiad dull coedyddiaeth
BS	Safon Brydeinig
Seilwaith gwyrdd a glas	Seilwaith gwyrdd a glas
Cynllun datblygu lleol	Cynllun datblygu lleol
Budd net i fioamrywiaeth	Budd net i fioamrywiaeth
Cyfoeth Naturiol Cymru	Cyfoeth Naturiol Cymru
Asesiad coedyddiaeth rhagarweiniol	Asesiad coedyddiaeth rhagarweiniol
Arfarniad ecolegol rhagarweiniol	Arfarniad ecolegol rhagarweiniol
PSD4	PSD4: Seilwaith Gwyrdd a Glas – Coed, Coetiroedd a Gwrychoedd mewn Datblygiadau Newydd
Hawliau datblygu a ganiateir	Hawliau datblygu a ganiateir
Polisi Cynllunio Cymru	Polisi Cynllunio Cymru
Ardal gwarchod gwreiddiau	Ardal gwarchod gwreiddiau
Canllawiau cynllunio atodol	Canllawiau Cynllunio Atodol
TAN	Nodyn Cyngor Technegol
Grŵp Gweithredu Coed a Dylunio	Grŵp Gweithredu Coed a Dylunio
Cynllun gwarchod coed	Cynllun Gwarchod Coed

Talfyriad	Ystyr
Gorchymyn diogelu coed	Gorchymyn diogelu coed

1. Cyflwyniad

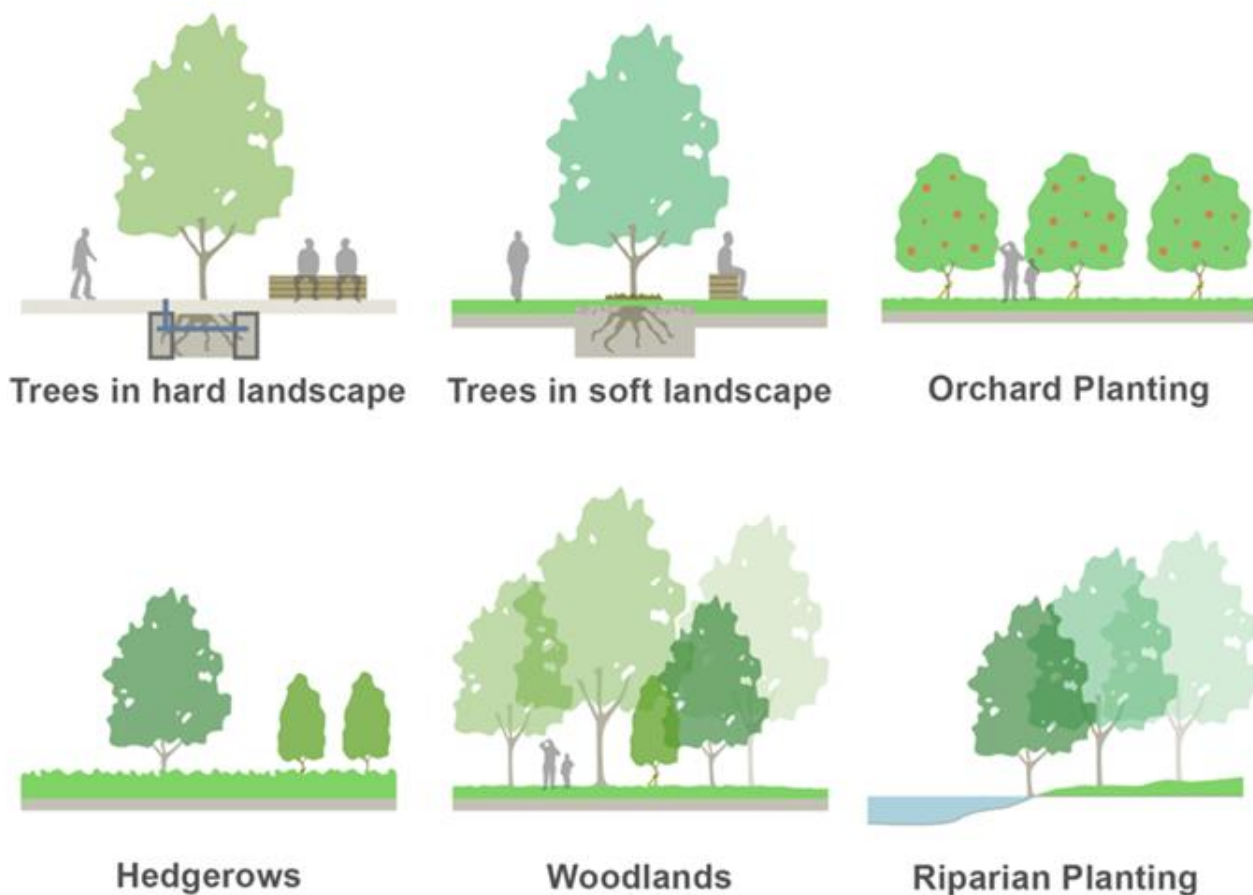
- 1.1. Mae'r canllawiau cynllunio atodol hyn wedi eu paratoi i gyd-fynd â Chynllun Datblygu Lleol Sir Gaerfyrddin 2018–2033, ac maent yn ymwneud yn benodol â *PSD4: Seilwaith Gwyrdd a Glas – Coed, Coetiroedd a Gwrychoedd mewn Datblygiadau Newydd*. Mae'r ddogfen yn un o gyfres o nodiadau canllawiau cynllunio atodol sydd, gyda'i gilydd, yn llywio'r broses, y dyluniad, ac ansawdd datblygu cynaliadwy ledled y sir.
- 1.2. Diben y ddogfen hon yw darparu manylion ychwanegol i ategu PSD4 drwy gynnig arweiniad i berchnogion tai, tîrfeiddianwyr, datblygwyr, a phartïon eraill sydd â buddiant sy'n ymwneud â'r broses gynllunio ar sut i ystyried coed a gwrychoedd yn briodol fel rhan o gynigion datblygu.
- 1.3. Mae'r canllawiau hyn yn berthnasol i bob coeden, gwrych a choetir yn Sir Gaerfyrddin, gan gynnwys y rhai nad ydynt wedi eu gwarchod yn ffurfiol gan ddynodiadau cenedlaethol neu leol. Fe'u defnyddir fel ystyriaeth berthnasol wrth benderfynu ar geisiadau cynllunio, ac felly dylai'r sawl sy'n bwriadu cyflwyno cais cynllunio gyfeirio atynt.
- 1.4. Mae'r ddogfen hon wedi ei datblygu yn unol â Pholisi Cynllunio Cymru – Rhifyn 12, ochr yn ochr ag ystyriaethau polisi cenedlaethol a lleol perthnasol eraill.
- 1.5. Dylid darllen y canllawiau cynllunio atodol hyn ochr yn ochr â'r canllawiau cynllunio atodol sy'n ymwneud â seilwaith gwyrdd a glas, sy'n darparu canllawiau ategol ar gyflawni seilwaith gwyrdd a glas amlswyddogaethol o fewn datblygiadau newydd. Wedi ei gynnwys yn y canllawiau cynllunio atodol ar gyfer seilwaith gwyrdd a glas, mae Atodiad B yn darparu'r templed datganiad seilwaith gwyrdd a glas, gan gynnwys y dystiolaeth y mae ei hangen i ddangos budd net i fioamrywiaeth a chyfrifo'r sgôr ffactor o ran mannau gwyrdd, tra bod Atodiad C yn cynnig canllawiau ar gyflawni buddion seilwaith gwyrdd a glas amlswyddogaethol i gynorthwyo ymgeiswyr i fodloni amryfal ofynion cynllunio yn effeithiol.

Ymgynghori

- 1.6. Mae'r canllawiau cynllunio atodol drafft hyn yn destun ymarfer ymgynghori a gynhelir mewn modd sy'n gyson â'r hyn a nodir yn y cytundeb cyflawni ar gyfer y cynllun datblygu lleol diwygiedig. Bydd y newidiadau hynny y cytunwyd arnynt mewn ymatebion i'r sylwadau a gafwyd yn cael eu hymgorffori, a bydd y canllawiau cynllunio atodol yn cael eu cyflwyno i'r cyngor wedyn i'w hystyried i'w mabwysiadu.

2. Pwysigrwydd coed a gwrychoedd

- 2.1. Mae coed, gwrychoedd a choetiroedd yn elfennau hanfodol o dirweddau Sir Gaerfyrddin, gan lunio'u cymeriad, darparu cysylltedd ecolegol, ac ategu'r gallu i wrthsefyll effeithiau newid hinsawdd. Maent yn darparu buddion cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol mesuradwy, gan eu gwneud yn hanfodol i greu cymunedau iach a chynaliadwy.

Ffigur 1: Elfennau'r dirwedd goed

Gwerth economaidd a chreu lleoedd

- 2.2. Gall integreiddio coed fel rhan o ddatblygiadau newydd wella'u hyfywedd a'u gwerth. Mae tystiolaeth yn dangos y gall gorchudd coed sydd wedi ei gynllunio'n feddylgar gynyddu gwerth eiddo. Gall coed stryd a choed gardd aeddfed gynyddu gwerth eiddo preswyl rhwng 2% a 9%, tra gall stryduniau sydd â llawer o lystyfiant wella gwerth tir 18% neu ragor. Mae mewnbwn coedyddol cynnar yn cynorthwyo cydymffurfedd â PSD4 drwy alluogi ymgeiswyr i gadw coed a gwrychoedd allweddol, osgoi effeithiau, a dylunio i sicrhau bod digon o le ar gyfer gwreiddio.
- 2.3. Yn Sir Gaerfyrddin, mae coed a gwrychoedd sydd wedi eu hintegreiddio'n dda yn helpu cynllun i ymateb i dirwedd y sir (gan gynnwys y dyffrynnoedd coediog a phatrymau caeau â gwrychoedd mewn ardaloedd megis Dyffryn Tywi) gan atgyfnerthu cymeriad lleol ac ymdeimlad o le. Maent yn cyfrannu at y broses o reoli dŵr wyneb a lleihau llygredd gwasgaredig sy'n cyrraedd dyfroedd sensitif megis Bae Caerfyrddin, ac at wydnwch dalgylchoedd mewn ardaloedd sy'n dueddol o gael llifogydd.

Buddion cymdeithasol ac iechyd

- 2.4. Mae coed a gwrychoedd yn gwella ansawdd bywyd drwy greu mannau croesawgar a deniadol. Gallant ddiffinio llwybrau, darparu cysgod, annog unigolion i gerdded a seiclo, a gwella iechyd a llesiant. Mae ymchwil yn dangos bod unigolion yn gyson yn ffafrio datblygiadau sy'n cynnwys coed, gan werthfawrogi eu hapêl esthetig, amrywiad tymhorol, a'r ffaith eu bod yn gwneud i ardal deimlo'n lledfol. Mae gwrychoedd yn arbennig o effeithiol wrth bennu ffiniau, lleihau sŵn, hidlo llygredd aer, a chynnal symudiad bywyd gwyllt, tra bod coed aeddfed yn darparu cymeriad, strwythur, a gwerth bioamrywiaeth ar unwaith.
- 2.5. Mae cadw ac integreiddio'r asedau naturiol hyn o fewn datblygiad yn cryfhau hunaniaeth leol, yn meithrin ymdeimlad cryf o le, ac yn helpu i fodloni amryfal ofynion cynllunio. Mae hyn yn cynnwys cefnogi amcanion creu lleoedd, gwella rhwydwaith y seilwaith gwyrdd a glas, a chyflawni budd net i fioamrywiaeth, sydd i gyd yn sail uniongyrchol i PSD4.

Y gallu i wrthsefyll effeithiau newid hinsawdd a bioamrywiaeth

- 2.6. Y tu hwnt i ddeilliannau cymdeithasol ac economaidd, mae coed a gwrychoedd yn cyfrannu'n sylweddol at y gallu i liniaru ac addasu i effeithiau newid hinsawdd. Maent yn dal carbon, yn ailgyfeirio glaw, yn cymedroli tymereddau lleol, ac yn darparu cynefin i rywogaethau â blaenoriaeth. Mae plannu strategol yn gwella cysylltedd ecolegol ar draws ardaloedd trefol a gwledig ac yn cefnogi amcanion seilwaith gwyrdd a glas ehangach.

- 2.7. Mae gwarchod ac integreiddio coed a gwrychoedd sy'n bodoli eisoes yn cyd-fynd â'r dull fesul cam ac yn cyd-fynd â gofyniad PSD4 i gadw coed a gwrychoedd cymaint ag sy'n bosibl, a darparu amgylcheddau gwreiddio digonol ar gyfer sefydlu hirdymor.
- 2.8. Mae sicrhau bod plannu newydd yn dilyn egwyddor 'planhigyn cywir, lle cywir' yn cynorthwyo'r gwaith o sefydlu planhigion ar gyfer yr hirdymor, yn symleiddio rheolaeth barhaus, ac yn atgyfnerthu'r buddion creu lleoedd y mae coed a gwrychoedd yn eu dwyn i ddatblygiad newydd.

3. Pwy ddylai ddefnyddio'r canllawiau cynllunio atodol hyn?

3.1. Mae'r canllawiau cynllunio atodol hyn yn berthnasol i unrhyw un yr effeithir arnynt gan benderfyniadau ynghylch coed, coetiroedd a gwrychoedd, neu sy'n ymwneud â nhw. Er mai rheoli datblygu yw eu prif ffocws, maent hefyd yn cwmpasu gwaith yn ymwneud â choed a warchodir, a stiwardiaeth ehangach yr asedau hyn o fewn tirweddau ac aneddiadau Sir Gaerfyrddin. Mae Tabl 1 yn nodi sut y dylai gwahanol ddefnyddwyr gymhwyso'r canllawiau cynllunio atodol ym mhob cam o'r broses gynllunio.

Tabl 1: Cymhwyso'r canllawiau cynllunio atodol hyn – canllawiau i ddefnyddwyr yn ôl cam cynllunio.

Defnyddiwr	Cyn gwneud cais	Cais cynllunio	Ar ôl caniatâd
Datblygwr	Nodi cyfyngiadau yn gynnar, llywio dyluniad cynllun ailadroddol, a deall gofynion dogfennaeth.	Paratoi dogfennaeth yn unol â'r canllawiau cynllunio atodol. Defnyddio rhestr wirio Atodiad C cyn ei chyflwyno.	Amodau rhyddhau. Cyflawni plannu cymeradwy, a gweithredu gwaith rheoli a chynnal a chadw y cytunwyd arnynt.
	Deall cyfrifoldebau o dan orchmynion diogelu coed, rheolaethau ardal gadwraeth, a'r rheoliadau yn ymwneud â gwrychoedd. Gwirio a oes angen cydsyniad neu hysbysiad cyn gwneud gwaith.	Dilyn adrannau perthnasol y canllawiau cynllunio atodol perthnasol i gael arweiniad ar beth i'w gyflwyno gydag unrhyw gais neu hysbysiad.	Cydymffurfio ag unrhyw amodau sydd ynghlwm wrth y cydsyniad.
Ymgynghorydd coeddyddiaeth	Defnyddio'r canllawiau cynllunio atodol i lywio cwmpas, methodoleg, a mewnbwn dylunio'r arolwg sy'n gymesur â'r cynnig.	Paratoi dogfennaeth yn ôl safon y canllawiau cynllunio atodol. Croesgyfeirio ag Atodiad C i gadarnhau ei fod yn gyflawn.	Goruchwyllo gwaith lle y mae wedi ei gyflyru. Cynorthwyo'r gwaith o gyflawni'r amodau a gweithredu rheolaeth gymeradwy.
Awdurdod lleol / penderfynwr	Defnyddio'r canllawiau cynllunio atodol i arwain trafodaethau cyn gwneud cais, a phennu disgwyliadau ar gyfer yr wybodaeth ofynnol.	Cymhwyso'r canllawiau cynllunio atodol fel ystyriaeth berthnasol wrth asesu cynigion yn erbyn PSD4 a pholisïau perthnasol.	Monitro a gorfodi cydymffurfedd â mesurau plannu, gwarchod a rheoli cymeradwy.

Rhanddeiliad cymunedol	Defnyddio'r canllawiau cynllunio atodol i ddeall mesurau gwarchod coed a gwrychoedd, sut i ofyn am orchymyn diogelu coed, a sut i roi gwybod am dorri rheolau.	Defnyddio'r canllawiau cynllunio atodol i ddeall y ddarpariaeth ddisgwyliedig o ran coed a gwrychoedd, gan gefnogi ymatebion gwybodus i'r ymgynghoriad.	Deall disgwyliadau rheoli hirdymor a chyfleoedd posibl ar gyfer stiwardiaeth gymunedol.
-----------------------------------	--	---	---

4. Gwarchodaeth statudol a rheolaethau cynllunio

- 4.1. Mae'r bennod hon yn nodi'r ystod o reolaethau statudol a mecanweithiau cynllunio sydd ar gael i'r awdurdod lleol mewn perthynas â choed, coetiroedd a gwrychoedd. Mae hyn yn cynnwys defnyddio amodau a rhwymedigaethau cynllunio i sicrhau cydymffurfedd â PSD4 a gofynion polisi perthnasol eraill, yn ogystal â phwerau statudol annibynnol sy'n gweithredu'n annibynnol ar y broses gynllunio, ac yn berthnasol p'un a oes cynnig datblygu dan sylw ai peidio.

Rheoli datblygu: Fframwaith polisi

- 4.2. Mae gwarchod, cadw, gwella, a darparu coed, coetiroedd a gwrychoedd yng nghydestun datblygu yn cael ei lywodraethu gan bolisi cynllunio cenedlaethol a lleol. Darperir crynodeb hollgynhwysfawr o hyn yn Atodiad A.

PSD4: Seilwaith gwyrdd a glas – coed, coetiroedd a gwrychoedd mewn datblygiadau newydd

Bydd angen i gynigion datblygu wneud y canlynol:

- a) Cadw, gwarchod, ac integreiddio coed, coetiroedd a gwrychoedd sy'n bodoli eisoes i'r graddau mwyaf posibl, a blaenoriaethu'r rheiny sydd o'r gwerth, ansawdd, a chyflwr uchaf o fewn ffiniau'r safle datblygu, ac arnynt, trwy ddylunio cynllun safle ailadroddol sy'n osgoi effeithiau posibl.*
- b) Lleihau effeithiau posibl ar goed, coetiroedd a gwrychoedd a gedwir i'r graddau mwyaf posibl drwy ddyluniad, datganiadau dull, a mesurau gwarchod sy'n benodol i'r safle.*
- c) Cynnal gwaith plannu cyfadferol priodol lle na ellir osgoi colli coed, coetiroedd a gwrychoedd, er mwyn gwella maint a gorchudd yn gyffredinol. Dylid ystyried cyfleoedd i drawsleoli gwrychoedd sy'n bodoli eisoes lle bo'n ymarferol.*
- d) Darparu digon o le a chyfaint ar gyfer gwreiddio o fewn cynllun y safle, ac mewn perthynas â defnyddiau tir cyfagos i alluogi coed, coetiroedd a gwrychoedd sy'n bodoli eisoes, a rhai newydd eu plannu, i dyfu i aeddfedrwydd ac i osgoi heriau posibl o ran eu cadw am oes y datblygiad.*
- e) Nodi a chyflawni gwaith rheoli i wella gwerth, ansawdd a chyflwr coed, coetiroedd a gwrychoedd sy'n bodoli eisoes o fewn ffiniau'r safle datblygu, ac arnynt.*

f) Plannu coed, coetiroedd a gwrychoedd ychwanegol sy'n briodol i'r safle a'r math o ddatblygiad a fydd yn darparu buddion hirdymor i'r dirwedd, a buddion net i fioamrywiaeth.

Sicrhau cydymffurfedd drwy'r broses gynllunio

- 4.3. Bydd yr awdurdod lleol yn ceisio sicrhau bod coed a gwrychoedd yn cael eu gwarchod, eu cadw, a'u rheoli'n briodol drwy'r broses gynllunio, drwy ddefnyddio pwerau gwarchod coed statudol, a thrwy fecanweithiau rheoleiddio perthnasol eraill.
- 4.4. Lle na chydymffurfir â chynlluniau wedi eu cymeradwyo, amodau cynllunio, neu reolaethau gwarchodaeth statudol, bydd yr awdurdod lleol yn ymchwilio i faterion ac yn cymryd camau gorfodi cymesur, yn enwedig lle ystyrir ei fod yn hwylus er budd y cyhoedd.

Clirio safle cyn gwneud cais

- 4.5. Yn unol â Pholisi Cynllunio Cymru¹, anogir yn gryf i beidio â chynnal gwaith clirio coed, coetiroedd neu wrychoedd na fu gofyn amdano cyn cyflwyno cais cynllunio, a chyn cael penderfyniad yn ei gylch, gan y gall hynny ei gwneud yn fwy anodd i gynnig sicrhau budd net i fioamrywiaeth.
- 4.6. Pan fo llystyfiant wedi ei dynnu ymaith cyn cyflwyno cais cynllunio, bydd gwerth bioamrywiaeth y safle yn cael ei asesu ar sail ei gyflwr cyn i'r clirio ddigwydd. Yn absenoldeb tystiolaeth gadarn i'r gwrthwyneb, tybir bod y cynefin blaenorol mewn cyflwr ecolegol da, a bydd angen cynigion i gyflawni budd net i fioamrywiaeth o'r llinell sylfaen honno.

Noder: Dylai ymgeiswyr gadw coed a gwrychoedd sy'n bodoli eisoes nes bod eu gwerth wedi ei asesu'n briodol, a bod yr angen i'w tynnu ymaith wedi ei gyfiawnhau.

Rhwymedigaethau cynllunio

- 4.7. Lle bo angen, er mwyn lliniaru effeithiau neu sicrhau rheolaeth hirdymor, gall yr awdurdod lleol ddefnyddio rhwymedigaethau cynllunio (cytundebau adran 106) i sicrhau bod mesurau sy'n gysylltiedig â choed a gwrychoedd yn cael eu rhoi ar waith. Gall y rhain gynnwys y canlynol:
- Gwaith rheoli a chynnal a chadw hirdymor;
 - Cynlluniau rheoli coetiroedd, coed neu wrychoedd;
 - Plannu yn lle, plannu ychwanegol, neu blannu cyfadferol; a

¹ Polisi Cynllunio Cymru (Rhifyn 12), paragraff 6.4.16. Llywodraeth Cymru, 2024.

d. Plannu oddi ar y safle neu gyfraniadau ariannol tuag at fodloni gofynion polisïau.

- 4.8. Cyfeirir at ganllawiau cynllunio atodol rhwymedigaethau cynllunio. Rhaid i unrhyw rhwymedigaeth fodloni'r profion statudol ar gyfer rhwymedigaethau cynllunio.

Amodau cynllunio

- 4.9. Gellir cymhwyso amodau cynllunio i ganiatadau cynllunio sy'n ymwneud â gwarchod, cadw, a rheoli coed a gwrychoedd o fewn cynigion datblygu. Er mwyn sicrhau cydymffurfedd â PSD4, lle gall datblygiad effeithio ar goed neu wrychoedd a gedwir, gall amodau gynnwys y canlynol:
- a. Cyflwyno a chymeradwyo dogfennaeth goedyddiaeth angenrheidiol cyn dechrau'r datblygiad;
 - b. Gosod a chadw ffensys gwarchod yn unol â manylion cymeradwy;
 - c. Rheolaethau dros fynediad, storio, cloddio, gosod gwasanaethau, newidiadau i lefelau'r ddaear, a gwaith o fewn ardaloedd gwarchod gwreiddiau neu o amgylch gwrychoedd;
 - d. Goruchwyliaeth goedyddol ar weithrediadau penodedig;
 - e. Gweithredu cynlluniau tirlunio, plannu coed, neu blannu gwrychoedd, gan gynnwys plannu yn lle rhai eraill neu blannu cyfadferol lle gellir cyfiawnhau hynny;
 - f. Cynnal a chadw planhigion a gwrychoedd a'u newid am rai eraill am gyfnod penodol; ac
 - g. Cyflwyno a gweithredu cynlluniau trawsleoli gwrychoedd.

Gwarchodaethau statudol ar gyfer coed a gwrychoedd

Gorchmynion diogelu coed

- 4.10. Mae gorchymyn diogelu coed yn gwarchod coeden (neu grŵp o goed) sy'n gwneud cyfraniad gweledol neu amgylcheddol sylweddol i'w hamgylchedd. Mae'n drosedd torri i lawr, tocio, brigdorri, dadwreiddio, difrodi'n fwriadol, neu ddinistrio coeden sydd wedi ei chynnwys o dan orchymyn diogelu coed heb gael caniatâd ysgrifenedig gan yr awdurdod lleol. Gall unrhyw un sy'n cyflawni trosedd o'r fath fod yn agored i erlyniad, a all arwain at ddirwyon sylweddol a/neu ofyniad i wneud gwaith adfer.
- 4.11. Gall yr awdurdod lleol wneud, cadarnhau, amrywio, neu ddirymu gorchmynion diogelu coed pan fo'n hwylus er budd amwynder. Wrth asesu a ddylid cyflwyno gorchymyn diogelu coed², bydd yr awdurdod lleol yn ystyried y canlynol:
- Gwelededd o le cyhoeddus a graddfa gwerth amwynder cyhoeddus;
 - Rhinwedd unigol neu gyfunol, gan gynnwys maint, ffurf, cyflwr, a photensial yn y dyfodol;
 - Cyfraniad at gymeriad ehangach y dirwedd neu anheddiad;
 - Bioamrywiaeth, cynefin, neu werth seilwaith gwyrdd a glas;
 - Statws hanesyddol, diwylliannol neu hynodrwydd coeden;
 - Lefel y gorchudd coed oddi amgylch, a'r prinder cymharol;
 - Tystiolaeth o fygythiad gwirioneddol neu ragweladwy; ac
 - Cymesuredd a buddioldeb rhoi gwarchodaeth statudol ar waith.
- 4.12. Mae tîrfeddianwyr yn parhau i fod yn gyfrifol am goed a warchodir gan y gorchymyn diogelu coed ond rhaid iddynt gael caniatâd ar gyfer mathau penodol o waith.
- 4.13. Wrth geisio caniatâd cynllunio, disgwylir i ymgeiswyr nodi a rhoi ystyriaeth lawn i orchmynion diogelu coed sy'n bodoli eisoes yn ystod camau cynharaf gwerthuso a dylunio'r safle. Dylid llunio cynigion datblygu i gadw ac integreiddio coed a warchodir lle bynnag y bo'n ymarferol, ac y mae'n annhebygol y bydd cynlluniau sy'n methu â dangos ystyriaeth ddyledus o gyfyngiadau gorchymyn diogelu coed yn cael eu cefnogi.
- 4.14. Gall gwrychoedd gynnwys coed sydd wedi eu gwarchod gan orchymyn diogelu coed. Mewn achosion o'r fath, mae angen cydsyniad gorchymyn diogelu coed ar wahân ar

² o dan adran 198 o Ddeddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990.

gyfer gwaith sy'n effeithio ar y coed hynny, yn ogystal ag unrhyw ofynion o dan y Rheoliadau Gwrychoedd pan fo'n berthnasol.

- 4.15. Mae map o'r gorchmynion diogelu coed sy'n bodoli eisoes ar gael ar [wefan](#) y cyngor. Mae rhagor o ganllawiau, gan gynnwys y gweithdrefnau ar gyfer dynodi gorchmynion diogelu coed, i'w cael yn [Nodyn Cyngor Technegol \(Cymru\) 10: Gorchmynion Cadw Coed](#)³.

Coed mewn ardaloedd cadwraeth

- 4.16. Rhoddir gwarchodaeth statudol i goed sydd wedi eu lleoli o fewn ardaloedd cadwraeth dynodedig, p'un a ydynt yn rhwym wrth orchymyn diogelu coed ai peidio. Mae gwarchodaeth yn berthnasol yn rhinwedd dynodiad ardal gadwraeth.
- 4.17. Yn unol â deddfwriaeth⁴, rhaid rhoi rhybudd ysgrifenedig chwe wythnos ymlaen llaw i'r awdurdod lleol cyn cynnal gwaith ar unrhyw goeden o fewn ardal gadwraeth sydd â diamedr sy'n fwy na 75 mm pan gaiff ei fesur 1.5 metr uwchlaw lefel y ddaear (neu 100 mm pan fydd y gwaith yn cael ei wneud i wella twf coed eraill).
- 4.18. Mae'r cyfnod hysbysu o chwe wythnos yn galluogi'r awdurdod i asesu gwerth amwynder y goeden a phenderfynu a ydyw'n fuddiol rhoi gorchymyn diogelu coed ar waith. Mae'n drosedd torri i lawr,ocio, brigdorri, dadwreiddio, difrodi'n fwriadol, neu ddinistrio coeden mewn ardal gadwraeth heb roi'r rhybudd gofynnol. Mae methiant i roi'r rhybudd gofynnol yn drosedd, a gall arwain at erlyniad.
- 4.19. Gellir cyflwyno ceisiadau am gynnal gwaith ar goed sydd wedi eu gwarchod gan orchymyn diogelu coed, neu hysbysiadau am gynnal gwaith ar goed o fewn ardal gadwraeth, [ar-lein](#).
- 4.20. Mae map o'r ardaloedd cadwraeth dynodedig ar gael ar [wefan](#) y cyngor.

Coed hynafol a hynod

- 4.21. Mae coetiroedd hynafol, coetiroedd lled-naturioli, a choed hynafol, hynod, a threftadaeth unigol yn adnoddau naturiol na ellir mo'u hadfer, sydd â gwerth sylweddol o ran tirwedd, bioamrywiaeth a diwylliant. Yn unol â Pholisi Cynllunio Cymru⁵, dylid eu gwarchod rhag datblygiad a fyddai'n arwain at ddirywiad neu eu colli, ac eithrio mewn amgylchiadau eithriadol iawn lle gellir dangos buddion cyhoeddus sylweddol a ddiffinnir yn glir.

³ Nodyn Cyngor Technegol (Cymru) 10: Gorchmynion Cadw Coed, Hydref 1997.

⁴ Adran 211 o Ddeddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 (fel y'i diwygiwyd), Rheoliadau Cynllunio Gwlad a Thref (Coed) 1999 (fel y'i diwygiwyd), a Rheoliadau Cynllunio Gwlad a Thref (Coed) (Diwygio) (Cymru) 2012.

⁵ Polisi Cynllunio Cymru (Rhifyn 12), paragraff 6.4.43. Llywodraeth Cymru, 2024.

- 4.22. Mae canllawiau pellach ar asesu a rheoli effeithiau ar goetiroedd hynafol a choed hynod wedi eu cyhoeddi gan [Cyfoeth Naturiol Cymru](#)⁶. Bydd yr awdurdod lleol yn ystyried y canllawiau hyn wrth asesu cynigion datblygu a allai effeithio ar goetir hynafol a/neu goed hynod.

⁶ Cyngor i awdurdodau cynllunio sy'n ystyried cynigion sy'n effeithio ar goetiroedd hynafol. Cyfoeth Naturiol Cymru. 2025.

Tynnu gwrychoedd o dan y Rheoliadau Gwrychoedd

- 4.23. Mae llawer o wrychoedd wedi eu gwarchod o dan Rheoliadau Gwrychoedd 1997, sy'n ei gwneud yn drosedd tynnu neu ddinistrio gwrychoedd a warchodir heb ganiatâd ysgrifenedig gan yr awdurdod cynllunio lleol. Mae'r rheoliadau hyn yn berthnasol i'r rhan fwyaf o wrychoedd cefn gwlad ar neu gerllaw tir amaethyddol, tir comin, neu dir cymwys arall, yn enwedig y rhai sydd 20 metr neu fwy o hyd, neu sy'n fyrrach ond yn cwrdd â gwrych arall ym mhob pen.⁷ Ni effeithir ar wrychoedd o fewn gardd ddomestig, neu rai sy'n nodi ffin gardd ddomestig.
- 4.24. Gellir nodi bod gwrych yn 'bwysig' pan fydd y gwrych hwnnw dros 30 mlwydd oed ac yn bodloni meini prawf archaeolegol, hanesyddol, neu ecolegol penodol. Mewn achosion o'r fath, mae'n ofynnol i'r awdurdod lleol gyhoeddi hysbysiad cadw gwrych oni bai bod cyfiawnhad clir dros ei dynnu ymaith.
- 4.25. Pan nad yw'r tynnu ymaith wedi ei esemptio o dan y rheoliadau, rhaid cyflwyno [hysbysiad tynnu gwrych](#) fel y gellir penderfynu arno. Gall tynnu gwrych heb awdurdod arwain at erlyniad, dirwyon, a gofyniad i ailblannu'r gwrych, sydd wedyn yn cael ei drin fel gwrych 'pwysig' am 30 mlynedd.
- 4.26. Mae angen caniatâd i dynnu ymaith gwrychoedd sydd wedi eu lleoli ar dir amaethyddol, tir comin (gan gynnwys meysydd pentref), tir coedwigaeth, padogau, gwarchodfeydd natur lleol, a safleoedd o ddiddordeb gwyddonol arbennig (SoDdGA). Rhaid i ymgeiswyr hefyd wirio nad oes unrhyw amodau cynllunio na chyfamodau preifat sy'n ei gwneud yn ofynnol i gadw gwrychoedd.

Noder: Yn gyffredinol, nid oes angen hysbysiad tynnu gwrych pan fo angen tynnu'r gwrych ymaith i weithredu caniatâd cynllunio. Nid yw datblygiad a wneir o dan hawliau datblygu a ganiateir yn elwa o'r esemptiad hwn, a gallai hysbysiad tynnu gwrych fod yn ofynnol.

Gwrychoedd uchel

- 4.27. Mae rhan 8 o'r Ddeddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol yn rhoi'r pŵer i awdurdodau lleol ystyried cwynion ynghylch gwrychoedd uchel sy'n effeithio'n andwyol ar fwynhad cymydog o'i eiddo, ar yr amod bod pob llwybr arall ar gyfer datrys yr anghydfod yn ymwneud â gwrychoedd wedi ei geisio ac yn aflwyddiannus. Rôl yr awdurdod lleol yw dyfarnu a ydyw'r gwrych yn effeithio'n andwyol ar fwynhad rhesymol yr achwynydd o'i eiddo. Mae rhagor o fanylion ynglŷn â gwneud cwyn ar gael ar [wefan](#) y cyngor.

Trwydded plannu priffyrdd

⁷ Rheoliadau Gwrychoedd 1997 (OS 1997/1160)

- 4.28. O dan adran 96 o Ddeddf Priffyrdd 1980, gall awdurdodau lleol roi trwyddedau ar gyfer plannu llystyfiant o fewn y briffordd gyhoeddus, gan gynnwys ar ymylon ffyrdd, troedffyrdd a chylchfannau. Mae trwyddedau yn sicrhau nad yw plannu yn rhwystro hawliau tramwy cyhoeddus, yn peryglu o ran cynnal diogelwch ar y ffyrdd, nac yn ymyrryd â chyfarpar tanddaearol. Gall yr awdurdod dynnu planhigion ymaith pan fo angen er mwyn sicrhau diogelwch neu ddarparu gwasanaethau. Mae canllawiau pellach ar gael ar [wefan](#) y cyngor.

Coedwigaeth

- 4.29. Mae Deddf Coedwigaeth 1967 (fel y'i diwygiwyd) yn rheoleiddio cwmpo pob coeden fyw, yn amodol ar rai esemptiadau. Nid yw'r awdurdod lleol yn gweinyddu rhoi trwyddedau cwmpo coed o dan y ddeddf; fodd bynnag, dylai ymgeiswyr ystyried yn ofalus a ydyw unrhyw waith arfaethedig yn dod o fewn darpariaethau'r ddeddf. Nid oes angen trwydded cwmpo coed ar wahân i weithredu caniatâd cynllunio llawn, ond efallai y bydd ei hangen lle cynhelir gwaith o dan hawliau datblygu a ganiateir.

Gorfodi

- 4.30. Pan fydd gwaith ar goed neu ddatblygiad sy'n effeithio ar goed a/neu wrychoedd yn cael ei wneud heb y cydsyniad angenrheidiol, neu heb gydymffurfio â'r amodau a osodwyd, bydd yr awdurdod lleol yn ymchwilio i'r mater yn unol â'i [ddatganiad gorfodi cynllunio](#) mabwysiedig.
- 4.31. Cymerir camau gorfodi yn ôl disgresiwn, a dim ond pan ystyrir ei fod yn hwylus er budd y cyhoedd y gwneir hynny, gan fod yn ystyriol o natur y tor a maint y niwed a achosir.
- 4.32. Bydd yr awdurdod lleol yn ceisio datrys achosion o dor rheolau yn gymesur, a all gynnwys negodi anffurfiol, cyflwyno hysbysiadau rhybuddio am orfodi, hysbysiadau gorfodi, hysbysiadau tor amod, hysbysiadau stop, neu hysbysiadau stop dros dro, erlyn am waith heb awdurdod ar goed gwarchodedig, neu wneud cais i'r llysoedd am waharddeb mewn achosion difrifol.
- 4.33. Gellir cymryd camau gorfodi hefyd mewn perthynas â thynnu gwrychoedd ymaith yn anghyfreithlon o dan y Rheoliadau Gwrychoedd.
- 4.34. Bydd clirio coed neu wrychoedd heb awdurdod cyn cyflwyno neu benderfynu ar gais cynllunio, neu unrhyw broses arall sy'n gofyn am gydsyniad, yn cael ei ystyried wrth asesu buddioldeb camau gorfodi.

Adrodd am dorri rheolau cynllunio

Gall aelodau'r cyhoedd roi gwybod am achos o dorri rheolau cynllunio a amheuir, gan gynnwys gwaith heb awdurdod a wnaed ar goed neu wrychoedd, drwy [wefan](#) y cyngor.

5. Ystyriaethau coedyddol wrth gynllunio

- 5.1. Mae'r bennod hon yn nodi'r wybodaeth y mae ei hangen i gynorthwyo ceisiadau cynllunio lle gellir effeithio ar goed a gwrychoedd.
- 5.2. Darperir diffiniadau a gofynion cynnwys gofynnol ar gyfer yr amrywiol arolygon ac adroddiadau coedyddol y cyfeirir atynt yn y bennod hon yn Atodiad B.
- 5.3. Darperir rhestr wirio o ddogfennaeth ategol yn Atodiad C i gynorthwyo ymgeiswyr.
- 5.4. Anogir ymgeiswyr i geisio cyngor cyn gwneud cais er mwyn cadarnhau faint o waith tirlfesur sy'n gysylltiedig â choed a gwrychoedd y mae angen ei wneud, ac i nodi cyfyngiadau dylunio yn gynnar.

Polisi PSD4 – Maen prawf a.

Bydd yn rhaid i gynigion datblygu: "gadw, gwarchod, ac integreiddio coed, coetiroedd a gwrychoedd sy'n bodoli eisoes i'r graddau mwyaf posibl, a blaenoriaethu'r rheiny sydd o'r gwerth, ansawdd, a chyflwr uchaf o fewn ffiniau'r safle datblygu, ac arnynt, trwy ddylunio cynllun safle ailadroddol sy'n osgoi effeithiau posibl".

Mae'r bennod hon yn nodi sut y gall ymgeiswyr ddangos eu bod yn cydymffurfio â'r maen prawf hwn.

Dylai asesiadau ecolegol a choedyddol ddarparu gwerthusiadau clir o werth, ansawdd a chyflwr. Dylid defnyddio'r gwerthusiadau hyn i ddiffinio ardaloedd cyfyngu clir ar gyfer coed, coetiroedd a gwrychoedd, er mwyn galluogi eu hintegreiddio ailadroddol yn niwyg y cynllun. Rhaid cyfiawnhau tynnu unrhyw goeden ymaith yn gadarn gyda thystiolaeth glir, yn unol â'r dull fesul cam.

Nodir y ddogfennaeth a argymhellir ar gyfer dangos cadw, gwarchod ac integreiddio ymhellach yn ôl y math o gais.

Wedi ei ymgorffori o fewn y fframwaith tirwedd ehangach

- 5.5. Yn unol â PSD4, dylai cynigion flaenoriaethu cadw, gwarchod, ac integreiddio coed a gwrychoedd sy'n bodoli eisoes lle bynnag y bo modd.
- 5.6. At ddibenion y canllawiau cynllunio atodol hyn, bydd gwerth, ansawdd a chyflwr coed, coetiroedd a gwrychoedd yn cael eu cadarnhau drwy asesiad ecolegol a choedyddol cyfun. Mae'n debygol y bydd nodweddion o'r gwerth uchaf, gan gynnwys coed hynafol a hynod, coed sy'n rhwym wrth orchymyn diogelu coed, a choed o arwyddocâd eithriadol o ran amwynder, bioamrywiaeth, tirwedd, hanes, neu ddiwylliant, yn darparu buddion amlswyddogaethol drwy gydol oes y datblygiad, ac yn cynrychioli cyfyngiad

perthnasol a ddylai lywio cynllun y safle o'r cam dylunio cynharaf. Dylid defnyddio'r meysydd cyfyngu a nodwyd drwy'r asesiad i lunio'r cynllun drwy ddull ailadroddol sy'n ceisio osgoi effeithiau yn gyntaf, yn unol â'r dull fesul cam⁸.

- 5.7. Ni fydd ystyriaethau o ran coed a gwrychoedd yn cael sylw drwy un ddogfen goedyddiaeth ar ei phen ei hun. Yn hytrach, byddant yn rhan o set gydlynol o wybodaeth gynllunio a dylunio. Gall hyn fel arfer gynnwys arolygon sy'n cydymffurfio â BS 5837, ochr yn ochr â datganiad seilwaith gwyrdd a glas, cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg a, lle bo'n briodol, cynllun rheoli'r dirwedd a'r ecoleg. Ar gyfer datblygiadau ar raddfa fwy, efallai y bydd angen cynnal asesiad o'r effaith amgylcheddol hefyd. Mae'r dogfennau hyn yn gwasanaethu dibenion gwahanol ond cyflenwol, a dylid eu paratoi mewn modd integredig ac ailadroddol.

Datganiad seilwaith gwyrdd a glas

- 5.8. Mae'r datganiad seilwaith gwyrdd a glas yn dangos sut y mae'r cynnig datblygu yn cyfrannu at seilwaith gwyrdd a glas amlswyddogaethol a gwydnwch ecosystemau. Dylai esbonio sut y mae'r cynnig yn ymateb i asedau seilwaith gwyrdd a glas sy'n bodoli eisoes ar y safle, gan gynnwys coed a gwrychoedd, a sut y mae'r cynnig yn gwella cysylltedd ecolegol, ansawdd tirwedd, a bioamrywiaeth. Gall hyn gynnwys cadw coed aeddfed, atgyfnerthu gwrychoedd sy'n bodoli eisoes, plannu coed newydd, neu greu nodweddion cynefin sy'n cynorthwyo gwydnwch ecosystemau. Dylid cyflwyno datganiad seilwaith gwyrdd a glas gyda phob cais cynllunio⁹. Darperir canllawiau pellach yng nghanllawiau cynllunio atodol y seilwaith gwyrdd a glas.

Cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg

- 5.9. Mae cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg yn nodi dyluniad manwl y safle o ran tirwedd ac ecoleg, gan gynnwys cynigion plannu, nodweddion cynefinoedd, a strategaethau cadw. Fel arfer bydd yn dangos sut y mae nodweddion tirwedd ac ecolegol sy'n bodoli eisoes, gan gynnwys coed a gwrychoedd sydd wedi eu cadw, yn cael eu hymgorffori yng nghynllun y safle, a sut y bydd plannu a chreu cynefinoedd newydd yn cyfrannu at y rhwydwaith seilwaith gwyrdd a glas cyffredinol. Pan gynnigir trawsleoli gwrychoedd, creu cynefinoedd neu nodweddion ecolegol, dylid dangos a nodi'r rhain yn glir yn y cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg.

Cynllun rheoli'r dirwedd a'r ecoleg

- 5.10. Pan gymeradwyir datblygiad, gellir sicrhau sefydlu a stiwardiaeth hirdymor nodweddion tirwedd ac ecoleg a gedwir ac a grëwyd o'r newydd drwy gynllun rheoli'r dirwedd a'r ecoleg. Dylai hyn nodi mesurau rheoli a chynnal a chadw priodol ar gyfer coed, gwrychoedd, a chynefinoedd, gan gynnwys cyfundrefnau arolygu, plannu coed

⁸ Rhaid i ymgeiswyr gymhwyso'r dull fesul cam i bob mater ecolegol (gan gynnwys coed a gwrychoedd) yn ogystal â dangos cydymffurfedd â gofynion lleol PSD4.

⁹ Polisi Cynllunio Cymru (Rhifyn 12), paragraff 6.2.12. Llywodraeth Cymru, 2024. Seilwaith gwyrdd a glas syn. GI.

newydd pan fo angen, ac arferion rheoli sy'n cefnogi bioamrywiaeth a swyddogaeth hirdymor y dirwedd.

Asesiad o'r effaith amgylcheddol

- 5.11. Efallai y bydd angen cynnal asesiad o'r effaith amgylcheddol¹⁰ ar gyfer rhai datblygiadau mwy neu fwy sensitif. Mae'r broses yn dechrau gyda barn sgrinio i benderfynu a oes angen asesiad o'r effaith amgylcheddol, ac yn aml barn gwmpasu i gytuno ar yr hyn y mae'n rhaid i'r datganiad amgylcheddol ei gwmpasu. Mae'r datganiad amgylcheddol yn dwyn ynghyd yr holl asesiadau technegol—ecoleg, coedyddiaeth, tirwedd, ac eraill—mewn un ddogfen gydlynol. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn ymgynghorai statudol ym mhob prosiect lle mae angen asesiad o'r effaith amgylcheddol.

Dull integredig

- 5.12. Mae gwaith tirlfesur cychwynnol mewn perthynas â choedyddiaeth yn darparu gwybodaeth sylfaenol hanfodol sy'n llywio cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg, y datganiad seilwaith gwyrdd a glas, a dogfennau dylunio ehangach. Dylid defnyddio'r wybodaeth sy'n deillio o'r camau tirlfesur hyn, megis categorïau coed, lled canopïau, ardaloedd gwarchod gwreiddiau, a lleoliad a chyflwr gwrychoedd, i nodi cyfyngiadau a chyfleoedd yn gynnar, ac i lunio cynllun a strategaeth dirwedd y datblygiad.
- 5.13. Dylai'r broses ddylunio ddilyn dull sy'n cael ei arwain gan gyfyngiadau y bydd gwybodaeth goedyddol ac ecolegol yn llywio'r cynllun cychwynnol a'r strategaeth dirwedd cyn ymgymryd â gwaith dylunio manwl. Yn ymarferol, mae hyn yn golygu y dylid ystyried cadw coed a gwrychoedd ochr yn ochr â ffactorau eraill yn ymwneud â'r safle, megis mynediad, draenio, topograffi, ac ecoleg. Mae integreiddio'r ystyriaethau hyn yn gynnar yn helpu i osgoi gwrthdaro, ac yn lleihau'r angen i roi mesurau lliniaru ar waith yn ddiweddarach.
- 5.14. Ni fydd angen pob dogfen goedyddol a amlinellir yma ar gyfer pob cynnig datblygu. Bydd lefel yr wybodaeth y mae ei hangen yn gymesur â maint ac effeithiau posibl y datblygiad. Gall cynigion llai fynd i'r afael ag ystyriaethau yn ymwneud â choed a gwrychoedd drwy gynlluniau bloc a/neu gynllun tirwedd, tra bydd angen pecyn cydlynol o ddogfennau ynghylch coedyddiaeth, tirwedd, a'r ecoleg ar gynlluniau mwy neu gynlluniau mwy cymhleth.

Dylunio integredig o'r cychwyn cyntaf

Drwy integreiddio ystyriaethau yn ymwneud â choedyddiaeth â dyluniad tirwedd ehangach a chynllun adeiledig o'r cychwyn cyntaf, gall ymgeiswyr ddangos sut yr aethpwyd i'r afael â gofynion PSD4 drwy broses gydlynol a chymesur. Mae'r dull hwn yn cynorthwyo'r gwaith o gadw nodweddion tirwedd gwerthfawr, yn lleihau'r risg o golli coed

¹⁰ Rheoliadau Cynllunio Gwlad a Thref (Asesu Effeithiau Amgylcheddol) (Cymru) 2017 (OS 2017/567 (W.138))

neu wrychoedd y gellir eu hosgoi, ac yn helpu i sicrhau bod datblygiad yn diogelu budd net i fioamrywiaeth ac yn cyfrannu'n gadarnhaol at rwydwaith seilwaith gwyrdd a glas Sir Gaerfyrddin.

Trosolwg o'r broses

1

Arolygon sylfaenol (dichonoldeb a'r cyfnod cyn gwneud cais)

Cynhelir arolwg coed i nodi a chategoreiddio coed, ac i fapio lled canopïau ac ardaloedd gwarchod gwreiddiau. Lle gellir effeithio ar wrychoedd, dylid cwblhau arolwg gwrychoedd hefyd. Ochr yn ochr ag arfarniad ecolegol rhagarweiniol, mae'r wybodaeth sylfaenol hon yn pennu cyfyngiadau a chyfleoedd safle.

Fframwaith tirwedd: Mae'r arolygon hyn yn llywio sail y datganiad seilwaith gwyrdd a glas a chynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg. Gall asesiad coedyddiaeth rhagarweiniol cynharach hefyd fwydo i arolwg coed.

2

Integreiddio dylunio (cysyniad a dyluniad amlinellol)

Defnyddir data arolygon i baratoi cynllun cyfyngiadau coed sy'n dangos ardaloedd gwarchod gwreiddiau, lled canopïau, categorïau cadw a chyfyngiadau. Dylai'r cynllun cyfyngiadau coed lywio cynllun y safle yn uniongyrchol fel bod effeithiau yn cael eu hosgoi neu eu lleihau i'r lleiafswm yn unol â PSD4. Pan nodir gwrthdaro posibl, mae angen cynnal asesiad o'r effaith ar goedyddiaeth i asesu effeithiau uniongyrchol ac anuniongyrchol, a nodi mesurau cadw a lliniaru ymarferol.

Fframwaith tirwedd: Mae'r cynllun cyfyngiadau coed a'r asesiad o'r effaith ar goedyddiaeth yn llywio'r strategaeth dirwedd a'r nodweddion a gedwir / a gollwyd a ddangosir yn y cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg a'r datganiad seilwaith gwyrdd a glas.

3

Dylunio technegol a lliniaru (cyfnod cyflwyno cais cynllunio llawn)

Unwaith y bydd y cynllun wedi ei bennu, paratwir cynllun gwarchod coed a datganiad dull coedyddiaeth, gan fanylu ar ffensys gwarchod, gwarchodaeth tir, parthau gweithio, technegau adeiladu a dilyniannau ar gyfer gwaith o fewn ardaloedd gwarchod gwreiddiau. Dylid cydlynu llwybro cyfleustodau, mynediad i'r safle, ardaloedd storio, a dulliau dymchwel ar y cam hwn hefyd, ynghyd â mesurau lliniaru, plannu newydd / plannu ychwanegol, ac ardaloedd a warchodir at y dibenion hyn.

Fframwaith tirwedd: Mae'r cynllun gwarchod coed a'r datganiad dull coedyddiaeth yn llywio cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg, gan gadarnhau pa goed a gwrychoedd sy'n cael eu cadw, a pha fesurau lliniaru sy'n sail i'r strategaeth blannu.

4

Gweithredu a monitro (y cam adeiladu)

Rhaid gosod mesurau gwarchod coed cyn dechrau'r gwaith a'u cadw am eu hyd. Pan fo angen, cynhelir archwiliadau o safle a goruchwyliaeth goedyddol i sicrhau cydymffurfedd â'r amodau cymeradwy.

Fframwaith tirwedd: Mae cofnodion goruchwyllo coedyddol yn cynorthwyo rhwymedigaethau monitro cynllun rheoli'r dirwedd a'r ecoleg, ac yn darparu tystiolaeth ar gyfer adrodd am dirwedd ar ôl adeiladu.

5

Ar ôl adeiladu a rheolaeth hirdymor

Dylid archwilio coed a gwrychoedd sydd wedi eu cadw, a rhai sydd newydd eu plannu, ar ôl eu cwblhau, gan wneud unrhyw waith adfer angenrheidiol. Dylai cynigion gynnwys mesurau priodol i gynorthwyo'r gwaith o sefydlu, a swyddogaeth, yn yr hirdymor.

Fframwaith tirwedd: *Sicrheir rheolaeth hirdymor o goed a gwrychoedd drwy gynllun rheoli'r dirwedd a'r ecoleg, gan sicrhau bod amcanion y datganiad seilwaith gwyrdd a glas yn cael eu cyflawni a'u cynnal dros amser.*

- 5.15. Dylai cynigion ddilyn y dull fesul cam a nodir yn BS 5837, gan sicrhau bod ystyriaethau o ran coedyddiaeth a thirwedd yn cael eu hintegreiddio o'r camau dylunio cynharaf, hyd at y gwaith adeiladu a'r ôl-ofal. Mae pob un o'r pum cam isod yn nodi'r dogfennau coedyddiaeth allweddol a all gyfrannu ato.
- 5.16. Mewn perthynas â safleoedd lle mae coed a/neu wrychoedd yn bresennol (ar y safle neu gerllaw), nodir isod y dogfennau a argymhellir ar gyfer pob math o gais er mwyn dangos cydymffurfedd â PSD4. Bydd y gofynion yn amrywio fesul achos.

Datblygiad a ganiateir

- 5.17. Nid oes angen dogfennaeth gynllunio fel arfer ar gyfer gwaith a wneir o dan hawliau datblygu a ganiateir; fodd bynnag, rhaid i ddatblygwyr ystyried coed a gwrychoedd ar y safle, y rhai sy'n gyfagos iddo, neu sy'n dylanwadu arno.
- 5.18. Nid yw hawliau datblygu a ganiateir yn dileu'r gofyniad i gydymffurfio â rheolaethau statudol eraill. Ni ddylai datblygiad achosi niwed i goed a warchodir (gan gynnwys y rhai o fewn ardaloedd cadwraeth) nac arwain at gael gwared â gwrychoedd yn anghyfreithlon. Felly, efallai y bydd angen cydsyniad ar wahân, gan gynnwys:
 - a. Ceisiadau am waith coed (ar gyfer coed sy'n rhwym wrth orchmynion diogelu coed neu o fewn ardaloedd cadwraeth);
 - b. Hysbysiadau tynnu gwrychoedd (ar gyfer cael gwared ar wrychoedd gwarchodedig);
 - c. Trwyddedau ar gyfer gwaith sy'n effeithio ar rywogaethau a warchodir (os yw'n berthnasol); a
 - d. Trwyddedau cwmpo coed (os yn berthnasol).
- 5.19. Rhaid i'r rhai sy'n gwneud gwaith o dan hawliau datblygu a ganiateir:
 - a. Cymryd camau rhesymol i osgoi difrod i goed a gwrychoedd ar dir cyfagos (gall atebolrwydd godi o dan gyfraith gyffredin am unrhyw niwed a achosir); a

- b. Cydymffurfio â'r holl ddeddfwriaeth berthnasol sy'n ymwneud â gwarchod coed a gwrychoedd, a bioamrywiaeth.

Ceisiadau gan ddeiliaid tai

Gofynion cyflwyno

- 5.20. Ar gyfer y rhan fwyaf o gynigion perchnogion tai, bydd cynllun bloc wedi ei anodi'n glir, ar raddfa briodol, sy'n dangos boncyffion coed, lled canopïau, ac unrhyw wrychoedd ar y safle, neu wrth ei ymyl, yn ddigonol fel arfer. Dylai cynlluniau nodi pa goed a gwrychoedd y dylid eu cadw, eu tynnu, neu eu tocio, a phan fo'n ymarferol, cynnwys ardal warchod gwreiddiau sylfaenol fel y'i diffinnir yn BS 5837 i ddangos ystyriaeth o gadw coed yn y tymor hir yn unol â PSD4. Mae'r gofynion sylfaenol ar gyfer cynlluniau bloc wedi eu nodi yn Atodiad B.

Pan fo angen gwybodaeth ychwanegol

- 5.21. Os yw'r cynllun bloc yn nodi gwrthdaro posibl rhwng y cynnig a choed a/neu wrychoedd sy'n bodoli eisoes, neu'n awgrymu lle annigonol a/neu gyfaint ar gyfer gwreiddio ar gyfer cadw coed yn yr hirdymor, gall yr awdurdod lleol fynnu:
- Cynllun cyfyngiadau coed a/neu asesiad o'r effaith ar goedyddiaeth; a/neu
 - Arfarniad ecolegol rhagarweiniol neu arolwg gwrychoedd i asesu cyfansoddiad, strwythur, cyflwr a gwerth ecolegol neu hanesyddol rhywogaethau.

Dylunio a lliniaru

- 5.22. Rhaid i gynigion gan berchnogion tai ddangos sut y mae effeithiau ar goed, gwrychoedd a bioamrywiaeth wedi eu nodi, a sut yr aethpwyd i'r afael â nhw yn unol â PSD4 a'r dull fesul cam. Pan na ellir osgoi effeithiau drwy ddylunio, dylai cynigion nodi mesurau lliniaru a rheoli cymesur. Dim ond mewn amgylchiadau cyfyngedig y mae trawsleoli gwrychoedd yn dderbyniol. Rhaid i unrhyw wrychoedd sy'n cael eu plannu yn lle rhai eraill ddarparu budd net i fioamrywiaeth.
- 5.23. Nid oes angen cynlluniau dylunio'r dirwedd a'r ecoleg fel arfer ar gyfer ceisiadau deiliaid tai. Fodd bynnag, pan gynigir gwaith sylweddol yn ymwneud â choed neu wrychoedd, gan gynnwys cael gwared ar goed neu wrychoedd Categori A neu B, disgwylir cynllun tirwedd sy'n dangos sut y mae nodweddion a gedwir wedi eu hintegreiddio i'r dyluniad, a sut y bydd unrhyw waith plannu yn cael ei reoli. Dylid cynnwys gwybodaeth o'r fath gyda'r datganiad seilwaith gwyrdd a glas a gyflwynir.

Ceisiadau bach

- 5.24. Dylai ceisiadau bach gael eu hategu gan wybodaeth am goed a gwrychoedd sy'n gymesur â graddfa'r cynnig a sensitifrwydd y safle. Pan fydd coed neu wrychoedd yn bresennol ar y safle neu'n gyfagos iddo, dylid cyflwyno cynllun bloc wedi ei anodi'n glir, gan nodi eu lleoliad, eu maint, a'u cyflwr ochr yn ochr â'r cais.
- 5.25. Pan nodir effeithiau posibl ar goed neu wrychoedd, dylid cyflwyno asesiad cymesur o'r effaith ar goedyddiaeth, gan nodi goblygiadau'r cynnig ac unrhyw fesurau lliniaru y mae eu hangen. Dylid paratoi cynllun cyfyngiadau coed pan fydd y cynllun yn gofyn am integreiddio agos â choed neu wrychoedd sy'n bodoli eisoes.

Gofynion fframwaith tirwedd

- 5.26. Dylai ceisiadau bach ddangos sut yr ystyrir cadw coed a gwrychoedd o fewn cyddestun tirwedd ehangach y datblygiad. Fel arfer, bydd angen cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg sy'n dangos y berthynas rhwng y cynnig a choed a gwrychoedd presennol ac arfaethedig, cynigion plannu, ac unrhyw drefniadau rheoli pan gynigir plannu neu gadw nifer sylweddol o goed a gwrychoedd.
- 5.27. Mae angen datganiad seilwaith gwyrdd a glas gyda phob cais bach, yn berthnasol i faint a natur y datblygiad. Dylai'r datganiad ddangos sut y mae'r cynnig yn ymateb i asedau seilwaith gwyrdd a glas presennol, gan gynnwys coed a gwrychoedd, a sut y mae'r datblygiad yn cyflawni budd net i fioamrywiaeth. Pan fydd gwaith plannu neu reoli tirwedd hirdymor wedi ei sicrhau ar amod, efallai y bydd angen cynllun rheoli'r dirwedd a'r ecoleg hefyd.

Gofynion penodol i wrychoedd

- 5.28. Lle gellir effeithio ar wrychoedd gan ddatblygiad, rhaid cynnal lefel briodol o asesiad. Fel arfer, bydd hyn ar ffurf arolwg gwrychoedd pwrpasol lle cynigir tynnu gwrychoedd cyfan ymaith, neu lle effeithir arnynt yn sylweddol fel arall. Ar gyfer effeithiau mwy cyfyngedig (e.e. tynnu'n rhannol er mwyn mynediad neu wasanaethau), gall asesiad cymesur o fewn arolwg coedyddol neu ecolegol ehangach (megis arfarniad ecolegol rhagarweiniol) fod yn dderbyniol, ar yr amod bod digon o fanylion wedi eu cynnwys i lywio gwaith dylunio, mesurau lliniaru, a phlannu cyfadferol.
- 5.29. Yn unol â PSD4, dylid cadw gwrychoedd a'u hintegreiddio i ddyluniad y datblygiad pryd bynnag y bo modd. Pan na ellir osgoi colled, rhaid cynnig plannu cyfadferol cymesur sy'n darparu budd net i fioamrywiaeth. Rhaid mynd i'r afael â phob mesur asesu, cyfiawnhau a phlannu cyfadferol sy'n ymwneud â chael gwared ar wrychoedd yn y datganiad seilwaith gwyrdd a glas.

Ceisiadau mawr

Gofynion dilysu

- 5.30. Yn unol â'r [Llawlyfr Rheoli Datblygu](#), y gofyniad dilysu y mae angen ei ddiwallu pan fo coed a gwrychoedd yn bresennol yw arolwg coed.
- 5.31. Anogir ymgeiswyr yn gryf i ddarparu'r wybodaeth ychwanegol a restrir isod i gefnogi asesiad effeithiol a lleihau'r risg o oedi.

Dogfennau ategol pan fydd coed yn bresennol

- 5.32. Pan fydd coed yn bresennol ar y safle datblygu arfaethedig, neu o fewn pellter lle gallant ddylanwadu arno, dylai ymgeiswyr gyflwyno o leiaf:
- Arolwg topograffig yn dangos lefelau a nodweddion presennol (graddfa leiaf 1:500); a
 - Arolwg coed sy'n cydymffurfio â BS 5837, ac amserlen gysylltiedig yn dangos rhywogaethau, maint, cyflwr, categorïau, a safle boncyffion a maint canopïau.

Cynllun cyfyngiadau coed

- 5.33. Dylid paratoi cynllun cyfyngiadau coed yn seiliedig ar yr arolwg coed, a'i gyflwyno ochr yn ochr â'r cynllun arfaethedig. Dylai'r cynllun gael ei lywio gan y cynllun cyfyngiadau coed, a'i gynllunio i osgoi neu leihau effeithiau yn unol â PSD4, gan ddangos sut y mae coed Categori A wedi cael eu blaenoriaethu i'w cadw. Pan fydd y cynllun yn dynodi gwrthdaro posibl, efallai y bydd angen cynnal asesiad o'r effaith ar goedyddiaeth.

Asesiad o'r effaith ar goedyddiaeth

- 5.34. Pan fydd coed yn bresennol ac y gellir effeithio arnynt gan y cynnig, dylid cyflwyno asesiad cymesur o'r effaith ar goedyddiaeth. Dylai'r asesiad o'r effaith ar goedyddiaeth:
- Nodi coed i'w cadw neu eu tynnu ymaith, ac asesu effeithiau posibl y cynnig, gan gynnwys unrhyw waith coed sy'n ofynnol i hwyluso'r gwaith adeiladu;
 - Asesu effeithiau gan gyfeirio at ardaloedd gwarchod gwreiddiau a gyfrifwyd yn unol â BS 5837, a chan gyfeirio at y cyfyngiadau a nodwyd ar y cynllun cyfyngiadau coed; a
 - Nodi'r mesurau lliniaru a gwarchod gofynnol, ac unrhyw ddogfennau ategol ychwanegol, yn ôl yr angen.

- 5.35. Dylai cynigion cadw a lliniaru adlewyrchu categorïau cadw BS 5837, ac ystyried nid yn unig diogelwch coed, ond hefyd y potensial ar gyfer gwerth bioamrywiaeth, cymeriad tirwedd, a swyddogaeth seilwaith gwyrdd a glas.

Dogfennau fframwaith tirwedd

- 5.36. Rhaid ymgorffori gwybodaeth goedyddiaeth o fewn y fframwaith dylunio tirwedd ac ecoleg ehangach. Fel arfer, bydd angen y dogfennau canlynol, ynghyd ag unrhyw adroddiadau yn ymwneud â choedyddiaeth:
- a. Datganiad seilwaith gwyrdd a glas: yn dangos sut y mae'r cynnig yn ymateb i asedau seilwaith gwyrdd presennol y safle, gan gynnwys coed a gwrychoedd a gedwir, a sut y bydd cysylltedd ecolegol, ansawdd tirwedd, a bioamrywiaeth yn cael eu gwella.
 - b. Cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg: yn dangos sut y mae coed a gwrychoedd a gedwir wedi eu hintegreiddio i gynllun y safle, ynghyd â phlannu newydd, gwaith i greu cynefinoedd, ac unrhyw fesurau lliniaru ecolegol. Pan gynigir trawsleoli gwrychoedd, dylid nodi hyn yn glir yng nghynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg.
 - c. Cynllun rheoli'r dirwedd a'r ecoleg: pan fydd datblygiad wedi ei gymeradwyo, sicrhau bod nodweddion tirwedd ac ecoleg sydd wedi eu cadw, a rhai sydd newydd eu creu, gan gynnwys coed, gwrychoedd, a chynefinoedd yn cael eu rheoli a'u cynnal a'u cadw dros yr hirdymor.
- 5.37. Mae'r dogfennau hyn yn cyflawni rolau gwahanol ond cyflenwol: mae'r datganiad seilwaith gwyrdd a glas yn dangos sut y mae'r cynnig yn cyfrannu at seilwaith gwyrdd a glas ar lefel strategol; mae cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg yn nodi'r dyluniad manwl ar gyfer nodweddion tirwedd a gedwir, a rhai newydd; ac mae cynllun rheoli'r dirwedd a'r ecoleg yn cadarnhau sut y bydd y nodweddion hynny'n cael eu rheoli a'u cynnal dros yr hirdymor. Dylai'r tri fod yn gyson â'i gilydd, ac â'r wybodaeth goedyddol a gyflwynwyd.

Gwybodaeth ychwanegol

- 5.38. Efallai y bydd angen i ymgeiswyr gyflwyno un neu ragor o'r canlynol, ochr yn ochr â chais llawn, pan fo'n berthnasol:
- a. Cynllun gwarchod coed yn dangos ffensys gwarchod, ardaloedd gweithio dan waharddiad, a gwarchodaeth tir;
 - b. Datganiad dull coedyddiaeth yn pennu technegau adeiladu arbennig a dilyniant gwaith o fewn ardaloedd gwarchod gwreiddiau;

- c. Arolygon arfarniad ecolegol rhagarweiniol neu rywogaethau wedi eu targedu lle bo coed neu wrychoedd yn cynnal rhywogaethau a warchodir (ymysg gwaith tîrfesur ecolegol angenrheidiol arall);
- d. Datganiad o'r effaith ar archaeoleg neu dreftadaeth lle effeithir ar goed hynod / hynafol, gwrychoedd hanesyddol, neu dirweddau hanesyddol;
- e. Manyleb plannu coed unigol, lle y'i cynigir, gan nodi categori stoc (gan gyfeirio at Atodiad D, Tabl D1, neu ffynhonnell gyfwerth safle-benodol), rhywogaethau, dimensiynau'r pwll, a rhaglen weithredu; ac
- f. Dogfennau penodol i wrychoedd lle gellir effeithio ar wrych (gweler isod).

Gofynion penodol i wrychoedd

- 5.39. Pan gynigir tynnu gwrych ymaith, neu ei newid, fel rhan o gais datblygu, rhaid darparu lefel briodol o asesiad. Fel arfer, bydd hyn ar ffurf arolwg gwrychoedd pwrpasol lle cynigir tynnu gwrychoedd cyfan ymaith, neu lle effeithir arnynt yn sylweddol fel arall. Ar gyfer effeithiau mwy cyfyngedig (e.e. tynnu ymaith yn rhannol ar gyfer mynediad, gwasanaethau, neu waith adeiladu bach), gall asesiad cymesur o fewn arolwg ecolegol ehangach (megis arfarniad ecolegol rhagarweiniol) neu arolwg coedyddol fod yn dderbyniol, ar yr amod bod digon o fanylion wedi eu cynnwys i lywio mesurau dylunio, lliniaru, a phlannu cyfadferol.
- 5.40. Dylai'r asesiad gofnodi cyflwr, uchder, lled, y mathau o rywogaethau, hanes rheoli, ac unrhyw dystiolaeth o werth hanesyddol neu ecolegol y gwrych. Dylai'r datganiad seilwaith gwyrdd a glas cysylltiedig grynhoi canfyddiadau'r arolwg, darparu cyfiawnhad cynllunio ar gyfer unrhyw wrychoedd sy'n cael eu symud ymaith, a nodi'r mesurau lliniaru a'r plannu cyfadferol arfaethedig, gan gynnwys mesurau i gyflawni budd net i fioamrywiaeth.
- 5.41. Pan fydd gwaith adeiladu, mynediad, neu elfennau eraill o fewn pellter lle y gallent effeithio ar wrych, dylid nodi mesurau gwarchod a lliniaru priodol, a'u hymgorffori yn y dyluniad.
- 5.42. Yn unol â PSD4, dylid cadw gwrychoedd a'u hintegreiddio i ddyluniad y datblygiad pryd bynnag y bo modd. Pan na ellir osgoi colled, rhaid i ymgeiswyr gynnig plannu cyfadferol cymesur sy'n darparu budd net i fioamrywiaeth a, lle bo'n berthnasol, mesurau lliniaru ecolegol priodol.

Ceisiadau amlinellol

- 5.43. Fel arfer, dylai ceisiadau amlinellol gael eu hategu gan arolwg coed¹¹ i nodi'r holl nodweddion ar y safle, ac yn gyfagos iddo, ac i ddangos sut yr ystyrir cadw coed yn y cam cynharaf. Pan nad oes coed na gwrychoedd yn bresennol, neu o fewn pellter lle y gallant fod â dylanwad, mae datganiad byr yn cadarnhau hyn yn ddigonol.
- 5.44. Pan fo colli gwrychoedd yn bosibl / yn yr arfaeth, dylid darparu lefel briodol o asesiad. Fel arfer bydd hyn ar ffurf arolwg gwrychoedd i gadarnhau cyflwr sylfaenol, y mathau o rywogaethau, a strwythur. Ar gyfer effeithiau bach neu rannol, gall asesiad o fewn arfarniad ecolegol rhagarweiniol fod yn ddigonol. Mae'r wybodaeth hon yn llywio penderfyniadau o ran cadw gwrychoedd, ac yn cynorthwyo'r gwaith dangosol o gyfrifo gwaith plannu cyfadferol.

Cyfyngiadau a chynllun dangosol

- 5.45. Dylai'r cynllun dangosol gael ei lywio gan gyfyngiadau coedyddol sy'n deillio o'r arolwg coed. Dylai hyn ddangos bod yr ardal y gellir ei datblygu wedi ei nodi trwy ddull sy'n cael ei arwain gan gyfyngiadau, yn unol â PSD4.

Sicrhau gwarchodaeth a mesurau lliniaru

- 5.46. Pan fydd yr asesiad o'r effaith ar goedyddiaeth yn nodi risgiau i goed neu wrychoedd a gedwir, dylai ymgeiswyr naill ai:
- Darparu egwyddorion gwarchodaeth coed a/neu adeiladu drafft (cynllun gwarchod coed / datganiad dull coedyddiaeth), neu
 - Dangos y gellir sicrhau digon o le a methodoleg yn ystod y cam materion a gedwir yn ôl.
- 5.47. Pan ragwelir y bydd gwrychoedd yn cael eu colli, dylai cynigion amlinellol nodi'r gwaith plannu cyfadferol dangosol i gynorthwyo ystyriaeth gynnar o'r gofynion lliniaru.

Fframwaith tirwedd mewn materion a gadwyd yn ôl

- 5.48. Dylai ceisiadau amlinellol gynnwys datganiad seilwaith gwyrdd a glas sy'n dangos sut y mae asedau seilwaith gwyrdd a glas presennol y safle (gan gynnwys coed a gwrychoedd) wedi llywio'r cynllun dangosol, a chyfraniad y datblygiad at gysylltedd ecolegol ac ansawdd y dirwedd. Pan na ellir mynd i'r afael â hyn yn llawn yn yr amlinelliad, dylai'r datganiad seilwaith gwyrdd a glas gadarnhau'r egwyddorion a nodi materion er mwyn rhoi sylw iddynt yn ystod y cam materion a gedwir yn ôl.

¹¹ Yn unol ag Atodiad Adran 7: Ceisiadau Cynllunio – Rhestr o Ofynion Dilysu, Rhestr 2 o'r Llawlyfr Rheoli Datblygu.

- 5.49. Fel arfer, bydd angen y dyluniad tirwedd ac ecolegol manwl, gan gynnwys cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg a chynllun rheoli'r dirwedd a'r ecoleg, yn ystod y cam materion a gedwir yn ôl. Dylai ymgeiswyr gadarnhau yn yr amlinelliad bod digon o le a chyfaint pridd wedi eu nodi i ddarparu ar gyfer y strategaeth dirwedd arfaethedig, a bod modd cadw coed a gwrychoedd.

Ystyriaethau trawsbynciol

Natur dymhorol

- 5.50. Yn dechnegol, gellir cynnal llawer o arolygon coedyddol ac ecolegol ar unrhyw adeg o'r flwyddyn; fodd bynnag, mae ffactorau tymhorol yn dylanwadu'n gryf ar lefel y manylder y gellir ei gofnodi yn ddibynadwy. Mae adnabod rhywogaethau o goed, strwythur gwrychoedd, fflora daear, a nodweddion ecolegol fel arfer yn fwy dibynnol yn ystod y prif dymor tyfu (mis Ebrill i fis Hydref). Mis Mehefin a mis Gorffennaf yn aml sy'n darparu'r lefel uchaf o fanylder botanegol.
- 5.51. Gall arolygon a gynhelir y tu allan i'r tymhorau gorau posibl gael eu cyfyngu gan lai o orchudd dail, gwelededd cyfyngedig o fflora daear, neu absenoldeb rhywogaethau tymhorol. Pan nad yw amseriad yr arolwg ar ei orau, efallai y bydd angen arolygon atodol neu ddulliau rhagofalus. Mae hyn yn arbennig o bwysig lle y gall coed neu wrychoedd gynnal rhywogaethau a warchodir, gan fod llawer o arolygon penodol i rywogaethau wedi eu cyfyngu i gyfnodau tymhorol diffiniedig.
- 5.52. Pan fo gan yr awdurdod lleol dystiolaeth nad yw arolwg a gyflwynwyd yn adlewyrchu amodau'r safle'n gywir, efallai y bydd angen rhagor o wybodaeth, a allai arwain at oedi wrth benderfynu ar y cais.

Rhywogaethau a chynefinoedd a warchodir

- 5.53. Pan fydd coed neu wrychoedd yn darparu cynefin i rywogaethau a warchodir, efallai y bydd angen arolygon o rywogaethau a thrwyddedau ar gyfer gwaith a allai effeithio arnynt. Rhaid i ymgeiswyr sicrhau eu bod yn cydymffurfio â deddfwriaeth bywyd gwyllt, ac yn cynnwys mesurau lliniaru a chyfadfer priodol mewn cynigion neu ddogfennau ategol.

Coed hynod a hynafol a gwrychoedd hanesyddol

- 5.54. Mae coed hynod a hynafol, a gwrychoedd sydd â gwerth hanesyddol amlwg yn ystyriaethau perthnasol o ran cynllunio. Lle gellir effeithio ar nodweddion o'r fath, dylai ymgeiswyr gyflwyno datganiad priodol o'r effaith ar dreftadaeth.

Cydsyniadau a hysbysiadau cyfreithiol

- 5.55. Mae ymgeiswyr yn parhau i fod yn gyfrifol am sicrhau unrhyw gydsyniadau angenrheidiol ar wahân (e.e. cydsyniadau gorchymyn diogelu coed, trwyddedau rhywogaethau a warchodir, trwyddedau cwympo coed) yn ogystal â chaniatâd cynllunio. Gall methu â chael y caniatadau hyn arwain at gamau gorfodi a/neu oedi.

Atebolrwydd a choed / gwrychoedd cyfagos

- 5.56. Dylai datblygwyr ystyried yr effeithiau ar goed a gwrychoedd ar dir cyfagos. Dylid cymryd camau rhesymol i atal difrod gan y gall atebolrwydd sifil godi o dan gyfraith gyffredin pan fydd niwed yn digwydd.

6. Integreiddio coed a gwrychoedd sy'n bodoli eisoes

Polisi PSD4 – Maen prawf b.

Bydd gofyn i gynigion datblygu 'leihau'r effeithiau posibl ar goed, coetiroedd a gwrychoedd a gedwir drwy ddyluniad penodol i'r safle, datganiadau dull, a mesurau gwarchodaeth'.

Mae'r bennod hon yn nodi sut y mae'n rhaid i ymgeiswyr ddangos cydymffurfedd â PSD4(b), ac yn mynd i'r afael â dimensiwn gwarchod PSD4(a), sy'n ei gwneud yn ofynnol nid yn unig y rhoddir blaenoriaeth i goed, coetiroedd a gwrychoedd a gedwir drwy ddylunio cynllun ailadroddol, ond eu bod yn cael eu diogelu'n weithredol drwy gydol y broses adeiladu.

Pan fydd nodweddion i'w cadw i'w hymgorffori yn y cynllun datblygu terfynol, rhaid i ymgeiswyr hefyd sicrhau bod digon o le a chyfaint ar gyfer gwreiddio yn cael eu sicrhau yn unol â PSD4(d) (gweler [Pennod 8](#)).

- 6.1. Pan gedwir coed o fewn safle datblygu neu'n gyfagos iddo, mae'n hanfodol gweithredu mesurau sy'n lleihau'r risg o ddifrod yn ystod y gwaith adeiladu. Mae cyfrifo a diogelu'r ardal gwarchod gwreiddiau yn hanfodol ar gyfer integreiddio coed yn llwyddiannus.
- 6.2. Mae BS 5837:2012¹² yn disgrifio arfer gorau ar gyfer cadw coed, eu gwarchod, ac adeiladu ger coed, a bydd cynigion yn cael eu hystyried mewn perthynas â hyn.
- 6.3. Gall gweithgarwch adeiladu niweidio unrhyw ran o goeden, ond mae rhai elfennau yn fwy agored i niwed, ac yn llai gweladwy nag eraill (Tabl 2).

Tabl 2: Rhannau o'r goeden i'w hystyried.

Rhannau uwchlaw'r ddaear	Rhannau o dan y ddaear
<u>Y canopi</u> : wedi ei ddifrodi gan beiriannau, sgaffaldiau, symudiad cerbydau, gwaith coed gwael, gormod o lwch a tân.	<u>Gwreiddiau strwythurol</u> : yn darparu angorfa a sefydlogrwydd, wedi eu difrodi gan gloddio, symudiad cerbydau, a sgrafelliad.
<u>Boncyffion</u> : gall effeithiau, sgrafelliadau, gosodiadau, deunyddiau sydd wedi eu storio gerllaw, a tân beryglu iechyd coed yn yr hirdymor.	<u>Gwreiddiau porthi</u> : gwreiddiau mân iawn, di-bren, sy'n gyfrifol am amsugno dŵr a maethynnau; yn sensitif i gloddio, cywasgu, halogiad, ac amodau pridd wedi eu newid.

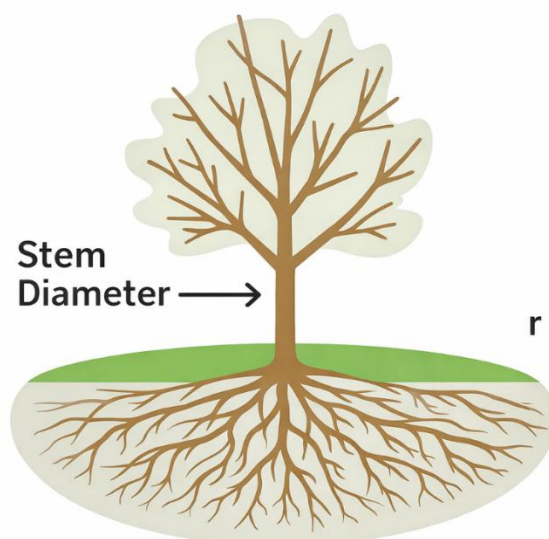
- 6.4. Yn aml, caiff y system wreiddiau ei hanwybyddu, ond dyma'r rhan o'r goeden sydd mwyaf agored i niwed. Fel arfer, mae gwreiddiau wedi eu crynhoi yn y 600 mm uchaf

¹² BS 5837:2012 – Coed mewn perthynas â dylunio, gwaith dymchwel, a gwaith adeiladu: argymhellion, cymalau 6 a 7.

o bridd, ond mae'r dyfnder gwirioneddol yn amrywio, yn dibynnu ar y rhywogaeth, cyflwr y pridd, ac unrhyw amharu posibl ar y safle ers talwm. Mae'r rhan fwyaf o wreiddiau yn ymestyn ymhell y tu hwnt i'r canopi. Gan fod gwreiddiau wedi eu cuddio, yn aml ni fydd modd sylwi ar y difrod ar y safle, ac efallai na fydd yr effeithiau yn amlwg am sawl blwyddyn.

Ardaloedd gwarchod gwreiddiau

- 6.5. Mae'r ardal gwarchod gwreiddiau yn diffinio'r arwynebedd lleiaf o amgylch coeden y mae'n rhaid peidio â tharfu arni er mwyn diogelu gwreiddiau a chynnal iechyd y goeden yn yr hirdymor. Yn ei hanfod, ni chaniateir unrhyw waith adeiladu o fewn yr ardal gwarchod gwreiddiau gan y gall hyn greu canlyniadau hirdymor sylweddol, gan gynnwys llai o egni, brigdyfiant sy'n gwywo, neu ansefydlogrwydd. Mae egwyddorion allweddol ar gyfer diogelu hyfywedd ardal gwarchod gwreiddiau yn cynnwys:
- Strwythur y pridd:** Cynnal pridd heb ei gywasgu gyda mandylledd digonol er mwyn i nwy a dŵr allu symud. Osgoi peiriannau, storio, neu draffig traed o fewn ardaloedd gwarchod gwreiddiau. Rhaid defnyddio gwarchodaeth tir lle na ellir osgoi hyn.
 - Gwarchod gwreiddiau:** Osgoi cloddio, graddio, ffosio, neu darfu ar y pridd. Pan na ellir osgoi hynny, defnyddio technegau cloddio â llaw, neu dechnegau a reolir yn ofalus o dan oruchwyliaeth coedyddol.
 - Lefelau'r pridd:** Mae gwreiddiau mân wedi eu crynhoi yn 150–300 mm uchaf y pridd. Gall newidiadau i ddyfnder y pridd effeithio ar swyddogaeth y gwreiddiau, a dylid eu hosgoi.
 - Halogiad:** Atal halogiad o danwydd, olewau, sment, toddyddion, neu gemegion eraill.
- 6.6. Fel arfer, caiff ardaloedd gwarchod gwreiddiau eu plotio fel cylchoedd o amgylch boncyff(ion) y goeden fel y dangosir yn Ffigur 2; fodd bynnag, gellir eu haddasu hefyd i bolygonau o arwynebedd cyfatebol pan fo gwreiddio yn anghymesur oherwydd amodau'r safle, a gellir ei gyfiawnhau â rhesymeg goedyddol gadarn.

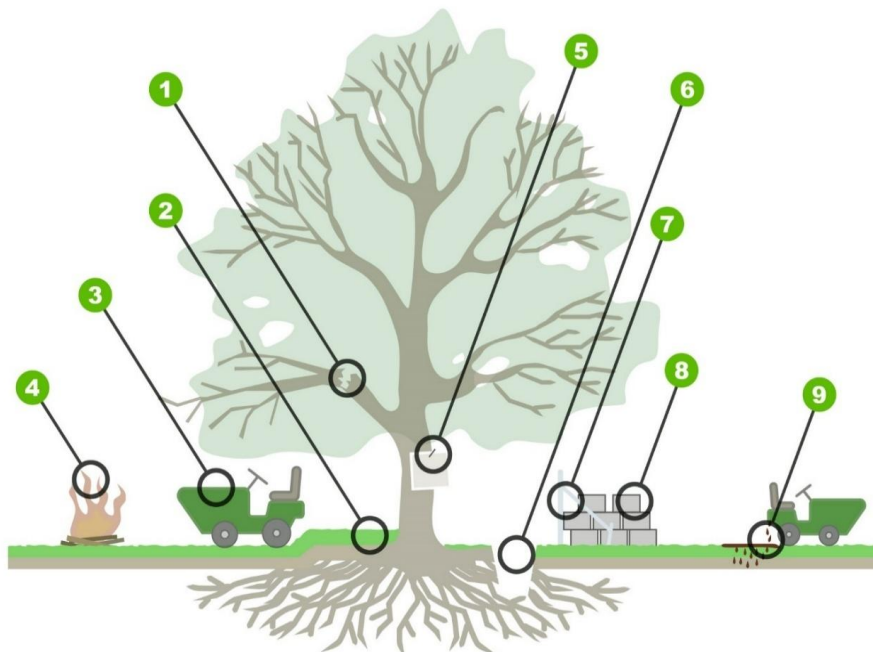

Ffigur 2: Mae ardaloedd gwarchod gwreiddiau yn seiliedig ar ddiamedr boncyff y goeden. Mae'r radiws (r) yn cynrychioli'r arwynebedd lleiaf o bridd y mae'n rhaid ei gwarchod i ddiogelu amgylchedd gwreiddio'r goeden yn ystod y broses ddylunio ac adeiladu.

- 6.7. Gweler [Atodiad D](#) am ganllawiau ar sut i gyfrifo ardaloedd gwarchod gwreiddiau ar gyfer coed sydd ag un boncyff, a choed â sawl boncyff, a meintiau dangosol yn seiliedig ar ddiamedr y boncyff.

Effeithiau posibl a mesurau atal

- 6.8. Mae Ffigur / Tabl 3 yn nodi effeithiau adeiladu cyffredin a mesurau ymarferol i atal niwed i goed a gedwir.

Ffigur 3: Ffyrdd nodweddiadol y gall gweithgareddau adeiladu niweidio coed, uwchlaw ac o dan y ddaear. Mae'r effeithiau wedi eu rhifo (1–9) yn cyfateb i'r tabl isod.

Tabl 3: Effeithiau adeiladu cyffredin a mesurau atal.

Rhif	Effaith bosibl	Mesurau atal enghreifftiol
1	Difrod i ganghennau gan beiriannau, cerbydau, neu waith coed gwael	Cynnal cliriad diogel; defnyddio ffensys gwarchod i gyfyngu ar fynediad; cynnwys tyfwrwr coed proffesiynol.
2	Lefelau tir uwch yn achosi gwreiddiau i fygu	Cadw lefelau presennol y pridd; osgoi codi lefelau >100 mm o fewn yr ardaloedd gwarchod gwreiddiau.
3	Cywasgu'r pridd o ganlyniad i olrhain neu storio	Gosod gwarchodaeth tir lle na ellir osgoi mynediad, cyfyngu ar symudiad o fewn yr ardal gwarchod gwreiddiau.
4	Difrod tân (llosgi, gwywo)	Gwahardd tanau o fewn 10 m, ystyried cyfeiriad y gwynt, a symudiad y gwres.
5	Gosod arwyddion, goleuadau, neu offer ar foncyffion	Peidio â chlymu unrhyw beth wrth goed; defnyddio cynalyddion annibynnol.
6	Cloddio neu ffosio cyfleustodau o fewn ardaloedd gwarchod gwreiddiau	Defnyddio technegau heb ffosydd neu gloddio â llaw dan oruchwyliaeth goedyddol.
7	Aliniad ffens gwarchod coed anghywir	Gosod ffensys yn unol ag ardaloedd gwarchod gwreiddiau BS 5837; gosod o bwyntiau arolygu sefydlog.

8	Storio deunyddiau, rwbél, neu lwythi o fewn ardaloedd gwarchod gwreiddiau	Lleoli ardaloedd storio y tu allan i ardaloedd gwarchod gwreiddiau i atal cywasgu a halogi.
9	Halogiad tanwydd, sment, neu gemegol	Storio sylweddau peryglus 10 m i ffwrdd; osgoi cymysgu sment ger coed; paratoi mesurau ar gyfer ymateb i ollyngiadau.

Cynnal iechyd y pridd

6.9. Mae pridd iach yn hanfodol ar gyfer cadw coed yn ystod datblygiad. Gall gweithgaredd adeiladu newid amodau pridd yn gyflym, yn enwedig o fewn yr ardal gwarchod gwreiddiau (Ffigur 4), lle mae gwreiddiau wedi eu crynhoi a mwyaf agored i niwed. Mae cynnal pridd heb ei darfu, heb ei gywasgu, na'i halogi o fewn yr ardal gwarchod gwreiddiau yn hanfodol ar gyfer iechyd a sefydlogrwydd hirdymor coed a gedwir. Dylid dilyn y mesurau canlynol:

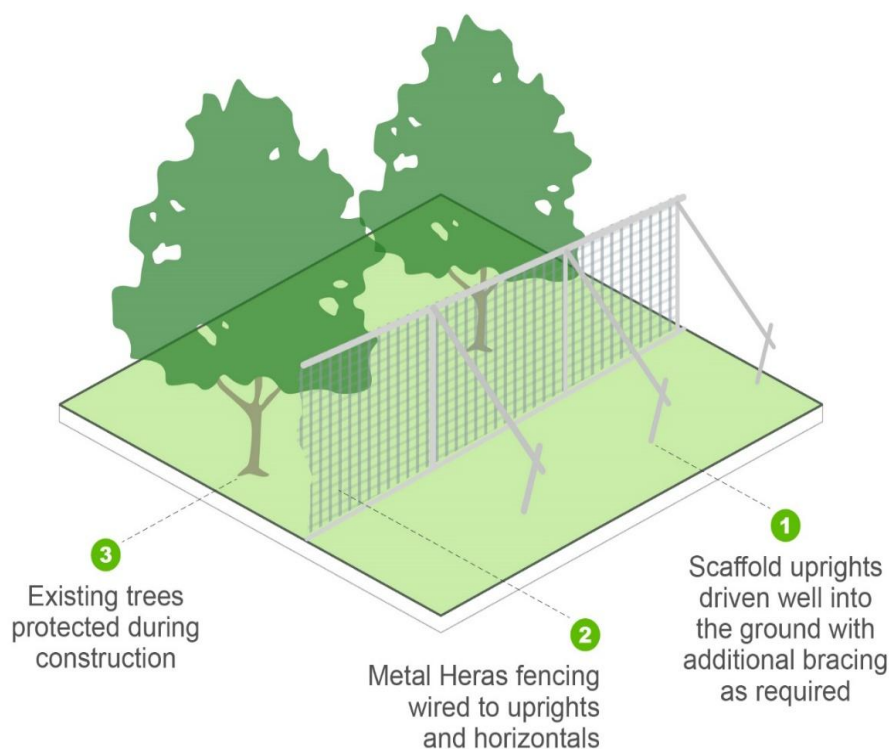
- Strwythur y pridd: Cynnal strwythur pridd agored gyda digon o fandyllau i alluogi cyfnewid nwyon a symudiad dŵr. Osgoi cywasgu a achosir gan gerbydau, peiriannau, storio, neu unigolion yn cerdded. Gall hyd yn oed un cerbyd yn pasio dros dir gwlyb achosi cywasgiad diwrthdro.
- Gwarchod gwreiddiau: Osgoi cloddio, graddio, ffosio, neu darfu ar bridd o fewn ardaloedd gwarchod gwreiddiau. Pan na ellir osgoi hynny, dim ond dulliau cloddio â llaw, a reolir yn ofalus, y dylid eu defnyddio o dan oruchwyliaeth coedyddol.
- Lefelau'r pridd: Mae gwreiddiau mân, amsugol fel arfer wedi eu crynhoi yn y 150–300 mm cyntaf. Gall ychwanegu / tynnu pridd ymaith yn y parth hwn fygu / dadorchuddio gwreiddiau, a rhaid osgoi hynny.
- Halogiad: Gwarchod ardaloedd gwarchod gwreiddiau rhag halogiad gan danwydd, olewau, ymolchiad sment, dŵr ffo sy'n halltu concrit, toddyddion, a chemegion eraill. Gellir ystyried bod dŵr yn gorlenwi fel math o halogiad sy'n arwain at gau / llenwi mandyllau. Mae'r sylweddau hyn yn achosi dirywiad pridd hirdymor ac achosi gwreiddiau i farw.

Ffigur 4: Coed wedi eu categorïddio o dan BS 5837 (categoriâu A, B, C ac U) ac ardaloedd gwarchod gwreiddiau sy'n dangos yr arwynebedd lleiaf o bridd i'w ddiogelu yn ystod y gwaith adeiladu.

Ffensys gwarchod coed

- 6.10. Rhaid gwarchod pob coeden sydd i'w chadw ar safle datblygu gan ddefnyddio rhwystrau gwarcheidiol a/neu fesurau gwarchod tir wedi ei osod yn unol â BS 5837.
- 6.11. Rhaid rhoi mesurau gwarchod ar waith cyn dechrau'r gwaith, a dylent fodloni'r canlynol:
 - a. Cael eu lleoli yn unol â'r cynllun gwarchod coed cymeradwy;
 - b. Aros yn y fan a'r lle, ac yn gyfan drwy gydol y gwaith;
 - c. Ni ddylid eu symud, eu hail-leoli, na'u newid heb gymeradwyaeth arbenigwr coed y prosiect a'r awdurdod lleol; a
 - d. Arddangos arwyddion diddos yn nodi '*Parth Adeiladu dan Waharddiad – Dim Mynediad*'.
- 6.12. Dylai ffensio ddilyn y fanyleb ddiodyn a nodir yn BS 5837 (h.y. fframwaith sgaffaldiau gyda phaneli rhwyll wedi eu weldio ac wedi eu gosod yn ddiogel, fel y dangosir yn Ffigur 5), oni bai bod manyleb amgen yn cael ei chytuno ar gyfer sefyllfaoedd risg is.
- 6.13. Ar gyfer datblygiad fesul cam neu safleoedd sydd wedi eu cyfyngu'n ofodol, rhaid cyfiawnhau a manylu'n glir ar unrhyw amrywiad o'r aliniad ffensio diofyn yn y cynllun gwarchod coed, a'i ategu gan ddatganiad dull coedyddiaeth.

Ffigur 5: Ffensys gwarchod coed yn unol ag Adran 6.2 o BS 5837:2012.

Ymwybyddiaeth o'r safle, monitro, a chydymffurfedd

- 6.14. Rhaid gweithredu a chynnal gwarchodaeth coed a gedwir yn unol â'r cynllun gwarchod coed, datganiad dull coedyddiaeth a/neu unrhyw amodau cynllunio perthnasol a gymeradwywyd yn llawn. Mae'r dogfennau hyn yn rhan o'r datblygiad cymeradwy ac yn berthnasol i gydymffurfedd.
- 6.15. Dylai holl bersonél y safle gael gwybod am leoliad a diben mesurau gwarchod coed a'r cyfyngiadau sy'n gysylltiedig ag ardaloedd gwarchod gwreiddiau. Gall briffiau ynghylch y safle gan arbenigwr coed y prosiect cyn cychwyn y gwaith fod yn ddefnyddiol. Rhaid cadw copïau o'r cynllun gwarchod coed, y datganiad dull coedyddiaeth, a'r amodau cynllunio cymeradwy ar y safle, a dylent fod ar gael i'w harchwilio.
- 6.16. Bydd mesurau gwarchod coed yn destun gwaith monitro a goruchwyllo rheolaidd gan arbenigwr coed y prosiect, yn unol â BS 5837¹³. Gall hyn fod yn wythnosol neu'n fisol, yn dibynnu ar faint a chymhlethdod y prosiect, neu mewn cyfnodau allweddol o'r datblygiad megis gosod ffensys gwarchod, dechrau gwaith adeiladu ger coed, a chwblhau'r datblygiad. Dylid cadw cofnodion o ymweliadau â safle a gwiriadau o gydymffurfedd, a'u darparu i'r awdurdod lleol pan fo'r amod yn ei gwneud yn ofynnol.
- 6.17. Rhaid ymgymryd ag unrhyw waith o fewn neu'n gyfagos i ardaloedd gwarchod gwreiddiau yn llwyr unol â'r datganiad dull coedyddiaeth gymeradwy a dan oruchwyliaeth coedyddiaeth. Gall tynnu, addasu, neu ddifrodi ffensys gwarchod, mynediad heb awdurdod i'r ardal gwarchod gwreiddiau, newid lefelau'r ddaear, storio deunyddiau, halogi, neu weithgareddau eraill sy'n debygol o effeithio ar goed a gedwir fod yn dor rheolaeth gynllunio, a gallent arwain at gamau gorfodi.
- 6.18. Ni chaniateir unrhyw wyriad o'r mesurau diogelu coed cymeradwy oni bai bod cytundeb ysgrifenedig ymlaen llaw â'r awdurdod lleol ac arbenigwr coed y prosiect.

Mesurau diogelu penodol i wrychoedd

- 6.19. Rhaid rhoi gwarchodaeth cyfatebol i wrychoedd sydd i'w cadw â'r gwarchodaeth a ddarperir ar gyfer coed, gan gynnwys ffensys gwarchod wedi eu gosod i ddiogelu lled llawn y gwrych, parthau gwreiddiau cysylltiedig, ac unrhyw lain glustogi gyfagos y mae ei hangen.
- 6.20. Rhaid rhoi mesurau gwarchod ar waith cyn dechrau gwaith ar y safle, a'i gynnal a'i gadw drwy gydol y gwaith adeiladu yn unol â chynigion cymeradwy.
- 6.21. Ni chaniateir gwaith cloddio, storio deunyddiau, mynediad i gerbydau, na halogiad o fewn parth y gwrych a warchodir.

¹³ BS 5837:2012 – Coed mewn perthynas â dylunio, gwaith dymchwel, a gwaith adeiladu – argymhellion, cymal 6.3.

- 6.22. Rhaid manylu ar unrhyw waith arfaethedig o fewn neu gerbron gwrychoedd a gedwir, gan gynnwys pwyntiau mynediad, croesfannau gwasanaeth, neu drawsleoliad, yn glir, a'i gynnal o dan oruchwyliaeth coedyddol neu ecolegol yn ôl yr angen.

7. Gwaith rheoli i wella asedau sy'n bodoli eisoes

Polisi PSD4 – Gofyniad e.

Rhaid i gynigion datblygu nodi a chyflawni gwaith rheoli i wella gwerth, ansawdd, a chyflwr coed, coetiroedd a gwrychoedd sy'n bodoli eisoes o fewn ffiniau'r safle datblygu ac arnynt.

Mae PSD4(e) yn gofyn am ymrwymiad rhagweithiol i wella asedau a gedwir. Mae'n rhwymedigaeth ar wahân i ddiogelu adeiladu (PSD4(b)) a phlannu cyfadferol (PSD4(c)).

Mae'r bennod hon yn nodi sut y mae'n rhaid i ymgeiswyr ddangos eu bod yn cydymffurfio.

- 7.1. Mae PSD4(e) yn berthnasol i bob coeden, coetir, a gwrych a gedwir o fewn ffiniau'r safle datblygu ac arnynt. Mae arolygon coed, ynghyd ag unrhyw asesiadau o wrychoedd (cymesur pan fo'n briodol), yn darparu'r wybodaeth sylfaenol i nodi'r gwaith rheoli y mae ei angen i wella gwerth, ansawdd, neu gyflwr asedau a gedwir. Dylid nodi'r gwaith hwn yn yr asesiad o'r effaith ar goedyddiaeth a'i weithredu drwy'r datganiad dull coedyddiaeth, cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg, neu gynllun rheoli annibynnol, gyda lefel y manylder yn gymesur â maint a chymhlethdod y datblygiad.
- 7.2. Dylai ymgeiswyr roi sylw arbennig i goed Categori B, pan y gall gwaith gwella pwrpasol, megis tynnu coed marw, codi brigdyfiannau, neu docio ffurfiannol, ymestyn disgwyliad oes ddefnyddiol yn sylweddol, gwella cyflwr strwythurol, a chynyddu cyfraniad hirdymor coed a gedwir i'r datblygiad. Mae gwaith o'r math hwn yn cynrychioli deilliant cynllunio cadarnhaol, a bydd yn cael ei ystyried yn ffafriol.
- 7.3. Mae'r mathau o waith rheoli a allai fod yn briodol yn cynnwys:
- Coed:** codi brigdyfiannau; teneuo neu leihau brigdyfiannau i leddfu straen strwythurol; tynnu coed marw, canghennau sy'n croesi, sy'n rhwbio, neu'n ddiffygiol; tocio ffurfiannol; gwaith adferol i geudodau neu niwed.
 - Gwrychoedd:** cau bylchau; adnewyddu trwy osod, prysgoedio, neu dorri fesul cam; cyflwyno rhywogaethau ychwanegol ar gyfer amrywiaeth strwythurol ac ecolegol; cael gwared ar rywogaethau goresgynnol neu gystadleuol; rheoli coed gwrychoedd (fel uchod).
 - Coetiroedd:** teneuo i wella amrywiaeth o ran golau a strwythur; cyflwyno plannu is-dyfiant; cael gwared ar rywogaethau estron goresgynnol; cadw coed marw pan fo'n ddiogel er mwyn cynnal bioamrywiaeth sapsylig; cadarnhau amcanion rheoli hirdymor o fewn cynllun rheoli'r dirwedd a'r ecoleg hefyd.

- 7.4. Bydd gwaith rheoli yn cael ei sicrhau drwy amod cynllunio a, lle bo angen rheolaeth hirdymor, drwy gynllun rheoli'r dirwedd a'r ecoleg hefyd, neu rwymedigaeth gynllunio, gyda rhaglen glir yn nodi amserlenni, cyfrifoldebau, a threfniadau monitro.
- 7.5. Dylai pob gwaith gydymffurfio â [BS 3998](#) a chael ei amseru i osgoi tarfu ar adar sy'n nythu, a rhywogaethau eraill a warchodir. Pan fydd gwaith yn effeithio ar goed sydd wedi eu cynnwys o dan orchymyn diogelu coed, neu o fewn ardal gadwraeth, mae angen cydsyniad ysgrifenedig gan yr awdurdod lleol cyn ymgymryd â'r gwaith hwnnw.

8. Darparu coed a gwrychoedd newydd

Polisi PSD4 – Gofyniad d. ac f.

Darparu digon o le a chyfaint ar gyfer gwreiddio o fewn cynllun y safle ac mewn perthynas â defnyddiau tir cyfagos i alluogi coed, coetiroedd a gwrychoedd sy'n bodoli eisoes a newydd eu plannu i dyfu i aeddfedrwydd ac i osgoi heriau posibl o ran eu cadw am oes y datblygiad.

Rhaid i ymgeiswyr ddangos bod cynllun y safle yn ymgorffori digon o le uwchlaw ac o dan y ddaear, gan gynnwys cyfaint pridd digonol, lle ar gyfer brigdyfiant, a phellteroedd priodol oddi wrth adeiladau a defnyddiau tir cyfagos, i alluogi llystyfiant sy'n bodoli eisoes, a llystyfiant newydd ei blannu i dyfu i aeddfedrwydd.

Bydd angen cynigion datblygu er mwyn plannu coed, coetiroedd a gwrychoedd ychwanegol sy'n briodol i'r safle a'r math o ddatblygiad a fydd yn darparu buddion tirwedd hirdymor a buddion net i fioamrywiaeth.

Rhaid i gynigion hefyd ddarparu plannu newydd i gyflawni swyddogaeth tirwedd ystyrion pan fydd gwrychoedd yn aeddfed yn hytrach nag ar adeg eu gosod yn unig. Mae 'buddion tirwedd hirdymor' yn golygu cyfraniad cynaliadwy plannu at gymeriad tirwedd ac ansawdd lle, gan gynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i, amwynder gweledol, ansawdd tir y cyhoedd, cysgod a lloches, sut y caiff dŵr wyneb ei reoli, a chreu lleoedd, drwy gydol oes lawn y datblygiad. Gellir sicrhau hyn drwy ddewis rhywogaethau a gwreiddgyffion priodol, lleoli coed a gwrychoedd yn ofalus ac yn ystyriol mewn perthynas â gofynion PSD4(d), a thrwy'r ddogfennaeth gyflwyno sy'n nodi sut y bydd plannu yn cael ei wneud, ei reoli a'i fonitro i gyflawni'r buddion hynny dros amser.

- 8.1. Rhaid ystyried diogelu, cadw, a darparu coed a gwrychoedd o gamau dylunio cynharaf unrhyw gynnig cynllunio. Mae integreiddio'r nodweddion hyn i'r broses ddylunio yn hanfodol i gyflawni buddion ecolegol, cymdeithasol, ac economaidd hirdymor, ac i hwyluso cydsyniad cynllunio. Mae ystyriaeth gynnar yn sicrhau bod coed a gwrychoedd yn cael eu trin fel seilwaith hanfodol yn hytrach nag fel gwelliant dewisol i'r dirwedd.
- 8.2. Anogir ymgeiswyr yn gryf i dynnu ar y canllawiau technegol helaeth, yr offer gwerthuso, a'r astudiaethau achos a gynhyrchir gan [y Grŵp Gweithredu Coed a Dylunio](#). Mae adnoddau'r Grŵp Gweithredu Coed a Dylunio yn cwmpasu egwyddorion dylunio, gofynion o ran peirianeg, gwasanaethau ecosystemau, ystyriaethau cynnal a chadw hirdymor, a'r enillion economaidd, cymdeithasol, ac amgylcheddol sy'n gysylltiedig â choed mewn datblygiad.¹⁴ Mae defnyddio'r canllawiau hyn yn y camau cynharaf yn hyrwyddo'r broses o wneud penderfyniadau gwybodus, ac yn cefnogi sefydlu gwrychoedd a'u cadw yn yr hirdymor yn llwyddiannus.

¹⁴ Mae cyfres ganllawiau'r Grŵp Gweithredu Coed a Dylunio ar gael yma www.tdag.org.uk. Yn arbennig o berthnasol yw 'Trees in the Townscape (2012)' a 'Trees in Hard Landscapes: A Guide for Delivery' (2014). Cyhoeddwyd y Llawlyfr Coed Trefol (2022) ar wahân gan Gomisiwn Coedwigaeth Lloegr.

8.3. Cyfeirir hefyd at y Safonau Prydeinig perthnasol¹⁵.

¹⁵ [BS 5837:2012 Coed mewn Perthynas â Dylunio, Dymchwel ac Adeiladu](#), [BS 8545:2014 Coed: O'r Feithrinfa i Annibyniaeth yn y Dirwedd](#), [BS 3936-1:1992 Stoc Meithrinfa – Manyleb ar gyfer Coed a Llwyni](#), [BS 3882:2015 Manyleb ar gyfer Uwchbridd](#), [BS 8640:2025 Priddoedd Strwythurol a Chymorth ar gyfer Coed mewn Tirweddau Caled](#).

Egwyddorion ar gyfer gwaith plannu newydd

- 8.4. Nid elfennau addurniadol yn unig yw coed a gwrychoedd; maent yn seilwaith gwyrdd a glas amlswyddogaethol. Mae eu hintegreiddio yn llwyddiannus yn gofyn am ystyried amodau'r safle, gofynion rhywogaethau, technegau plannu, ac anghenion rheoli hirdymor.

Stoc plannu

- 8.5. Rhaid blaenoriaethu iechyd, tarddiad, ac addasrwydd wrth ddewis stoc plannu. Dylai pob coeden gydymffurfio â [BS 8545](#), gan sicrhau bod gwrthrychau yn iach, yn strwythurol gadarn, ac yn briodol ar gyfer y safle. Gall stoc fod â gwreiddiau noeth, ar ffurf peli gwreiddiau, neu mewn cynwysyddion; dylai tymor plannu a thrin gyd-fynd â bioleg y rhywogaeth a logisteg y safle. Rhaid i amodau'r ddaear fod yn addas; dylid osgoi priddoedd dirlawn, cywasgedig, o ansawdd gwael, neu wedi eu rhewi.

Bioddiogelwch

- 8.6. Dylai coed ddod o feithrinfeidd ag enw da sydd â risg isel amlwg o blâu a chlefydau, a dylid darparu pasbortau planhigion ar gyfer rhywogaethau a reoleiddir. Ar gyfer plannu brodorol, mae deunydd o ffynonellau lleol o darddiad priodol yn cael ei ffafrio er mwyn gwarchod genoteipiau lleol a gwydnwch ecosystemau. Dylai ymgeiswyr wirio'r canllawiau bioddiogelwch cyfredol cyn cwblhau trefniadau o ran cyrchu, yn enwedig mewn perthynas â rhywogaethau sy'n destun pwysau o glefydau ar hyn o byd.

Nodyn bioddiogelwch

Mae rhai rhywogaethau coed brodorol yn Sir Gaerfyrddin ar hyn o bryd yn agored i bwysau sylweddol clefydau, megis coed ynn (*Fraxinus excelsior*), yr effeithir arnynt gan glefyd (Chalara) coed ynn, a chastanwydd pêr (*Castanea sativa*), sy'n agored i *Phytophthora*, malltod castanwydd pêr, a phathogenau eraill.

Rhaid i ymgeiswyr ystyried risgiau o'r fath wrth ddewis rhywogaethau. Cyn nodi rhywogaethau sy'n agored i niwed, dylai ymgeiswyr ystyried adnoddau gwybodaeth bioddiogelwch a gyhoeddir gan [Lywodraeth Cymru](#), [Cyfoeth Naturiol Cymru](#), a'r [Comisiwn Coedwigaeth](#).

- 8.7. Dylid cyrchu stoc plannu brodorol yn bennaf o feithrinfeidd sy'n darparu deunydd sy'n deillio o ffynonellau hadau lleol sy'n gyson â fflora brodorol lleol Sir Gaerfyrddin. Pab nad oes stoc o rywogaeth benodol sy'n dod o ffynonellau lleol ar gael, dylid dogfennu tarddiad amgen y stoc a chytuno arni ymlaen llaw gyda Swyddog Tirwedd yr awdurdod lleol. Mae defnyddio stoc sy'n briodol o ran tarddiad yn arbennig o bwysig mewn ardaloedd integreiddio tirwedd, ac o ran unrhyw gyfadfer ecolegol.

Swyddogaethau dylunio a lleoliadau plannu

- 8.8. Dylai dyluniad plannu coed unigol ymdrin â swyddogaethau ac amcanion dylunio tirwedd cyffredinol. Gall coeden gyflawni swyddogaeth amgylcheddol, megis darparu cysgod, lleihau sŵn, neu leihau llygredd gronynnol, tra hefyd yn cyfrannu at gysylltedd ecolegol, cymeriad tirwedd, ac amwynder cymunedol. Mae'r cynlluniau plannu mwyaf llwyddiannus yn darparu nifer o fuddion ar yr un pryd. Wrth ddewis rhywogaethau a lleoliadau, rhaid i'r dylunydd ddangos y canlynol:
- a. Bod y rhywogaeth yn ymwneud â rhywogaethau coed sy'n bodoli eisoes ar y safle, neu yn yr ardal leol, ac yn rhan o ddyluniad cydlynol sy'n cydnabod ei amgylchoedd, themâu dylunio presennol, a chysylltiadau â thirwedd hanesyddol;
 - b. Bod digon o le wedi ei ganiatáu uwchlaw'r ddaear (twf y brigdyfiant a'r boncyff) ac o dan y ddaear (cyfaint ar gyfer gwreiddio) i ddarparu ar gyfer y rhywogaeth pan fydd yn aeddfed;
 - c. Bod amodau tyfu, gan gynnwys y math o bridd, draeniad, argaeledd lleithder, a pH, yn briodol ar gyfer y rhywogaethau a ddewisir, a bod newidiadau disgwyliedig yn yr hinsawdd wedi eu hystyried;
 - d. Na fydd y goeden yn effeithio'n andwyol ar ei chyffiniau drwy gysgodi eiddo cyfagos neu man amwynder yn ormodol, neu drwy wrthdaro gan y gwreiddiau â strwythurau, gwasanaethau, neu arwynebau caled;
 - e. Pan fo'r goeden ar dir y cyhoedd neu'n gyfagos iddo, ni fydd yn rhwystro goleuadau stryd, llinellau gweld, na chwmpas cadw golwg; ac
 - f. Pan fo modd, mae'r goeden yn darparu sawl swyddogaeth, megis cysgod ar ardal chwarae, nodwedd ar olygfa, neu elfen proses o reoli dŵr wyneb.
- 8.9. Dylai dyluniad sylfeini, waliau, slabiau adeileddol, ac arwynebau caled ystyried systemau gwreiddiau coed arfaethedig pan fyddant yn aeddfed. Rhaid lleoli a dylunio gwasanaethau a phiblinellau tanddaearol i osgoi gwrthdaro posibl â pharthau gwreiddiau. Pan fydd cyflwr y ddaear yn ansicr, dylid cloddio twll prawf i ddyfnder o 1,000 mm i gadarnhau'r cyfyngiadau presennol cyn cwblhau'r cynllun plannu.

Dylunio gwrychoedd

- 8.10. Dylid dylunio gwrychoedd i ddarparu buddion o ran ecoleg a'r dirwedd, yn ogystal â rolau swyddogaethol wedi eu diffinio'n glir, megis diffinio ffiniau, sgrinio, neu gysylltedd. Mae rhesi dwbl mewn trefn am yn ail yn annog twf trwchus a pherthog, lloches, ac amrywiaeth strwythurol. Dylai dwysedd plannu, dewis rhywogaethau, a bylchau adlewyrchu'r ffurf aeddfed a fwriadwyd, amodau'r safle, ac amcanion rheoli. Efallai y bydd angen gosod tomwellt, gwaith rheoli chwyn, a ffensio yn ystod y broses gosod i leihau cystadleuaeth ac atal difrod.

Dewis rhywogaethau

Rhestr rhywogaethau a argymhellir

Mae Atodiad E yn darparu rhestr o rywogaethau coed a gwrychoedd ar gyfer Sir Gaerfyrddin.

Mae'r rhestrau hyn yn ddangosol yn hytrach nag yn rhagnodol.

- 8.11. Mae dewis rhywogaethau yn un o'r penderfyniadau pwysicaf mewn unrhyw gynllun plannu. Gall rhywogaethau sydd wedi eu dewis yn wael fethu â sefydlu, bydd angen rheolaeth ddwys arnynt, gallent wrthdaro â defnyddiau tir cyfagos, darparu gwerth ecolegol neu dirwedd cyfyngedig, neu arwain at adeiladau yn ymsuddo. Rhaid dewis rhywogaethau yn ofalus i gyd-fynd ag amodau penodol i'r safle uwchlaw ac o dan y ddaear. Dylai'r egwyddor *'y planhigyn cywir, y lle cywir'* fod yn sail i bob penderfyniad plannu o dan PSD4.
- 8.12. Dylai ymgeiswyr nodi y gellir ystyried cynlluniau plannu nad ydynt yn dangos eu bod wedi dewis rhywogaethau yn briodol ar gyfer y safle yn gynlluniau annerbyniol. Argymhellir yn gryf eich bod yn cynnal trafodaethau cynnar â'r awdurdod lleol cyn gwneud cais, a chynghorir cyflogi pensaer tirwedd sydd â gwybodaeth leol.

Meini prawf dethol allweddol

- 8.13. Dylai'r ffactorau canlynol lywio'r broses o ddewis rhywogaethau, wedi eu hystyried gyda'i gilydd yn hytrach nag ar eu pen eu hunain:
- Amodau'r safle: Math o bridd, pH, draeniad, risg cywasgu, hanes halogiad, a chyfaint ar gyfer gwreiddio sydd ar gael.
 - Microhinsawdd: Argaeledd golau, agored i wynt, risg rhew, ac effaith ynys wres trefol mewn ardaloedd adeiledig.
 - Y gallu i oddef llygredd: Gall agosrwydd at ffyrdd, defnyddiau diwydiannol, neu ffynonellau llygredd eraill olygu bod angen rhywogaethau â goddefgarwch uwch.
 - Maint a ffurf aeddfed: Uchder eithaf, lled y brigdyfiant, a system wreiddiau'r rhywogaeth pan fydd yn aeddfed, wedi eu hystyried mewn perthynas ag adeiladau, cyfleustodau, llinellau gweld, a defnydd tir cyfagos.

- e. Gofynion cynnal a chadw: Baich rheoli hirdymor y rhywogaeth arfaethedig, gan gynnwys tocio, sbwriel, ac ymddygiad gwreiddiau, wedi ei ystyried yng nghydestun trefniadau cyfrifoldeb rheoli ar gyfer y safle.
- f. Cymeriad y dirwedd: Cydweddoldeb â chymeriad y dirwedd leol, ffurf aneddiadau, a phatrymau llystyfiant ffafriol presennol.
- g. Gwerth bioamrywiaeth: Gwerth y rhywogaeth i infertebratau, adar, ystlumod, a bywyd gwyllt arall, gan gynnwys ffynonellau bwyd, potensial nythu, a chynefinoedd strwythurol. Yn gyffredinol, rhywogaethau brodorol sy'n darparu'r gwerth uchaf.
- h. Y gallu i wrthsefyll effeithiau newid hinsawdd: Dylai newidiadau disgwyliedig mewn tymheredd, dosbarthiad glawiad, ac amllder sychder o dan senarios hinsawdd yn y dyfodol lywio pa rywogaethau y dewisir, yn enwedig ar gyfer coed hirhoedlog¹⁶.
- i. Bod yn agored i blâu a chlefydau: Dylid manylu'n ofalus ar rywogaethau sy'n destun pwysau o glefydau ar hyn o bryd, neu bwysau sy'n datblygu, neu eu hosgoi.

Rhywogaethau brodorol a tharddiad

- 8.14. Anogir rhywogaethau brodorol lle bynnag y mae amodau'r safle a'r cyd-destun yn caniatáu, gan eu bod fel arfer yn darparu'r gwerth bioamrywiaeth uchaf ac wedi addasu'n dda i amodau amgylcheddol lleol. Ar gyfer plannu brodorol, mae deunydd o ffynonellau lleol o darddiad rhanbarthol priodol yn cael ei ffafrio, yn gyson â chynnal amrywiaeth genetig leol.
- 8.15. Fodd bynnag, nid rhywogaethau brodorol yw'r dewis mwyaf priodol bob amser. Mewn amgylcheddau cyfyngedig neu heriol (e.e. ardaloedd trefol â llygredd, straen sychder, neu gyfaint ar gyfer gwreiddio cyfyngedig), gall rhywogaethau nad ydynt yn frodorol, neu rywogaethau wedi eu meithrin, ddarparu mwy o wydnowch, llwyddiant sefydlu gwell, a chyflawniad mwy dibynadwy o fuddion tirwedd hirdymor. Dylid ceisio cyngor arbenigol i nodi rhywogaethau sy'n cydbwyso addasrwydd ymarferol, ystyriaethau cynnal a chadw, swyddogaeth ecolegol, a chyfraniad at le.
- 8.16. Felly, dylid dewis rhywogaethau gan gyfeirio at y meini prawf yn 8.13, gan ystyried nid yn unig gwerth bioamrywiaeth ond hefyd gallu plannu i sefydlu ac aeddfedu'n llwyddiannus o dan amodau penodol y safle. Dylai'r dewis gynnal cymeriad y dirwedd, gan gynnwys buddion cynaliadwy o ran amwynder, cymeriad, a gwasanaeth ecosystemau dros oes y datblygiad. Mewn rhai achosion, gall hyn olygu dewis

¹⁶ [Sut i warchod a rheoli'r goedwig drefol](#). 2026.

rhywogaethau nad ydynt yn frodorol, neu gyltifarau gwydn, pan fydd rhain yn cynnig perfformiad hirdymor sydd yn amlwg yn well.

⚠ Rhywogaethau goresgynnol a rhywogaethau sy'n ymddwyn yn amhriodol

Mae rhai rhywogaethau wedi eu gwahardd o dan Atodlen 9 o Ddeddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981 (fel y'i diwygiwyd), ac felly mae'n drosedd eu plannu neu achosi iddynt dyfu yn y gwyllt. Gwyddys hefyd bod ystod ehangach o rywogaethau estron, er nad ydynt yn rhwym wrth reolaethau Atodlen 9, yn ymddwyn mewn ffordd oresgynnol mewn rhai lleoliadau. Darperir rhestr o rywogaethau o'r fath yn [Atodiad F](#).

Sicrhau digon o le a chyfaint ar gyfer gwreiddio

8.17. Mae PSD4(d) yn ei gwneud yn ofynnol i gynigion sicrhau digon o le a chyfaint ar gyfer gwreiddio i alluogi coed a gwrychoedd i dyfu'n effeithiol i aeddfedrwydd, ac i osgoi pwysau yn y dyfodol i'w tynnu dros oes y datblygiad. Mae hyn yn golygu bod rhaid ystyried digon o le ar gyfer brigdyfiant, pellteroedd oddi wrth adeileddau a gwasanaethau, a chyfeintiau ar gyfer gwreiddio, a'u hymgorffori yng nghynllun y safle o'r cychwyn cyntaf, yn hytrach na'u trin fel ystyriaethau dylunio gweddilliol.

Gofynion o ran gofod a argymhellir: eu gosod yn ôl o adeileddau a gwasanaethau

8.18. Rhaid i gynllun y safle ddarparu gwahaniad digonol rhwng coed sydd newydd eu plannu ac adeileddau, arwynebau caled, a gwasanaethau tanddaearol. Gall agosrwydd at y nodweddion hyn gyfyngu ar ddatblygiad gwreiddiau, achosi niwed ffisegol i sylfeini a gwasanaethau, a chreu pwysau yn y dyfodol i gael gwared â choed sy'n gwrthdaro â PSD4(d). Mae'r pellteroedd gosod lleiaf i osgoi difrod uniongyrchol gan goed wedi eu nodi yn Nhabl 4.

Tabl 4: Pellteroedd gofynnol yn ôl ar gyfer plannu coed newydd gerllaw adeileddau, arwynebau caled, a gwasanaethau tanddaearol. Rhoddir pellteroedd ar gyfer dau barth plannu: Parth A (parth dim plannu) a Pharth B (dim ond pan fydd rhwystr gwreiddiau neu seilwaith gwro gwreiddiau wedi eu gosod o dan arweiniad coedyddiaeth y caniateir plannu). Mae categorïau maint coed—Bach, Canolig a Mawr—yn seiliedig ar ddiamedr y boncyff pan fydd y goeden yn aeddfed (<300 mm, 300–600 mm a >600 mm yn y drefn honno).

Strwythur / Nodwedd	Parth A			Parth B		
	Bach	Canolig	Mawr	Bach	Canolig	Mawr
Strwythurau llwythog (e.e. waliau, adeiladau)	0.5 m	0.75 m	1.5 m	0.5–1.5 m	0.75–1.5 m	1.5–3.0 m
Muriau ffiniol	0.5 m	1.0 m	2.0 m	0.5–1.5 m	1.0–2.0 m	2.0–3.0 m

Arwyneb concrit / cyrbau yn y fan a'r lle	0.5 m	1.0 m	2.5 m	0.5–1.0 m	1.0–2.5 m	2.5–3.0 m
Palmant hyblyg neu slabiau palmant	0.75 m	1.5 m	3.0 m	0.75–1.5 m	1.5–3.0 m	–
Gwasanaethau tanddaearol <1 m o ddyfnder	0.5 m	1.0 m	3.0 m	0.5–1.0 m	1.0–2.0 m	
Gwasanaethau tanddaearol >1 m o ddyfnder	–			1.0 m	2.0 m	

- 8.19. Lle y gall rhwystrau gwreiddiau neu seilwaith gwyro gwreiddiau gynnig rhywfaint o fudd, dim ond pan fo angen, a dan gyngor arbenigol, y dylid eu gosod.
- 8.20. Dylid ystyried hawddfreintiau ac argymhellion penodol unrhyw ddarparwyr gwasanaeth hefyd.

Cyfaint ar gyfer gwreiddio: gofynion a argymhellir er mwyn i goed aeddfedu

- 8.21. Mae'r cyfaint pridd targed ar gyfer pob coeden yn seiliedig ar faint rhagamcanol ei chanopi aeddfed, ac fe'i cyfrifir yn unol â Thabl 5. Pan fydd gofynion penodol i rywogaethau neu gyfyngiadau safle yn berthnasol, dylid addasu gwerthoedd gan gyfeirio at gyngor coedyddiaeth arbenigol.

Tabl 5: Cyfeintiau pridd targed dangosol ar gyfer sefydlu coed i aeddfedrwydd, yn seiliedig ar ddiamedr canopi aeddfed a ragwelir. Cyfrifir y cyfaint pridd targed gan ddefnyddio'r fformiwla: Arwynebedd canopi aeddfed rhagamcanedig (m^2) $\times$ 0.6 m^{17} . Mae'r gwerthoedd yn ddangosol, a dylid eu haddasu pan fydd gofynion sy'n benodol i rywogaethau neu gyfyngiadau safle yn berthnasol.

Diamedr canopi aeddfed rhagamcanedig (m)	Arwynebedd canopi aeddfed rhagamcanedig (m^2)	Cyfaint pridd targed (m^3)
5	19.6	11.8
8	50.3	30.2
10	78.5	47.1
12	113.1	67.9
15	176.7	106.0
20	314.2	188.5

- 8.22. Mae'r cyfaint pridd y mae ei angen ar goeden yn dibynnu ar y maint y bwriedir iddi ei gyrraedd pan fydd yn aeddfed. Tua 5 m^3 yw'r lleiafswm fel arfer i'r rhan fwyaf o goed dyfu i aeddfedrwydd llawn, ond gall cyfeintiau llai fod yn briodol pan fwriedir maint mwy cymedrol. Gall coed stryd, er enghraifft, ffynnu mewn cyn lleied ag 1 m^3 pan ddewisir rhywogaeth addas, a phan fydd gwaith cynnal a chadw parhaus a thocio ffurfiannol yn rheoli'r goeden i'r maint cywir. Dylid paru'r dewis o rywogaethau a'r maint aeddfed bwriadedig â'r cyfaint pridd y gellir ei ddarparu'n realistig, a'u haddasu pan na ellir cyrraedd targed Tabl 5 oherwydd cyfyngiadau safle.
- 8.23. Mae'n dderbyniol i ddwy neu ragor o goed cyfagos rannu cyfaint pridd cyffredin, ar yr amod bod y cyfaint cyfunol yn bodloni'r gofyniad cronrus.
- 8.24. Nid oes angen i siâp y pridd fod yn gyson, a gall ymestyn o dan balmant athraidd neu rwyllau coed.
- 8.25. Pan fydd cyfeintiau pridd yn gyfyngedig, dylid cydnabod hyn yn y cynllun tirwedd, a dewis rhywogaeth briodol sy'n gallu ffynnu mewn amodau cyfyngedig.
- 8.26. Cyfeiriwch at Atodiad D am ganllawiau manyleb stoc.

¹⁷ [BS 8545:2014 Coed: O'r Feithrinfa i Annibyniaeth yn y Dirwedd](#)

Creu lleoedd, cymeriad tirwedd, a diogelwch cymunedol

- 8.27. Mae ymgorffori coed a gwrychoedd o gamau cynharaf y broses o ddylunio safleoedd yn gwella ansawdd, cymeriad, ac ymdeimlad o le cyffredinol datblygiadau newydd. Dylid cadw nodweddion tirwedd ffafriol presennol pan fo modd, a'u hymgorffori mewn cynlluniau i wneud y mwyaf o amwynder gweledol, cysylltedd ecolegol, a buddion cymunedol. Pan gynigir man agored cyhoeddus newydd, dylid ei ddylunio ar y cyd â llystyfiant presennol i ddarparu nifer o fuddion, gan gynnwys hamdden, cysgodi, ac ansawdd aer gwell.
- 8.28. Ni ddylai coed a gwrychoedd beryglu diogelwch na sicrwydd. Mewn amgylcheddau trefol, ni ddylai llystyfiant guddio goleuadau stryd, llinellau gweld, cwnpas cadw golwg, na gweledd cerddwyr a cherbydau. Dylai dylunwyr ystyried maint a ffurf tebygol y brigdyfiant aeddfed wrth osod coed mewn perthynas â cholofnau goleuo, arwyddion, a llinellau gweledd priffyrdd.
- 8.29. Gellir defnyddio plannu gwarcheidiol hefyd i ddarparu preifatrwydd neu i amlinellu ffiniau, gyda rhywogaethau yn cael eu dewis am eu ffurf, eu dwysedd, a'u haddasrwydd i'r cyd-destun. Pan fydd angen pellteroedd gwahanu oddi wrth adeiladau, dylid cymhwyso'r canllawiau yn y Grŵp Gweithredu Coed a Dylunio a'r Safonau Prydeinig perthnasol i sicrhau y gellir cadw coed am oes y datblygiad.
- 8.30. Gellir dod o hyd i ganllawiau pellach yn y canllawiau cynllunio atodol ar gyfer creu lleoedd.

Manyleb pyllau coed ac ategolion

- 8.31. Mae dyluniad pyllau coed yn ffactor hanfodol yn llwyddiant hirdymor plannu coed, a rhaid iddo ddilyn yr egwyddorion arfer da a nodir yn BS 8545 ac, mewn cyd-destunau tirwedd galed, BS 8640.
- 8.32. Dylai pyllau coed fod mor fawr ag y mae amodau'r safle yn caniatáu, a'u paratoi fel y gall gwreiddiau ymsefydlu yn y pridd o'u cwnpas. Nid oes angen i'r pwll ei hun gynnwys y cyfaint pridd llawn y bydd ei angen ar y goeden pan fydd yn aeddfedu. Mae cyfeintiau pridd targed ar gyfer twf hyd at aeddfedrwydd wedi eu nodi yn Nhabl 5, gan gydnabod bod y rhan fwyaf o wreiddiau yn meddiannu'r 600 mm uchaf o bridd. Rhaid sicrhau draeniad digonol, gan fod awyru gwael neu briddoedd dwrlawn yn cynyddu marwolaethau coed ifanc yn sylweddol.

Amgylcheddau tirwedd caled

- 8.33. Mewn amgylcheddau tirwedd caled (e.e. strydoedd wedi eu palmantu, meysydd parcio), mae angen ystyried pyllau coed ymhellach oherwydd cyfyngiadau o ran gofod, cyfaint pridd cyfyngedig, ac agosrwydd at arwynebau anhydraidd. Dylai pyllau coed wedi eu peiriannu ddarparu digon o ddyfnder a chyfaint pridd i gynnal datblygiad gwreiddiau iach wrth gynnal sefydlogrwydd coed. Dylai'r pyllau hyn ganiatáu ar gyfer digon o ddŵr a maethynnau, a darparu ar gyfer twf yn y dyfodol heb beryglu'r dirwedd galed na'r seilwaith cyfagos.
- 8.34. Pan fo cyfyngiadau gofod yn atal darparu cyfaint pridd digonol mewn pyllau unigol, dylid ystyried systemau celloedd pridd cysylltiedig neu systemau o'r fath a rennir. Gall systemau palmant crog sy'n defnyddio celloedd pridd adeileddol neu gynhyrchion perchnogol tebyg gynyddu cyfaint ar gyfer gwreiddio sydd ar gael o dan arwynebau caled yn sylweddol.

Ategolion a chynalyddion

- 8.35. Dylid teilwra manyleb ategolion coed i gyd-destun y safle. Efallai y bydd angen rhwyllau, gwarchodwyr, neu systemau cynnal tanddaearol ar goed trefol i'w gwarchod rhag difrod gan gerbydau neu gerddwyr. Rhaid i weithdrefnau rheoli sicrhau y gellir addasu a symud agoriadau arwyneb, rhwyllau, neu gynalyddion er mwyn atal niwed hirdymor i iechyd coed. Dylid ystyried rhwystrau gwreiddiau neu offer gwyro gwreiddiau lle gallai twf gwreiddiau effeithio ar balmentydd, gwasanaethau, neu seilwaith arall.
- 8.36. Dim ond pan fo angen cynnal coed sydd newydd eu plannu y dylid defnyddio polion, gan ystyried ffactorau megis pa mor agored yw'r safle, amodau'r pridd, a maint y stoc. Pan fo angen, ffefrir pyst byr i annog datblygiad gwreiddiau. Rhaid archwilio ac addasu pyst, clymau, a gwarchodwyr yn rheolaidd i atal cyfyngiad neu ddifrod. Dylid defnyddio

llewys coed pan fydd coed yn agored i niwed, gan gynnwys gan geirw neu anifeiliaid eraill sy'n pori, neu gan weithgarwch dynol (e.e. mynediad cyhoeddus). Ffeirir dewisiadau biogddiraddadwy pan fo'n briodol. Dylid cael gwared ar bob mesur gwarcheidiol unwaith y bydd coed wedi eu sefydlu er mwyn caniatáu iddynt dyfu'n rhydd.

Sefydlu a chynnal a chadw

- 8.37. Gellir sicrhau gofynion penodol ar gyfer ôl-ofal trwy amod cynllunio, gan fod sefydlu effeithiol a chynnal a chadw cynnar yn hanfodol i sicrhau bod seilwaith gwyrdd a glas sydd newydd ei blannu yn goroesi'r cyfnod sefydlu yn llwyddiannus, yn cyflawni ei fuddion bwriadedig o ran tirwedd a bioamrywiaeth, ac yn darparu gwerth hirdymor o fewn y datblygiad.
- 8.38. Mae hwn yn ofyniad uniongyrchol o PSD4(f), sy'n rhwymo cynigion datblygu i ddarparu plannu ychwanegol sy'n cyflawni buddion tirwedd hirdymor a budd net i fioamrywiaeth—buddion na ellir eu gwreiddu oni bai bod plannu'n cael ei sefydlu a'i gynnal yn llwyddiannus. Mae'r rhwymedigaeth hon yn wahanol i PSD4(e), sy'n ymwneud â gwella a rheoli coed a gwrychoedd sydd eisoes yn cael eu cadw (gweler [Pennod 7](#)).

Canllawiau ar gyfer sefydlu a chynnal a chadw coed

- 8.39. Dylid cynnal a chadw coed newydd nes eu bod yn gwbl annibynnol, yn unol ag egwyddorion BS 8545. Dylid gweithredu cyfundrefnau cynnal a chadw sefydliadau i sicrhau bod coed yn sefydlu, yn goroesi, ac yn ffynnu yng nghyd-destun eu tirwedd, a dylid manylu arnynt yn y cynigion a gyflwynir. Dylai'r mesurau canlynol fod yn rhan o unrhyw drefn sefydlu coed:
- Plannu newydd:** Dylid plannu coed newydd ar unwaith lle bydd colledion, yn unol â'r fanyleb wreiddiol, neu ddarparu amnewidiad priodol.
 - Dyfrhau:** Yn angenrheidiol yn ystod y cyfnod sefydlu i sicrhau twf iach. Dylid addasu amserlenni yn ôl rhywogaethau, oedran, tymor, a risg sychder, gan sicrhau bod dyfnder llawn y pridd uchaf wedi ei wlychu'n ddigonol.
 - Rheoli chwyn a llystyfiant:** Dylid cael gwared ar llystyfiant cystadleuol o fewn radiws o 1 metr. Dylid gorchuddio plannu newydd i ddyfnder o ryw 75 mm gan ymestyn i radiws o 1 metr ond heb ei osod yn uniongyrchol yn erbyn y boncyff.
 - Arolygu cynalyddion:** Dylid archwilio coed sydd newydd eu plannu a'u clymau, gwarchodwyr, stanciau, a ffensys gwarchod cysylltiedig yn rheolaidd yn ystod y cyfnod sefydlu cynnar, a'u haddasu, eu hatgyweirio, neu blannu yn eu lle yn ôl yr angen. Dylid tynnu ymaith cynalyddion dros dro unwaith y byddant wedi eu sefydlu'n ddigonol.
 - Monitro iechyd planhigion:** Dylid archwilio gwaith plannu newydd yn rheolaidd am ddifrod gan unigolion neu anifeiliaid, ac am arwyddion o blâu, clefydau, a straen.

- f. Tocio ffurfiannol: I'w gynnal, pan fo'n briodol, i hyrwyddo un boncyff canolog a phrif ganghennau sydd wedi eu gwasgaru'n dda, yn unol â BS 3998. Mae hyn yn arbennig o bwysig mewn lleoliadau trefol lle y gallai fod angen rheoli ffurf y brigdyfiant er mwyn osgoi gwrthdaro yn y dyfodol â defnyddwyr tir a seilwaith.

Canllawiau ar gyfer sefydlu a rheoli gwrychoedd

8.40. Mae sefydlu gwrychoedd yn effeithiol yn gofyn am sylw gofalus i ffynonellau planhigion, y bylchau rhyngddynt, gwaith rheoli chwyn, a rheolaeth gynnar. Mae'r canllawiau canlynol yn berthnasol:

- a. Cyfluniad plannu: Plannu gwrychoedd mewn rhes ddwbl wasgaredig i gynyddu amrywiaeth adeileddol a gwerth cynefinoedd i fywyd gwyllt.
- b. Dwysedd a bylchau: Plannu ar ddwysedd sy'n adlewyrchu'r ymddangosiad sefydledig a ddymunir, pa mor iachus yw rhywogaeth, ac amodau'r safle. Ar gyfer trawsblaniadau dwyflwydd oed, mae rhes ddwbl ddarwahanedig tua 400 mm oddi wrth ei gilydd gydag o leiaf chwe phlanhigyn fesul metr yn nodweddiadol.
- c. Gwasgariad rhywogaethau: Plannu'r rhywogaethau lleiaf niferus yn gyntaf, gan eu gosod ar hap i sicrhau dosbarthiad naturiol, a defnyddiwrch y prif rywogaethau i lenwi bylchau. Cymryd syniadau o wrychoedd lleol, llwyddiannus wrth ddatblygu cymysgeddau o rywogaethau.
- d. Rheoli chwyn: Rheoli chwyn cyn ac ar ôl plannu gan ddefnyddio tomwellt i gadw lleithder ac atal cystadleuaeth. Tynnu ymaith rhywogaethau egniïol, megis mieri, yn rheolaidd yn ystod y cyfnod sefydlu.
- e. Gwarchodaeth: Atal difrod i dda byw a bywyd gwyllt drwy ddarparu ffensys neu fesurau gwarchod eraill. Argymhellir cliriad o leiaf 1.2 metr o ganol y gwrych pan fo angen rheoli stoc.
- f. Plannu adferol: Plannu planhigion yn lle unrhyw blanhigion tebyg sydd wedi methu ar unwaith i atal bylchau rhag ymsefydlu.
- g. Llewys coed: Archwilio a chynnal unrhyw lewys neu lochesi o bryd i'w gilydd i sicrhau nad ydyn nhw'n niweidio boncyffion; eu tynnu ymaith unwaith y bydd y coed wedi hen ymsefydlu.

8.41. Ar ôl ei sefydlu, gellir gwella strwythur y gwrychoedd er mwyn sicrhau gwerth tirwedd a bywyd gwyllt drwy wneud y canlynol:

- a. Torri cylchdro: Osgoi torri blynyddol dwys. Tocio ar gylchdro o ddwy i bedair blynedd gan fod llawer o rywogaethau brodorol yn blodeuo ac yn ffrwytho ar dwf yn yr ail flwyddyn.
- b. Amseru tymhorol: Ymgymryd â gwaith mawr ddiwedd y gaeaf, gan osgoi'r tymor nythu, er mwyn caniatáu i fywyd gwyllt bwyta aeron a ffrwythau drwy gydol yr hydref.

- c. Coed gwrychoedd: Pan fo'n briodol, caniatáu i wrthrychau dethol ddatblygu fel coed i gynyddu amrywiaeth adeileddol, gwerth tirwedd, a'u cyfraniad o ran cysgod brigdyfiant.
- d. Creu bylchau: Ymgymryd â chreu bylchau wedi eu targedu i gynnal cysylltedd gweledol ac ecolegol.
- e. Adnewyddu: Defnyddio technegau traddodiadol megis gosod neu brysgoedio i adnewyddu gwrychoedd sydd wedi gor-aeddfedu, ysgogi aildyfiant sylfaenol, ac ymestyn oes swyddogaethol.

9. Plannu cyfadferol lle na ellir osgoi colled

Polisi PSD4 – Gofyniad c.

Dylai cynigion datblygu ddarparu plannu cyfadferol priodol lle na ellir osgoi colli coed, coetiroedd a gwrychoedd er mwyn gwella maint a gorchudd yn gyffredinol. Dylid ystyried cyfleoedd i drawsleoli gwrychoedd sy'n bodoli eisoes pan bo'n ymarferol.

Mae'r bennod hon yn nodi'r dull fesul cam o gyfadfer, egwyddorion ar gyfer plannu cyfadferol, dulliau gwerthuso, a chanllawiau ar drawsleoli gwrychoedd. Pan na ellir osgoi colled, rhaid i blannu cyfadferol ddarparu gwelliant cyffredinol i faint a gorchudd, sy'n golygu bod yn rhaid i orchudd y canopi neu'r gwrych, ar ôl y datblygiad, fod yn fwy na'r llinell sylfaen cyn y datblygiad, nid dim ond plannu yn lle'r hyn a gollwyd.

Mae lefel y plannu cyfadferol y mae ei angen yn uniongyrchol gysylltiedig â gwerth ac ansawdd yr asedau a gollir. Bydd colli coed Categori A, neu wrychoedd gwerth uchel, yn gofyn am blannu cyfadferol uwchlaw'r llinell sylfaen safonol. Rhaid i blannu cyfadferol hefyd ddarparu budd net i fioamrywiaeth yn unol â fframwaith DECCA.

Rhaid cynnal unrhyw blannu cyfadferol yn unol â [Phennod 8](#).

Y dull fesul cam

- 9.1. Dylid osgoi cael gwared ar goed a gwrychoedd lle bynnag y bo modd drwy'r dull fesul cam (Tabl 6). Pan ddangosir na ellir osgoi colled, bydd angen plannu cyfadferol i sicrhau buddion hirdymor i'r dirwedd a budd net i fioamrywiaeth.

Tabl 6: Y dull fesul cam wedi ei addasu i goed a gwrychoedd mewn datblygiadau newydd.

1 CADW	Blaenoriaethu cadw ac integreiddio coed a gwrychoedd sy'n bodoli eisoes drwy ddylunio.
2 LLEIHAU	Pan na ellir osgoi effeithiau, eu lleihau i'r lleiafswm drwy gynllunio a mesurau lliniaru gofalus.
3 LLINIARU	Cymhwyso mesurau gwarchod, dulliau adeiladu, a rheolaeth i fynd i'r afael ag effeithiau gweddilliol.
4 CYFADFER	Pan na ellir osgoi colled, cynnal gwaith plannu cyfadferol cymesur sy'n darparu buddion tirwedd hirdymor a budd net i fioamrywiaeth.

Egwyddorion ar gyfer plannu cyfadferol

- 9.2. Dim ond pan fo'n darparu buddion sylweddol, wedi eu diffinio'n glir, y gellir eu dangos y caniateir tynnu coed, coetiroedd, neu wrychoedd yn barhaol, a phan fo'r dull fesul cam wedi ei gymhwyso'n wirioneddol, y rhoddir caniatâd i gael gwared ar goed, coetiroedd, neu wrychoedd yn barhaol. Pan na ellir osgoi colled, rhaid i'r plannu cyfadferol fod yn gymesur â'r golled o ran amwynder, bioamrywiaeth, a gwerth tirwedd, a rhaid iddo—o'i ystyried yn gyfan gwbl—ddarparu mwy o faint a gorchudd nag a oedd yn bodoli cyn y datblygiad.
- 9.3. Ni fydd plannu planhigion tebyg o ran nifer neu hyd yn unig yn bodloni'r gofyniad hwn. Mewn amgylchiadau eithriadol pan fydd cyfyngiadau safle amlwg yn gwneud plannu cyfadferol llawn ar y safle yn anghyraeddadwy yn ffisegol, rhaid dangos hyn yn glir drwy'r dull fesul cam; fodd bynnag, ni fydd yn diystyru'r gofyniad i gyflawni cynnydd net o ran y maint a gorchudd yn gyffredinol, boed yn cael ei ddarparu ar y safle, oddi ar y safle, neu drwy gyfraniad ariannol yn unol â pharagraff 9.16.
- 9.4. Bydd y lefel briodol o blannu cyfadferol yn cael ei phennu fesul achos, gan ystyried:
- Gwerth yr asedau a gollwyd, wedi ei asesu gan ddefnyddio dull gwerthuso priodol pan fo'n berthnasol;
 - A ydyw pob opsiwn cadw ymarferol wedi bod cael eu harchwilio drwy'r dull fesul cam;
 - Y cwmpas ar gyfer cyflawni ar y safle, gan ystyried y lle sydd ar gael, amodau'r pridd, a'r capasiti rheoli hirdymor;
 - Cyfraniad y plannu cyfadferol arfaethedig i fudd net i fioamrywiaeth o dan fframwaith DECCA; ac
 - Dichonoldeb rheoli coed neu wrychoedd a gedwir yn well fel rhan o'r pecyn plannu cyfadferol cyffredinol.

Plannu cyfadferol lle collir coed

- 9.5. Dylai'r gofyniad i ddarparu mwy o faint a gorchudd gael ei lywio gan gymhareb plannu cyfadferol (gweler [Cymhareb amnewid](#)) a/neu ddull gwerthuso sefydledig (gweler [Amcangyfrif gwerth](#)), sy'n gwasanaethu fel offer i gyfrifo faint o blannu cyfadferol sy'n angenrheidiol i fodloni'r gofyniad hwnnw, yn hytrach nag yn lle ei ddangos. Fodd bynnag, arwynebedd canopi presennol coed coll yw'r prif fetrig o hyd, a rhaid i fanylebau plannu ddangos sut a phryd y cyflawnir mwy o gysgod brigdyfiant wrth aeddfedu.
- 9.6. Pan gollir coed o fewn neu'n union gerllaw gwrychoedd (coed gwrychoedd) fel rhan o ddatblygiad, mae'r gymhareb plannu cyfadferol yn berthnasol i'r coed hynny yn yr un modd ag ar gyfer unrhyw goeden arall. Mae'r rhwymedigaeth hon ar wahân i'r gofyniad i gyfadfer lle bydd gwrychoedd yn cael eu colli o dan baragraffau 9.7–9.10, ac yn

ychwanegol ato, a rhaid i ymgeiswyr ymdrin â'r ddwy ffrwd gyfadfer yn annibynnol o fewn y ddogfennaeth a gyflwynwyd. Fodd bynnag, pan gynigir gwrych newydd sy'n ymgorffori gwrthrychau coed o ddosbarth maint a photensial canopi cymharol, ac mae'n amlwg fod ganddo'r un cyflwr, maint, a gwerth â'r gwrych a gollwyd neu'n rhagori arnynt, gan gynnwys y coed o fewn y gwrych, gall yr awdurdod lleol, fesul achos, dderbyn hyn fel un sy'n bodloni'r ddwy rwymedigaeth gyfadfer, ar yr amod bod hyn wedi ei ddangos yn glir yn y ddogfennaeth a gyflwynwyd.

Plannu cyfadferol lle collir gwrychoedd

- 9.7. Pan gynigir cael gwared ar wrych yn ei gyfanrwydd, dylid darparu arolwg pwrpasol i asesu ei werth, ei gyflwr, a'i faint o ran amwynder, bioamrywiaeth, a thirwedd. Pan gynigir tynnu rhan o wrych ymaith (e.e. i hwyluso mynediad neu wasanaethau), gellir darparu asesiad cymesur o fewn arolwg coedyddol neu ecolegol ehangach (megis arfarniad ecolegol rhagarweiniol, ar yr amod ei fod yn cynnwys digon o fanylion am gyfansoddiad, strwythur, cyflwr, a swyddogaeth rhywogaethau i lywio mesurau lliniaru a phlannu cyfadferol.
- 9.8. Dylai gwrychoedd newydd gynnal neu wella'r gwerthoedd hyn o ran maint, strwythur, yr amrywiaeth o rywogaethau, a swyddogaeth ecolegol, gan ddefnyddio rhywogaethau brodorol o ansawdd cymharol neu well, yn hytrach na chanolbwyntio'n unig ar adfer hyd.
- 9.9. Dylid plannu planhigion newydd ar y safle lle bynnag y bo'n bosibl, mewn lleoliadau sy'n cryfhau cysylltedd ecolegol ac amwynderau cyhoeddus.
- 9.10. Dylid archwilio'r cyfleoedd ar gyfer trawsleoli hefyd (gweler [Trawsleoli](#)).

Mesur maint a gorchudd

- 9.11. Ar gyfer coed, mesurir maint a gorchudd drwy gyfeirio at arwynebedd y canopi (m²), gan ddefnyddio data arolwg sylfaenol i ganfod y safle cyn y datblygiad. Rhaid i fanylebau plannu ddangos sut y bydd y cysgod brigdyfiant a ragwelir pan fydd y goeden wedi aeddfedu yn cwrdd â'r llinell sylfaen honno, neu'n rhagori arni, gan ystyried y rhywogaeth, y maint wrth blannu, a'r bylchau a gynigir.
- 9.12. Ar gyfer gwrychoedd, mesurir maint yn ôl metrau llinol, a chysgod yn ôl lled, amrywiaeth rhywogaethau, a chyflwr strwythurol. Rhaid i fanylebau plannu newydd ddangos sut y bydd y metrigau hyn yn cael eu bodloni, neu sut y byddant yn rhagori pan fyddant yn aeddfedu.
- 9.13. Rhaid i ymgeiswyr ddarparu cymhariaeth cyn ac ar ôl glir sy'n dangos gwelliant cyffredinol, a fydd yn cael ei asesu yn erbyn y gofynion gwybodaeth a nodir yn Atodiad B.

Cymhareb amnewid

- 9.14. Bydd graddfa'r plannu cyfadferol yn cael ei phennu gan gyfeirio at yr isod.

Mae polisïau cenedlaethol¹⁸ yn argymhell cymhareb amnewid o 3:1 o leiaf ar gyfer pob coeden a gollir, a chymhareb uwch ar gyfer coetir. Bydd yr awdurdod lleol yn defnyddio hyn fel llinell sylfaen, ond nid yw'r gymhareb ar ei phen ei hun yn bodloni'r gofyniad i gyflawni gwelliant cyffredinol o ran maint a gorchudd. Rhaid i fanylebau plannu hefyd ddangos sut y bydd cysgod brigdyfiant yn cael ei adfer a'i wella pan fydd yn aeddfedu.

Pan gollir coed Categori A, gan gynnwys coed hynafol a hynod, coed a warchodir gan y Gorchymyn Diogelu Coed, a choed o werth amwynder cyhoeddus eithriadol, bydd yr awdurdod lleol yn gofyn am blannu cyfadferol sy'n gymesur â'u harwyddocâd a'u gwerth hirdymor. Bydd hyn fel arfer yn golygu cymhareb plannu llawer gwell, gwerthuso yn seiliedig ar asedau, a gall gynnwys plannu oddi ar y safle neu gyfraniadau ariannol.

- 9.15. Nid yw bodloni'r gymhareb yn unig yn ddigon i ddangos cydymffurfedd â PSD4. Rhaid i gynigion plannu hefyd ddangos sut y cyflawnir a chynhelir gwelliant cyffredinol i faint a gorchudd pan fydd coed yn aeddfedu, yn unol â pharagraffau 9.11–9.12.

Cyflawni gwaith plannu cyfadferol

- 9.16. Dewis yr awdurdod lleol yw i'r gwaith plannu cyfadferol gael ei ddarparu ar y safle gan yr ymgeisydd fel rhan annatod o'r datblygiad. Fodd bynnag, pan ddangosir bod hyn yn anymarferol, o ystyried y lle sydd ar gael, amodau'r pridd, a'r capasiti rheoli hirdymor, y dewis nesaf yw i'r datblygwr ddarparu oddi ar y safle mewn lleoliad addas y cytunwyd arno. Dim ond fel dewis olaf y ceisir cyfraniadau ariannol a sicrhau drwy rhwymedigaeth¹⁹ gynllunio adran 106, pan nad yw darpariaeth ar y safle na darpariaeth oddi ar y safle dan arweiniad datblygwr yn gyraeddadwy, yn ôl disgrisiwn yr awdurdod lleol. Rhaid i unrhyw gyfraniad o'r fath fodloni'r profion statudol ar gyfer rhwymedigaethau cynllunio, a bydd yn cael ei ddefnyddio gan yr awdurdod lleol (neu'r cyngor tref neu gymuned priodol) i ddarparu budd tirwedd a bioamrywiaeth cyfatebol neu fwy mewn lleoliad priodol.
- 9.17. Rhaid i bob gwaith plannu cyfadferol gyfrannu at fudd net i fioamrywiaeth a gwydnwch ecosystem yn unol â fframwaith DECCA.
- 9.18. Rhaid cyflwyno cynllun rheoli a chynnal a chadw ar ôl plannu i sicrhau sefydlu llwyddiannus a hyfywedd hirdymor.

¹⁸ Polisi Cynllunio Cymru (Rhifyn 12), paragraff 6.4.42. Llywodraeth Cymru, 2024.

¹⁹ Cyfeirir at ganllawiau cynllunio atodol rhwymedigaethau cynllunio.

Trawsleoli

Trawsleoli gwrychoedd

- 9.19. Pan na ellir osgoi colli gwrychoedd, rhaid i ymgeiswyr asesu dichonoldeb trawsleoli yn gyntaf cyn cynnig plannu yn eu lle. Nid yw trawsleoli²⁰ yn opsiwn amgen i gadw gwrychoedd yn y fan a'r lle, ond gall fod yn briodol pa na ellir cadw'r gwrych yn y fan a'r lle ac y mae o werth ecolegol, tirweddol, neu ddiwylliannol digonol i gyfiawnhau gwneud hynny. Dylid ailsefydlu deunydd sydd wedi ei drawsleoli ar y safle datblygu neu'n gyfagos iddo.
- 9.20. Mae trawsleoli yn fwyaf tebygol o fod yn ymarferol pan fydd amodau tyfu yn y lleoliad derbyn yn gymharol neu'n well; mae'r gwrych yn cynnwys rhywogaethau brodorol cymysg a chymhlethdod o ran ei strwythur; mae cyfle gwirioneddol i gryfhau cysylltedd ecolegol; a gellir sicrhau goruchwyliaeth ecolegol a choedyddol brofiadol drwyddi draw. Mae'n annhebygol y bydd yn briodol ar gyfer gwrychoedd o oedran neu gyflwr ecolegol eithriadol, lle byddai codi'r gwrychoedd yn achosi colled diwrthdro o ran bioamrywiaeth.
- 9.21. Pan gynigir trawsleoli, rhaid cyflwyno datganiad dull²¹ yn nodi: maint a chyfansoddiad rhywogaethau'r deunydd i'w drawsleoli; y lleoliad derbyn a'i addasrwydd; dull, amseriad, a dilyniant codi ac adfer; ôl-ofal a monitro am o leiaf bum mlynedd; a chynigion plannu adferol i fynd i'r afael â methiannau sefydlu.
- 9.22. Nid yw trawsleoli yn dileu'r rhwymedigaeth i ddangos budd net i fioamrywiaeth, a rhaid cyfadfer lle bydd unrhyw golled weddilliol.

Trawsleoli coed

- 9.23. Er nad yw'n ofyniad polisi i'w ystyried o dan PSD4(c), efallai y bydd ymgeiswyr am ystyried trawsleoli coed sy'n bodoli eisoes pan nad yw'n bosibl eu cadw yn eu lle. Mae'n fwyaf tebygol y bydd trawsleoli yn ymarferol lle mae'r safle derbyn yn cynnig amodau tyfu cymharol neu well, mae maint a rhywogaeth y goeden yn addas ar gyfer adleoli, a lle gellir sicrhau goruchwyliaeth goedyddol brofiadol drwy gydol y broses.

²⁰ Wedi ei ddiffinio fel codi ffisegol, storio dros dro, ac ailsefydlu deunydd planhigion gan gynnwys twf coediog, systemau gwreiddiau, a fflora pridd a daear cysylltiedig.

²¹ Boed wedi ei ymgorffori o fewn datganiad dull coedyddiaeth neu ddatganiad dull trawsleoli (ac ôl-ofal) gwrychoedd pwrpasol – gweler [Atodiad B](#).

Amcangyfrif gwerth

- 9.24. Mae adran 198 o Ddeddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 yn cadarnhau bod gan goed werth amwynder cyhoeddus, ac mae'n rhoi'r pŵer i awdurdodau cynllunio lleol eu gwarchod er budd y cyhoedd, ond nid yw'n rhagnodi dull penodol ar gyfer asesu'r gwerth hwnnw.
- 9.25. Lle y gallai cynnig effeithio ar goed o werth amwynder cyhoeddus, efallai y bydd gofyn i ymgeiswyr ddarparu asesiad gan ddefnyddio un o'r methodolegau sefydledig sy'n seiliedig ar asedau a ddisgrifir yn Nhabl 3. Lle na ellir osgoi colli coed, bydd y gwerthusiad sy'n deillio o hyn yn llywio graddfa a natur y mesurau cyfadfer y mae eu hangen, a ddylai ddarparu buddion sy'n cyfateb i werth ased amcangyfrifedig y coed a gollwyd, neu'n fwy na hynny.
- 9.26. Mae pob methodoleg gwerthuso wedi ei hategu gan wahanol dybiaethau, mewnbynnau, a chysyniadau gwerth, ac felly bydd yn cynhyrchu gwahanol werthoedd ariannol ar gyfer yr un goeden. Nid yw'r amrywiad hwn yn cynrychioli diffyg yn y dulliau; yn hytrach, mae'n adlewyrchu'r ffaith bod pob un yn dal dimensiwn gwahanol o werth. O ganlyniad, mae'r dewis o ddull gwerthuso yn ystyriaeth berthnasol ac nid yn benderfyniad niwtral na chyfnwidiol. Ni ddylai ymgeiswyr ddewis dull gwerthuso gyda'r nod o leihau'r gofyniad cyfadferol sy'n deillio o hynny. Mae'r awdurdod lleol yn cadw'r hawl i wrthod asesiadau yn seiliedig ar fethodoleg amhriodol, ac i fynnu ailasesiad gan ddefnyddio dull penodedig arall, a bydd yr ymgeisydd yn ysgwyddo'r gost.
- 9.27. CAVAT yw'r dull a ffefrir ar gyfer pennu rhwymedigaethau plannu cyfadferol yng nghyd-destun cynllunio, gan ei fod wedi ei gynllunio'n benodol i asesu gwerth amwynder cyhoeddus. Dyma'r dull y gellir ei gymharu'n fwyaf uniongyrchol â'r fframwaith cyfadfer a sefydlwyd gan PSD4. Dylid cyfiawnhau unrhyw ymadawiad o ddefnyddio CAVAT yn gadarn, a chytuno arno yn ysgrifenedig gyda'r awdurdod lleol, yn ddelfrydol yn ystod y cyfnod cyn gwneud cais²².
- 9.28. Anogir ymgeiswyr yn gryf i drafod a chytuno ar y dull gwerthuso priodol gyda'r awdurdod lleol yn ystod y cyfnod cyn gwneud cais. Pan nad yw hyn wedi digwydd, bydd yr awdurdod lleol yn nodi'r dull gofynnol fel rhan o unrhyw gais am wybodaeth bellach neu amod cynllunio.

Tabl 3: Dulliau sefydledig o amcangyfrif gwerth coed.

Dull	Sail y gwerthuso	Defnydd priodol
------	------------------	-----------------

²² Gellir derbyn System Helliwell fel dewis arall ar gyfer ceisiadau gan ddeiliaid tai a rhai bach pan fo cyfraniad y goeden yn bennaf yn un o amwynder gweledol ac y byddai asesiad CAVAT llawn yn anghymesur. Nid yw i-Tree yn ddull annibynnol derbyniol ar gyfer pennu rhwymedigaethau cyfadferol, ond gellir ei gyflwyno yn ogystal â CAVAT i ddangos gwerth gwasanaeth ecosystem ehangach coed a gedwir neu a gynigiwyd, e.e. i gefnogi datganiad seilwaith gwyrdd a glas neu asesiad budd net i fioamrywiaeth.

CAVAT (Gwerth ased cyfalaf ar gyfer coed amwynderau)	Arwynebedd trawsdoriadol y boncyff, cyflwr, nodweddion amwynder, ac einioes	Y dull a ffefrir ar gyfer asesu gwerth amwynder cyhoeddus coed unigol mewn cyd-destun cynllunio neu gyfadfer. Wedi ei fabwysiadu'n eang gan awdurdodau lleol, ac yn fwyaf cymharol yn uniongyrchol â'r rhwymedigaethau cyfadferol o dan PSD4.
System Helliwell	Ffactorau amwynder gweledol: maint, cyflwr, lleoliad, a chyfraniad	Addas ar gyfer asesu coed unigol lle mai'r amwynder gweledol yw'r brif ystyriaeth, yn enwedig ar gyfer ceisiadau perchnogion tai neu geisiadau bach.
i-Tree	Gwasanaethau ecosystem: atafaelu carbon, ansawdd aer, rheoli dŵr storm	Mwyaf priodol wrth ddangos buddion cyhoeddus ehangach coed a gedwir neu a gynigiwyd; e.e. i gefnogi datganiad seilwaith gwyrdd a glas. Nid yw'n cymryd lle CAVAT na Helliwell yng nghyd-destun cyfadfer.

- 9.29. Pan gynigir cael gwared ar wrychoedd, rhaid amcangyfrif gwerth yn nhermau ansoddol (amrywiaeth rhywogaethau, strwythur, a chysylltedd) a meintiol (hyd, lled, ac ansawdd cynefin). Pan fydd gwrychoedd yn cynnwys coed o werth amwynder cyhoeddus, dylid asesu'r rhain hefyd yn unol â pharagraffau 9.25–9.28.
- 9.30. Mae gwerthuso sy'n seiliedig ar asedau yn llywio maint a natur y ddarpariaeth gyfadfer. Nid yw'n disodli'r gofyniad i ddarparu budd net i fioamrywiaeth yn unol â fframwaith DECCA, a dylid ei gymhwyso yn ogystal â'r gofyniad hwnnw.
- 9.31. Gweler [Canllaw CAVAT](#) am enghreifftiau ymarferol o sut y mae'r dulliau hyn yn cael eu cymhwyso'n ymarferol²³.

²³ Tudalennau 60–66

Atodiadau

Atodiad A: Cyd-destun polisi

A.1. Defnyddir y talfyriadau canlynol yn yr atodiad hwn.

Cyd-bwyllgor corfforedig	Cyd-bwyllgor corfforedig
Rhywogaeth a warchodir gan Ewrop	Rhywogaeth a warchodir gan Ewrop
Seilwaith gwyrdd a glas	Seilwaith gwyrdd a glas
Cynllun datblygu lleol	Cynllun datblygu lleol
Y Polisi Cenedlaethol ar Adnoddau Naturiol	Y Polisi Cenedlaethol ar Adnoddau Naturiol
Cyfoeth Naturiol Cymru	Cyfoeth Naturiol Cymru
Cynllun datblygu strategol	Cynllun datblygu strategol
Rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy	Rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy
Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol	Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol
Canllawiau cynllunio atodol	Canllawiau Cynllunio Atodol
TAN	Nodyn Cyngor Technegol
Gorchymyn / Gorchmynion Diogelu Coed	Gorchymyn / Gorchmynion Diogelu Coed

A.2. Mae'r atodiad hwn yn rhoi trosolwg cryno o'r fframwaith polisi cenedlaethol, rhanbarthol, a lleol sy'n berthnasol i goed, gwrychoedd, coetiroedd, a seilwaith gwyrdd a glas ehangach yn Sir Gaerfyrddin. Mae'n crynhoi'r ddeddfwriaeth, y strategaethau, a'r canllawiau allweddol sy'n llunio sut y mae'r asedau naturiol hyn yn cael eu gwarchod, eu rheoli, a'u hintegreiddio o fewn y broses gynllunio, gan helpu i lywio'r gwaith o baratoi ac asesu cynigion datblygu mewn perthynas â choed a gwrychoedd.

Cenedlaethol

- A.3. Mae [Polisi Cynllunio Cymru: Rhifyn 12](#) yn nodi amcanion Llywodraeth Cymru ar gyfer datblygu cynaliadwy yng Nghymru, ac mae cyfres o nodiadau cyngor technegol yn darparu canllawiau ynghylch ei roi ar waith. Mae'r rhifyn diweddaraf yn rhoi pwyslais cryf ar ddiogelu ac integreiddio coed, coetiroedd a gwrychoedd; cydnabod coetiroedd hynafol, coed hynafol a choed hynod fel rhai na ellir eu disodli; gosod targedau o ran cysgod brigdyfiant; ei gwneud yn ofynnol i goed arwyddocaol gael eu cadw mewn datblygiadau newydd; a chymhwyso cymarebau plannu cyfadferol. Mae hyn yn sefydlu disgwyliad lefel uchel bod yn rhaid i benderfyniadau cynllunio gyfrannu at wella bioamrywiaeth ac adfer natur.
- A.4. Mae [Cymru'r Dyfodol: Cynllun Cenedlaethol 2040](#) yn ffurfio'r cynllun gofodol cenedlaethol, a gyhoeddwyd yn 2021, sy'n nodi cyfeiriad ar gyfer buddsoddiadau mewn seilwaith, a lle y dylid lleoli datblygiadau. Mae strategaeth ofodol Cymru'r Dyfodol yn cynnwys Polisi 15 – Coedwig Genedlaethol, sy'n tynnu sylw at bwysigrwydd plannu coed yn y lleoliadau mwyaf priodol.
- A.5. Mae [Coetiroedd i Gymru: Strategaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer Coetiroedd a Choed](#) yn gosod strategaeth genedlaethol hirdymor sy'n nodi gweledigaeth ar gyfer rheoli coetiroedd yn gynaliadwy, cynyddu gorchudd coetiroedd ar lefel genedlaethol, gwella bioamrywiaeth, cefnogi'r diwydiant coed, a sicrhau bod coetiroedd yn cyfrannu at lesiant cymunedau a'r gallu i wrthsefyll effeithiau newid hinsawdd. Mae'n tanategu disgwyliadau cenedlaethol ar gyfer creu, diogelu, a rheoli coetiroedd.
- A.6. Mae [Strategaeth Buddsoddi yn Seilwaith Cymru](#) yn amlinellu cynlluniau a blaenoriaethau Llywodraeth Cymru ar gyfer buddsoddi mewn prosiectau seilwaith. Mae'r strategaeth yn cymryd golwg mor eang â phosibl ar seilwaith, yn amrywio o'r amgylchedd adeiledig traddodiadol i seilwaith gwyrdd a glas, gan gynnwys coetiroedd. Mae'n rhoi pwyslais arbennig ar bwysigrwydd coetiroedd Cymru, ac yn ceisio creu mwy o goetiroedd cymysg, gwella coetiroedd sy'n bodoli eisoes, a'u dwyn o dan reolaeth weithredol.
- A.7. Mae'r [Polisi Cenedlaethol ar Adnoddau Naturiol](#) a'r [Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol](#) yn canolbwyntio ar reoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy, gan bwysleisio gwerth ecolegol a chymdeithasol coetiroedd, coed a gwrychoedd, a bod buddsoddi mewn adnoddau naturiol yn darparu buddion llesiant eang.
- A.8. Mae [Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol \(Cymru\) 2015](#) yn ei gwneud yn ofynnol i gyrff cyhoeddus yng Nghymru wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol, a diwylliannol Cymru yn unol ag egwyddor datblygu cynaliadwy. Mae'r egwyddor hon yn ceisio sicrhau bod anghenion y presennol yn cael eu diwallu heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion eu hunain.
- A.9. Mae [Deddf yr Amgylchedd \(Cymru\) 2016](#) yn cyflwyno'r polisi rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy ac yn nodi fframwaith i gyflawni hyn fel rhan o'r broses o wneud penderfyniadau. Amcan rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy yw cynnal a gwella gwydnwch ecosystemau a'r buddion y maen nhw'n eu darparu.

- A.10. Mae [Deddf Cynllunio \(Cymru\) 2015](#) yn nodi fframwaith ar gyfer datblygu cynaliadwy yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, a'i diben yw sicrhau bod datblygiad a'r ffordd y defnyddir tir yn cyfrannu at wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol, a diwylliannol Cymru.
- A.11. Mae [nodiadau cyngor technegol](#) yn darparu cyngor manwl ar gynllunio a datblygu. Mae awdurdodau cynllunio lleol yn eu hystyried wrth baratoi cynlluniau datblygu. Amlinellir isod nodiadau cyngor technegol sy'n berthnasol i goed a gwrychoedd:
- A.12. Mae [Nodyn Cyngor Technegol \(TAN\) 5: Cynllunio a Chadwraeth Natur \(2009\)](#) yn rhoi cyngor manwl ar sut y dylai'r system gynllunio defnydd tir gyfrannu at fioamrywiaeth a chadwraeth ddaearegol. O ran coed a gwrychoedd, mae'r ddogfen yn tynnu sylw at eu rôl wrth gynnal bioamrywiaeth, gan ei gwneud yn ofynnol i gynigion datblygu newydd asesu eu heffeithiau posibl ar gadwraeth natur. Mae TAN 5 yn atgyfnerthu'r defnydd o amodau cynllunio a mesurau polisi priodol gan awdurdodau cynllunio lleol i warchod coed a gwrychoedd sy'n bodoli eisoes yn effeithiol.
- A.13. Mae [Nodyn Cyngor Technegol \(Cymru\) 10: Gorchmynion Cadw Coed \(1997\)](#) yn rhoi canllawiau i awdurdodau cynllunio lleol ar sut i sicrhau bod mesurau digonol ar waith i gadw a phlannu coed wrth roi caniatâd cynllunio. Mae hyn yn cynnwys defnyddio gorchmynion diogelu coed i warchod coed a choetiroedd pwysig.
- A.14. Mae [Nodyn Cyngor Technegol \(TAN\) 12 – Dylunio \(2016\)](#) yn tynnu sylw at bwysigrwydd dylunio datblygiadau newydd fel eu bod yn parchu'r amgylchedd cyfagos. Dylai cynlluniau safleoedd integreiddio coed a gwrychoedd aeddfed gan ddarparu cyfleoedd ar gyfer cynlluniau plannu newydd sy'n addas i'r cyd-destun lleol. Mae hyn yn cynnwys ymgorffori rhywogaethau coed mawr mewn mannau cyhoeddus i wella'r microhinsawdd, lleihau llwch, a lliniaru sŵn canfyddedig trwy ddarparu cysgod, lloches, a sgrinio.
- A.15. Mae [Rheoliadau Gwrychoedd 1997](#) yn darparu gwarchodaeth ar gyfer gwrychoedd pwysig, yn enwedig y rhai yng nghefn gwlad sy'n 30 oed neu'n hŷn, trwy reoleiddio eu tynnu ymaith. O dan y rheoliadau hyn, mae'n anghyfreithlon tynnu neu ddinistrio'r rhan fwyaf o wrychoedd cefn gwlad, ac eithrio'r rhai sy'n ffurfio ffiniau gerddi, heb gael cydsyniad gan yr awdurdod cynllunio lleol. Gall awdurdodau lleol wahardd tynnu gwrych ymaith os yw'n bwysig at ddibenion tirwedd, ecolegol, archaeolegol, neu hanesyddol.
- A.16. Mae [Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 \(fel y'i diwygiwyd\)](#) yn darparu'r sail statudol ar gyfer diogelu a phlannu coed o fewn y system gynllunio. Mae'r darpariaethau hyn yn gweithredu ochr yn ochr â'r gofynion gweithdrefnol a nodir yn Rheoliadau Cynllunio Gwlad a Thref (Cadwraeth Coed) (Cymru) 2012. Yn benodol:
- ➔ Mae adran 197 yn rhoi dyletswydd ar awdurdodau cynllunio lleol i sicrhau bod darpariaeth ddigonol yn cael ei gwneud ar gyfer cadw a phlannu coed wrth roi caniatâd cynllunio.
 - ➔ Mae adrannau 198–210 yn rhoi pwerau i awdurdodau wneud a gorfodi gorchmynion diogelu coed.

➔ Mae adran 211 yn ei gwneud yn ofynnol i roi hysbysiad ymlaen llaw ar gyfer gwaith ar goed mewn ardaloedd cadwraeth.

- A.17. Mae [Rheoliadau Cynllunio Gwlad a Thref \(Cadwraeth Coed\) \(Cymru\) 2012](#) yn nodi'r fframwaith gweithdrefnol ar gyfer gorchmynion diogelu coed yng Nghymru. Maent yn cwmpasu gwneud, cyflwyno, cadarnhau, amrywio, a dirymu gorchmynion diogelu coed, yn ogystal â'r broses ar gyfer cyflwyno ceisiadau i wneud gwaith ar goed a warchodir. Mae'r rheoliadau yn nodi esemptiadau, hawliau apelio, gofynion hysbysu, a dyletswyddau i blannu coed yn lle rhai eraill.
- A.18. Mae [Rheoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau 2017](#) yn gwarchod cynefinoedd a rhywogaethau ledled Ewrop a'r DU. Gelwir y rhywogaethau hyn yn rhywogaethau a warchodir gan Ewrop, a'r rheoliadau hyn yw'r prif rheoliadau sy'n hyrwyddo eu gwarchodaeth. Os oes rhywogaeth a warchodir gan Ewrop yn bresennol, ac y gallai datblygiad effeithio arni, efallai y bydd angen trwydded gan yr awdurdod trwyddedu perthnasol, megis Cyfoeth Naturiol Cymru, ochr yn ochr ag unrhyw gydsyniadau angenrheidiol eraill.

Rhanbarthol

- A.19. Mae [Datganiad Ardal De-orllewin Cymru](#) yn nodi'r risgiau, y cyfleoedd, a'r blaenoriaethau allweddol y mae angen mynd i'r afael â nhw i feithrin gwydnwch ecosystemau'r rhanbarth, a chefnogi'r gwaith o reoli ei adnoddau naturiol yn gynaliadwy. Yn ogystal, mae'n nodi camau gweithredu y bydd Cyfoeth Naturiol Cymru a phartneriaid yn eu cymryd i fynd i'r afael â'r materion a nodwyd. Mae'r datganiad ardal yn cynnwys y thema 'Gwrthdroi'r dirywiad i fioamrywiaeth a'i hadfer'. O ran coed a gwrychoedd, gall hyn olygu adfer coetiroedd sydd wedi diraddio, gwrychoedd a chynefinoedd eraill, diogelu ardaloedd o werth bioamrywiaeth uchel, megis coetiroedd hynafol, coed hynod, a gwrychoedd cyfoethog eu rhywogaethau, a sicrhau bod arferion rheoli tir yn integreiddio amcanion bioamrywiaeth.
- A.20. Bydd [cynlluniau datblygu strategol](#) yn adeiladu ar ddyfodol Cymru, a fydd yn cael eu paratoi gan gyd-bwyllgorau corfforedig ar lefel ranbarthol. Bydd y cynlluniau hyn yn canolbwyntio ar faterion sy'n croesi ffiniau awdurdodau cynllunio lleol, ac yn edrych ar sut y mae unigolion ym mhob un o'r pedwar rhanbarth yng Nghymru yn mynd ati i fyw eu bywydau bob dydd, o batrymau gweithio a chymudo i siopa a gweithgareddau hamdden.

Lleol

- A.21. Mae [Cynllun Datblygu Lleol Sir Gaerfyrddin \(2018–2033\)](#): yn nodi cynigion a pholisïau ar gyfer defnyddio'r holl dir yn y sir yn y dyfodol, ac eithrio'r ardal o fewn Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog. Fel rhan o fframwaith y cynllun datblygu ar gyfer Cymru, mae'n adlewyrchu polisi cynllunio cenedlaethol. Dechreuwyd paratoi'r cynllun datblygu lleol diwygiedig ym mis Ionawr 2018. Amlinellir y polisïau sy'n berthnasol i goed a gwrychoedd isod:
- ➔ PSD4: Mae'r seilwaith gwyrdd a glas – coed, coetiroedd a gwrychoedd mewn datblygiadau newydd yn cydnabod y cyfraniad pwysig y gall coed, coetiroedd a gwrychoedd ei wneud i'r amgylchedd ac i gymunedau lleol. Mae'r polisi yn ei gwneud yn ofynnol i gynigion datblygu flaenoriaethu cadw, diogelu, ac integreiddio coed, coetiroedd a gwrychoedd sy'n bodoli eisoes o'r gwerth a'r ansawdd uchaf o fewn safleoedd datblygu ac o'u hamgylch, gan leihau effeithiau posibl trwy ddylunio cynllun safleoedd yn ofalus a mesurau diogelu. Ar ben hynny, mae'n ei gwneud yn ofynnol gwneud gwaith rheoli i wella gwerth, ansawdd, a chyflwr glesni sy'n bodoli eisoes, ochr yn ochr â phlannu ychwanegol i sicrhau buddion hirdymor i'r dirwedd a bioamrywiaeth.
 - ➔ PSD3: Mae rhwydwaith y seilwaith gwyrdd a glas yn amlinellu gofynion ar gyfer cynigion datblygu i flaenoriaethu dylunio ac integreiddio seilwaith gwyrdd a glas yn effeithiol, a all gynnwys coed a gwrychoedd. Mae'n sicrhau bod asedau seilwaith gwyrdd a glas sy'n bodoli eisoes, a'r rhwydwaith seilwaith gwyrdd a glas yn cael eu gwerthfawrogi, eu diogelu, eu gwella, a'u rheoli. Mae'n cynnwys gofyniad i wneud y mwyaf o fuddion amlswyddogaethol seilwaith gwyrdd a glas,

ac yn cynnwys manylion am sut i reoli a chynnal a chadw seilwaith gwyrdd a glas a ddarperir yn yr hirdymor.

- ➔ PSD7: Mae diogelu mannau agored yn ei gwneud yn ofynnol i ddiogelu a gwella hygyrchedd i fannau agored, gan ganiatáu iddynt gael eu colli mewn amgylchiadau penodol yn unig. Rhaid i gynigion sicrhau darpariaeth amgen o werth cyfatebol, osgoi gwaethygu diffygion, neu gynnwys mesurau megis ailddatblygu rhannol i gadw a gwella'r rhan fwyaf o'r safle, neu gyfraniadau ariannol ar gyfer darpariaeth cyfadfer. Dylid cadw a gwella coed a gwrychoedd, sydd yn aml yn chwarae rhan allweddol o ran gwerth a lleoliad mannau agored, lle bynnag y bo modd. Mae hyn yn sicrhau bod mannau agored a'u nodweddion naturiol yn cael eu diogelu ar gyfer cymunedau a'r amgylchedd.
- ➔ PSD8: Mae darparu mannau agored newydd yn ei gwneud yn ofynnol i bob datblygiad preswyl newydd o bum cartref neu ragor gyfrannu at fannau agored yn unol â safonau mannau agored Sir Gaerfyrddin. Pan nad yw darpariaeth ar y safle yn ymarferol, neu pan fydd digon o le agored eisoes yn bodoli i wasanaethu'r datblygiad, gellir ceisio swm cymunedig fel dewis amgen. Mae'r dull hwn yn cefnogi creu a chynnal a chadw mannau agored hygyrch o ansawdd uchel i ddiwallu anghenion cymunedol a all gynnwys coed a gwrychoedd.
- ➔ SP12: Mae creu lleoedd a mannau cynaliadwy yn ei gwneud yn ofynnol i ddatblygiadau newydd gallu gwrthsefyll effeithiau newid hinsawdd, a darparu buddion net i fioamrywiaeth. Mae hyn yn cynnwys cadw a gwella seilwaith gwyrdd a glas amlswyddogaethol, bioamrywiaeth, a chysylltedd a gwydnwch ecolegol a all gynnwys coed a gwrychoedd.
- ➔ SP14: Mae cynnal a gwella'r amgylchedd naturiol yn ei gwneud yn ofynnol i ddatblygiad ddiogelu a gwella'r amgylchedd naturiol, gan gydnabod ei rôl mewn diogelu bioamrywiaeth, diffinio tirwedd, llesiant, a rheoli adnoddau yn gynaliadwy.
- ➔ NE2: Mae bioamrywiaeth yn ei gwneud yn ofynnol i ddatblygiad gynnal a gwella bioamrywiaeth yn unol ag adran 6 o Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016, gan gynnwys darparu buddion net ar gyfer bioamrywiaeth.
- ➔ NE3: Mae coridorau, rhwydweithiau, a nodweddion unigryw yn ei gwneud yn ofynnol i ddatblygiad gynnal a gwella coridorau, rhwydweithiau, a nodweddion unigryw ecolegol. Mae hyn yn cynnwys darparu buddion net ar gyfer bioamrywiaeth.
- ➔ BHE1: Mae adeiladau rhestredig ac ardaloedd cadwraeth yn ei gwneud yn ofynnol i ddatblygiadau sy'n cynnwys adeiladau rhestredig neu ardaloedd cadwraeth gadw neu wella eu cymeriad, gyda rheolaethau llym ar addasiadau, dymchweliadau, a dyluniadau newydd er mwyn gwarchod eu cyfanrwydd hanesyddol a phensaernïol. Mae'r polisi yn cydnabod pwysigrwydd coed wrth gyfrannu at gymeriad ardaloedd cadwraeth.

- ➔ BHE2: Mae cymeriad y tirwedd yn ei gwneud yn ofynnol i ddatblygiad barchu a gwarchod nodweddion tirwedd, gan gynnwys integreiddio egwyddorion creu lleoedd.
- ➔ Polisi Strategol – SP 16: Mae newid hinsawdd yn ei gwneud yn ofynnol i ddatblygiad ymateb, addasu, cynyddu gwydnwch, a lleihau achosion ac effeithiau newid hinsawdd. Mae hyn yn cynnwys cyfraniad tuag at ddiogelu a gwella asedau seilwaith gwyrdd a glas a all gynnwys coed a gwrychoedd.
- ➔ CCH7: Newid hinsawdd – Mae plannu coedwigoedd, coetiroedd a choed yn hyrwyddo datblygiad ar gyfer creu a gwarchod coetiroedd, coedwigoedd, a choridorau gwyrdd newydd (neu wella rhai sy'n bodoli eisoes).

A.22. [Canllawiau cynllunio atodol](#): Yn ogystal â'r canllawiau cynllunio atodol hyn, mae sawl un arall yn berthnasol i gyflwyno coed a gwrychoedd, gan gynnwys:

- ➔ Canllawiau cynllunio atodol Creu Lleoedd a Dylunio Cynaliadwy
- ➔ Canllawiau cynllunio atodol Bioamrywiaeth ac Adfer Byd Natur
- ➔ Canllawiau cynllunio atodol Seilwaith Gwyrdd a Glas
- ➔ Canllawiau cynllunio atodol Cymeriad y Dirwedd
- ➔ Egwyddorion dylunio mewn canllawiau cynllunio atodol datblygiad newydd
- ➔ Canllawiau cynllunio atodol Rhwymedigaethau Cynllunio

A.23. Mae [Strategaeth Seilwaith Gwyrdd a Glas Sir Gaerfyrddin \(drafft\)](#) yn nodi dull gweithredu ledled y sir ar gyfer gwella asedau naturiol amlswyddogaethol sy'n cefnogi ymatebion i argyfyngau hinsawdd a byd natur. Mae'n hyrwyddo datrysiadau ar sail natur a'r rhai sy'n seiliedig ar le i wella llesiant, gwydnwch, ac i greu lleoedd.

A.24. Mae'r [Strategaeth Coed a Choetiroedd](#) yn cefnogi ymrwymïadau argyfwng hinsawdd a natur y cyngor drwy reoli coed yn gynaliadwy a chreu coetiroedd newydd. Mae'n pwysleisio atebion ar sail natur ac yn cydnabod coed a choetiroedd fel asedau allweddol seilwaith gwyrdd a glas sy'n gwella bioamrywiaeth, yn cryfhau rhwydweithiau ecolegol, ac yn cyfrannu at gymunedau a thirweddau iachach a gwydn ledled Sir Gaerfyrddin.

A.25. Mae [Strategaeth Rheoli Coed Cyngor Sir Gaerfyrddin](#) yn nodi sut y bydd coed ar dir sy'n eiddo i'r cyhoedd yn cael eu rheoli, sut y gellir ymdrin â materion sy'n ymwneud â choed ar dir preifat, a sut y bydd stiwardiaeth hirdymor o fudd i genedlaethau'r presennol a'r dyfodol. Mae hefyd yn darparu fframwaith ar gyfer rheoli asedau coed y sir mewn ffordd sy'n gyson, yn gynaliadwy, ac yn ymwybodol o risg.

Atodiad B: Diffiniadau ac arolygon

- B.1. Ochr yn ochr â diffiniadau allweddol, mae'r atodiad hwn yn diffinio'r amrywiol arolygon a chynlluniau technegol a allai fod yn ofynnol i gynorthwyo ceisiadau cynllunio lle gellir effeithio ar goed a gwrychoedd.
- B.2. Dylai pob gwaith tirfesur gael ei wneud gan arbenigwr coed cymwys a phrofiadol, a phan fo'n berthnasol, ei baratoi yn unol â BS 5837.

Cynnwys

(Cliciwch i lywio)

Diffiniadau allweddol

Dogfennau fframwaith tirwedd

Datganiad seilwaith gwyrdd a glas
Cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg
Cynllun rheoli'r dirwedd a'r ecoleg
Cynllun tirwedd

Dogfennau coedyddiaeth

Arolwg coed (yn cydymffurfio â BS 5837)
Asesiad coedyddiaeth rhagarweiniol
Cynllun cyfyngiadau coed
Asesiad o'r effaith ar goedyddiaeth
Cynllun gwarchod coed
Datganiad dull coedyddiaeth
Cynllun bloc (gofynion sylfaenol)

Dogfennau penodol i wrychoedd

Arolwg gwrychoedd
Hysbysiad tynnu gwrych (Rheoliadau Gwrychoedd 1997)
Datganiad dull trawsleoli gwrychoedd

Arolygon ategol eraill

Arfarniad ecolegol rhagarweiniol
Arolwg o rywogaethau a warchodir
Datganiad o'r effaith ar dreftadaeth / archaeoleg

Diffiniadau allweddol

B.3. Mae'r diffiniadau canlynol yn berthnasol drwy gydol y canllawiau cynllunio atodol hyn, a dylid eu darllen wrth ddehongli gofynion PSD4.

Tymor	Diffiniad
Coeden	Coeden yw planhigyn lluosflwydd coediog â boncyff neu foncyffion penodol a all gyrraedd uchder sylweddol, a datblygu lled sylweddol o ran brigdyfiant, pan fydd wedi aeddfedu. At ddibenion BS 5837:2012, caiff coed eu harolygu'n unigol pan gofnodir safle'r boncyff, diamedr y boncyff, lled y brigdyfiant, eu uchder, eu hardal gwarchod gwreiddiau, eu cyflwr ffisiolegol a strwythurol, a'u categori cadw. Caiff coed mewn gwrychoedd neu'n union gyfagos iddynt (cyf. coed gwrychoedd) eu trin fel coed at ddibenion PSD4 a BS 5837, waeth beth fo'u cysylltiad â gwrychoedd. Mae hyn yn golygu eu bod yn ddarostyngedig i'r un gofynion arolygu, cadw, a chyfadfer ag unrhyw goeden arall, gan gynnwys y gymhareb plannu cyfadferol o leiaf 3:1 sy'n ofynnol o dan bolisi cenedlaethol pan na ellir osgoi colled. Pan gollir coed gwrychoedd ochr yn ochr â'r gwrych ei hun, bydd y ddwy rwymedigaeth gyfadfer fel arfer yn cael eu datrys ar wahân; fodd bynnag, gall yr awdurdod lleol, fesul achos, dderbyn gwrych newydd sydd wedi ei brofi'n addas fel un sy'n bodloni'r ddwy.
Coetir	Mae coetir (neu grwpiau sylweddol o goed) yn ardal o orchudd coed sy'n ffurfio canopi parhaus neu led-barhaus sy'n gweithredu fel uned goedyddol ac ecolegol sengl. Mewn arolygon BS 5837, cofnodir coetir fel nodwedd categori ar wahân, a rhaid darparu digon o wybodaeth i ddiffinio ei faint, ei strwythur, ei gyflwr, a dimensiynau coed ymyl lle y gall y rhain ddylanwadu ar gynllun y datblygiad. Mae coetir yn cynnwys coetir lled-naturiol, planhigfa goedwigaeth, a lleiniau coediog, llwyni, a gorchudd coed parhaus arall sy'n darparu swyddogaethau o ran tirwedd, bioamrywiaeth, a chysylltedd ecolegol.
Gwrych	Nodwedd llinelllog o lystyfiant coediog yn bennaf, sy'n ffurfio ffin a/neu gynefin cysylltiol. Gall gwrych gynnwys llinell gwrych a reolir (rhywogaethau llwyni yn bennaf) gydag neu heb goed gwrychoedd cysylltiedig, a gall gynnwys cloddiau, waliau neu ffosydd. Caiff gwrychoedd eu hadnabod waeth beth fo'u hyd, a gallant gynnwys rhannau a blannwyd yn ddiweddar, rhannau darniog, rhannau prin eu rhywogaethau, neu rannau byr lle maent yn cyfrannu at amwynder gweledol, cymeriad y dirwedd, a/neu gysylltedd ecolegol. Mae'r trothwy hyd o 20 metr a nodir yn Rheoliadau Gwrychoedd 1997 yn berthnasol yn unig i'r broses statudol ar gyfer penderfynu a oes angen hysbysiad tynnu gwrych ac a ystyrir bod gwrych yn 'bwysig' at ddibenion y rheoliadau hynny. Nid yw'n dynodi gwerth tirwedd na gwerth ecolegol yn ei hanfod, ac ni ddylid ei ddefnyddio i benderfynu pa asedau presennol ar safleoedd datblygu arfaethedig y dylid eu cadw, eu diogelu, neu eu gwella fel sy'n ofynnol o dan PSD4.

Ardal gwarchod gwreiddiau	Offeryn dylunio cynllun yw'r ardal gwarchod gwreiddiau, a ddiffinnir yn BS 5837. Mae'n cynrychioli'r arwynebedd lleiaf o amgylch coeden sy'n cynnwys digon o wreiddiau a chyfaint ar gyfer gwreiddio i gynnal ei hiechyd a'i sefydlogrwydd hirdymor. Mae'r ardal gwarchod gwreiddiau yn nodi'r parth lle dylid osgoi neu reoli'n llym gloddio, cywasgu, newidiadau o ran lefel, neu weithgareddau adeiladu yn ystod gwaith dylunio, dymchwel, ac adeiladu. Gweler Atodiad D.
Pellter dylanwadu (coed)	At ddibenion y canllawiau cynllunio atodol hyn, mae pellter dylanwadu yn cyfeirio at yr ardal lle gall coeden sy'n bodoli eisoes effeithio ar ddatblygiad arfaethedig, neu fod yn agored i effeithiau hwnnw. Mae hyn yn cynnwys lled canopi ac ardal gwarchod gwreiddiau'r goeden, wedi eu dehongli yn unol â'r dulliau mesur a chyfrifo a nodir yn BS 5837. Mae'r dimensiynau hyn yn cynrychioli cyrhaeddiad swyddogaethol tebygol y goeden uwchlaw ac o dan y ddaear, ac fe'u defnyddir i nodi lle y gallai datblygiad arwain at effeithiau uniongyrchol neu anuniongyrchol ar goed a gedwir.
Pellter dylanwadu (gwrychoedd)	Nid oes gan wrychoedd gyfrifiad pellter dylanwadu rhagnodedig o dan BS 5837. At ddibenion y canllawiau cynllunio atodol hyn, dehonglir pellter dylanwadu gwrych fesul achos gan ddefnyddio ei uchder, ei led, ei strwythur, ei nodweddion gwreiddio, ei effeithiau cysgodi, ei gysylltedd cynefinoedd, a phresenoldeb unrhyw goed mewn gwrych. Pan fydd coed gwrychoedd yn bresennol, dylid asesu lled eu canopïau a'u hardaloedd gwarchod gwreiddiau gan ddefnyddio BS 5837.
Dechrau gwaith	Mae hyn yn cyfeirio at y pwynt cynharaf y mae unrhyw weithgaredd yn digwydd a allai effeithio'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol ar goed neu wrychoedd a gedwir. Mae hyn yn cynnwys, ond nid yw'n gyfyngedig i'r canlynol: a. Dyfodiad neu symudiad peiriannau, cerbydau, contractwyr, neu beiriannau; b. Dosbarthu neu storio deunyddiau, pridd, sborion, tanwydd, cemegion, cyfleusterau llesiant, neu gyfarpar; c. Unrhyw waith clirio safle, gan gynnwys cael gwared ar lystyfiant, clirio prysgwydd, torri gwrychoedd, neu gwympo coed (p'un a ganiateir hynny ai peidio); d. Dymchwel seilwaith neu arwynebau caled sy'n bodoli eisoes; e. Tynnu uwchbridd neu baratoi tir arall (e.e. cloddio); f. Creu llwybrau mynediad dros dro; g. Unrhyw weithrediad sy'n peryglu cywasgu pridd, halogiad, neu aflonyddu o fewn yr ardaloedd gwarchod gwreiddiau. Pan fydd amod cynllunio yn ei gwneud yn ofynnol i fesurau gwarchod coed gael eu rhoi ar waith cyn cychwyn, bydd cynnal gweithgareddau o'r fath cyn i'r mesurau gael eu rhoi ar waith yn gyfystyr â thor rheolaeth gynllunio.
Buddion tirwedd hirdymor	Cyfraniad parhaus plannu at gymeriad y dirwedd ac ansawdd lle, gan gynnwys (ond heb fod yn gyfyngedig i) amwynder gweledol, ansawdd tir y cyhoedd, cysgod a lloches, rheoli dŵr wyneb a chreu lleoedd, drwy gydol oes lawn y datblygiad.

Trawsleoli	Codi'n ffisegol, storio dros dro, ac ailsefydlu deunydd planhigion gan gynnwys twf coediog, systemau gwreiddiau, a fflora pridd a daear cysylltiedig.
------------	---

Dogfennau fframwaith tirwedd

Datganiad seilwaith gwyrdd a glas

Mae'r datganiad seilwaith gwyrdd a glas yn dangos sut y mae cynnig datblygu yn cyfrannu at seilwaith gwyrdd a glas amlswyddogaethol a gwydnwch ecosystemau. Dylai esbonio sut y mae'r cynnig yn ymateb i asedau seilwaith gwyrdd a glas presennol y safle, gan gynnwys coed a gwrychoedd, a sut y mae'r datblygiad yn gwella cysylltedd ecolegol, ansawdd tirwedd, a bioamrywiaeth. Gall hyn gynnwys cadw coed aeddfed, atgyfnerthu gwrychoedd sy'n bodoli eisoes, plannu coed newydd, neu greu nodweddion cynefin sy'n cynorthwyo gwydnwch ecosystemau.

Dylid cyflwyno datganiad seilwaith gwyrdd a glas gyda phob cais cynllunio. Dylai ddangos sut y mae budd net i fioamrywiaeth wedi ei sicrhau ac yn ddelfrydol gyfrifo'r sgôr ffactor o ran mannau gwyrdd. Dylai'r datganiad fod yn gyson â'r wybodaeth goedyddol a gyflwynwyd ac â chynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg a chynllun rheoli'r dirwedd a'r ecoleg pan fydd y rhain hefyd yn ofynnol.

Darperir y templed datganiad seilwaith gwyrdd a glas, gan gynnwys y dystiolaeth y mae ei hangen i ddangos budd net i fioamrywiaeth a chyfrifo'r sgôr ffactor o ran mannau gwyrdd, yn Atodiad B o ganllawiau cynllunio atodol y seilwaith gwyrdd a glas. Mae Atodiad C i'r un ddogfen honno'n darparu canllawiau ar gyflawni buddion seilwaith gwyrdd a glas amlswyddogaethol.

Cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg

Mae cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg yn nodi'r dyluniad tirwedd ac ecolegol manwl ar gyfer y safle, gan gynnwys cynigion plannu, nodweddion cynefin, a strategaethau cadw. Mae'n dangos sut y mae nodweddion tirwedd ac ecolegol sy'n bodoli eisoes, gan gynnwys coed a gwrychoedd sydd wedi eu cadw, yn cael eu hymgorffori yng nghynllun y safle, a sut y bydd plannu a chreu cynefinoedd newydd yn cyfrannu at y rhwydwaith seilwaith gwyrdd a glas cyffredinol.

Fel arfer bydd angen cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg ar gyfer ceisiadau bach a mawr, ac ar gyfer materion a gadwyd yn ôl. Nid yw fel arfer yn ofynnol ar gyfer ceisiadau gan ddeiliaid tai, oni bai bod gwaith sylweddol ar goed neu wrychoedd yn cael ei gynnig, ac os felly dylid cynnwys cynllun tirwedd gyda'r datganiad seilwaith gwyrdd a glas. Pan gynigir trawsleoli gwrychoedd, creu cynefinoedd neu nodweddion ecolegol, dylid dangos a nodi'r rhain yn glir yn y cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg.

Dylai cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg fod yn gyson â'r wybodaeth goedyddol a gyflwynir (arolwg coed, cynllun cyfyngiadau coed, asesiad o'r effaith ar goedyddiaeth) ac â'r datganiad seilwaith gwyrdd a glas a chynllun rheoli'r dirwedd a'r ecoleg.

Cynllun rheoli'r dirwedd a'r ecoleg

Mae cynllun rheoli'r dirwedd a'r ecoleg yn nodi'r mesurau rheoli a chynnal a chadw hirdymor ar gyfer nodweddion tirwedd ac ecolegol sydd wedi eu cadw, a rhai sydd newydd eu creu, gan gynnwys coed, gwrychoedd, a chynefinoedd. Dylai gynnwys cyfundrefnau arolygu, plannu newydd pan fo angen, ac arferion rheoli sy'n cefnogi bioamrywiaeth a swyddogaeth hirdymor y dirwedd. Dylai rheoli a monitro gwmpasu'r cyfnod sefydlu (fel arfer blynyddoedd 1–3 ar ôl gweithredu) a pharhau drwy gydol oes y datblygiad, fel arfer o leiaf 25 mlynedd, neu oes sy'n benodol i'r prosiect os yw'n hirach.

Fel arfer bydd angen cynllun rheoli'r dirwedd a'r ecoleg ar gyfer ceisiadau mawr, a phan fydd rheolaeth tirwedd hirdymor wedi ei sicrhau gan amod neu rwymedigaeth gynllunio. Efallai y bydd ei angen hefyd ar gyfer ceisiadau bach pan gynigir plannu sylweddol neu reoli hirdymor. Dylai cynllun rheoli'r dirwedd a'r ecoleg fod yn gyson â chynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg, y datganiad seilwaith gwyrdd a glas, ac unrhyw adroddiadau coedyddiaeth perthnasol, a dylai nodi amserlenni, cyfrifoldebau, a threfniadau monitro.

Cynllun tirwedd

Cynllun sy'n dangos llystyfiant sydd wedi ei gadw, plannu newydd (gan gynnwys coed, gwrychoedd, a chynefinoedd eraill), a chynigion rheoli hirdymor. Dylai ddangos sut y mae nodweddion tirwedd presennol ac arfaethedig yn integreiddio â chynllun adeiledig y datblygiad, a sut y bydd y strategaeth blannu yn cyflawni buddion tirwedd, bioamrywiaeth, a seilwaith gwyrdd a glas dros yr hirdymor.

Ar gyfer ceisiadau gan ddeiliaid tai pan nad oes angen cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg, bydd cynllun tirwedd sydd wedi ei gynnwys yn y datganiad seilwaith gwyrdd a glas fel arfer yn ddigonol i ddangos sut y mae nodweddion a gedwir yn cael eu hintegreiddio, a sut y bydd plannu newydd yn cael ei reoli.

Pryd y bydd ei angen: Lle collir llystyfiant, neu pan fydd angen lliniaru neu blannu cyfadferol; pan fydd gwaith sylweddol ar goed neu wrychoedd yn cael ei gynnig mewn unrhyw fath o gais.

Ceisiadau nodweddiadol: Deiliad tŷ (yn lle cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg, lle bo'n briodol); llawn ac amlinellol.

Dogfennau coedyddiaeth

Arolwg coed (yn cydymffurfio â BS 5837)

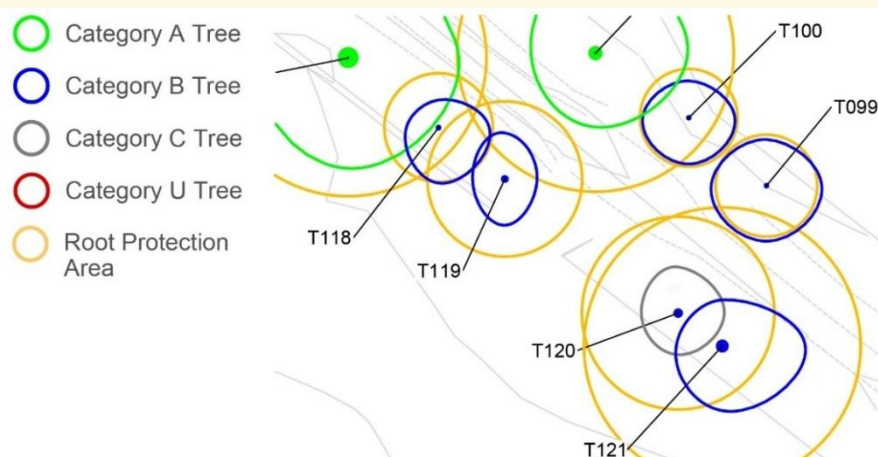
Arolwg sylfaenol o'r holl goed a grwpiau o goed ar safle neu'n gyfagos iddo, wedi ei baratoi yn unol â BS 5837. Rhaid i'r arolwg gael ei gynnal gan arbenigwr coed cymwys yn gynnar i lywio cynllun a dyluniad y safle. Dylai gynnwys amserlen a chynllun cyfatebol sy'n nodi pob coeden, ei chyflwr, ei gwerth, ei disgwyliad oes, a'i chyfyngiadau gofodol, gan gynnwys lled canopïau ac ardaloedd gwarchod gwreiddiau.

Rhaid asesu coed mewn modd tryloyw a systematig, a'u neilltuo i gategori cadw yn unol â BS 5837:

- ➔ Categori A (ansawdd uchel): Coed o werth sylweddol y dylid rhoi blaenoriaeth iddynt i'w cadw trwy ddylunio ailadroddol. Dim ond mewn amgylchiadau eithriadol y bydd colled yn dderbyniol, a bydd angen cyfiawnhad cadarn a phlannu cyfadferol priodol.
- ➔ Categori B (ansawdd cymedrol): Coed y dylid eu cadw lle bynnag y bo'n bosibl. Bydd cynigion sy'n ymgorffori rheolaeth i wella cyflwr a hirhoedledd yn cael eu cefnogi.
- ➔ Categori C (ansawdd isel): Coed y mae llai o gyfyngiad yn berthnasol iddynt. Er y gallai eu cadw fod yn briodol o hyd lle maent yn cyfrannu at gymeriad, amwynder, neu gysylltedd ecolegol.
- ➔ Categori U (anaddas): Coed yn anaddas i'w cadw yn yr hirdymor; fodd bynnag, rhaid asesu gwerth bioamrywiaeth posibl cyn eu tynnu.

Pryd y bydd ei angen: Mae angen arolwg coed i ddilysu, pan fo coed yn bresennol ar safle, neu'n gyfagos iddo, a dylai lywio'r broses ddylunio o'r cychwyn cyntaf.

Gellir dangos gwrychoedd ar gynllun yr arolwg coed fel nodweddion llinol, ond nid yw hyn yn gyfystyr ag asesiad llawn. Lle gellir effeithio ar wrychoedd, dylid darparu gwybodaeth arolwg gymesur i asesu eu strwythur, eu cyfansoddiad, a'u gwerth yn briodol.

Ffigur B: Llun enghreifftiol o arolwg coed i BS 5837, y categori plotio, a'r ardaloedd gwarchod gwreiddiau.

Asesiad coedyddiaeth rhagarweiniol

Mae asesiad coedyddiaeth rhagarweiniol yn adolygiad cychwynnol, lefel uchel o goed (ac weithiau gwrychoedd) ar safle datblygu arfaethedig a gynhelir yn ystod camau cynharaf gwerthuso'r safle neu'r broses cyn gwneud cais. Nid yw'n arolwg coed BS 5837 llawn, ond mae'n darparu digon o wybodaeth i nodi cyfyngiadau coedyddiaeth posibl, asesu dylanwad tebygol coed a gwrychoedd ar ddichonoldeb datblygu, a phenderfynu a oes angen gwaith tirlfesur pellach.

Cynllun cyfyngiadau coed

Cynllun a baratowyd yn dilyn arolwg coed sy'n dangos y cyfyngiadau gofodol a achosir gan goed a grwpiau o goed sy'n bodoli eisoes. Mae'n dangos safle cywir pob coeden, ac yn nodi'r ardaloedd lle dylid osgoi datblygiad neu ddylunio o'u cwmpas. Mae'r cynllun cyfyngiadau coed yn offeryn dylunio allweddol yn y cam cynnar, a ddefnyddir i lywio cynllun, asesu gwrthdaro posibl, a phenderfynu ar ymarferoldeb cadw hirdymor cyn cynnal asesiad o'r effaith ar goedyddiaeth. Dylai cynllun cyfyngiadau coed fel arfer gynnwys:

- a. Lleoliadau coed cywir (i arolygu cywirdeb gradd);
- b. Lled brigdyfiannau sy'n bodoli eisoes;
- c. Categoriâu cadw BS 5837:2012 (A, B, C, U), wedi eu codio â lliw;
- d. Ardaloedd gwarchod gwreiddiau wedi eu cyfrifo yn unol â BS 5837;
- e. Y potensial ar gyfer twf yn y dyfodol (uchder eithaf / lled y brigdyfiant) pan fo'n sylweddol wahanol i'r hyn sy'n bodoli eisoes;
- f. Ôl troed cysgod / bwa cysgod drwy brif ran y dydd, pan fo'n berthnasol; ac
- g. Cyfyngiadau eraill uwchlaw ac o dan y ddaear, gan gynnwys agosrwydd at adeileddau, tirffurf, neu gyfleustodau.

Diben: Er mwyn nodi cyfyngiadau sy'n gysylltiedig â choed y mae'n rhaid eu hystyried a'u hymgorffori yng nghynllun y safle, gan alluogi dylunio sy'n osgoi neu'n lleihau niwed i goed pwysig. Mae'r cynllun cyfyngiadau coed yn sicrhau bod coed Categori A a B yn cael eu cadw lle bynnag y bo'n bosibl, a bod modd darparu digon o le, cyfaint pridd, a lefelau golau.

Pryd y bydd ei angen: Pan fydd cynllun yn cael ei ddylunio gan ystyried coed neu wrychoedd a gedwir, yn enwedig yn y canlynol: Ceisiadau llawn, ceisiadau amlinellol pan fydd cynlluniau dangosol yn dangos datblygiad, llwybrau mynediad, neu weithgareddau adeiladu o fewn neu gerllaw ardaloedd gwarchod gwreiddiau, ac unrhyw gais sy'n cynnwys coed y mae gorchymyn diogelu coed yn berthnasol iddynt, coed mewn ardaloedd cadwraeth, neu goed hynafol, hynod, neu nodedig.

Asesiad o'r effaith ar goedyddiaeth

Asesiad a baratowyd yn unol â BS 5837 sy'n gwerthuso effeithiau uniongyrchol ac anuniongyrchol datblygiad arfaethedig ar goed sy'n bodoli eisoes. Mae'n adeiladu ar yr arolwg coed a'r cynllun cyfyngiadau coed i benderfynu ar ddichonoldeb cadw coed, nodi gwrthdaro, a nodi mesurau lliniaru priodol. Dylai asesiad o'r effaith ar goedyddiaeth gynnwys:

- a. Data arolwg coed blaenorol a gwybodaeth allweddol o unrhyw gynllun cyfyngiadau coed;
- b. Cynllun yn nodi coed i'w cadw (amlinelliad parhaus) a choed i'w tynnu ymaith (amlinelliad toredig);
- c. Adnabod coed i'w tocio, gan gynnwys tocio er mwyn hwyluso mynediad;
- d. Gwerthuso effeithiau uniongyrchol: Tresmasu ar ardaloedd gwarchod gwreiddiau; tynnu neu osod arwyneb caled; cloddio a newid lefelau; gosod cyfleustodau a gwasanaethau; effeithiau dymchwel;
- e. Gwerthuso effeithiau anuniongyrchol (e.e. cysgodi a goruchafiaeth, adeiladwyedd, mynediad a lle gweithio, storio deunyddiau ac uwchbridd);
- f. Asesu colledion coed a'r goblygiadau ar gyfer cymeriad y safle;
- g. Gwerthuso cyfyngiadau coed;
- h. Cynllun gwarchod coed drafft sy'n dangos mesurau gwarchod rhagarweiniol; ac
- i. Nodi materion sy'n gofyn am ddatganiad dull coedyddiaeth.

Pryd y bydd ei angen: Lle y gall datblygiad effeithio ar goed neu wrychoedd a gedwir, neu lle na ellir cadarnhau digon o le a chyfaint ar gyfer gwreiddio ar gyfer cadw coed yn yr hirdymor yn ystod y cam dylunio.

Ceisiadau nodweddiadol: Ceisiadau llawn, ceisiadau amlinellol lle mae cynllun neu fynediad yn effeithio ar goed; ceisiadau cymhleth gan ddeiliaid tai.

Cynllun gwarchod coed

Cynllun graddedig, wedi ei baratoi yn unol â BS 5837:2012, yn dangos sut y bydd coed i'w cadw yn cael eu diogelu'n ffisegol yn ystod gwaith dymchwel, adeiladu, a thirlunio. Mae'n ffurfio sail y parth adeiladu dan waharddiad ac yn sicrhau bod holl bersonél y safle yn deall ble y mae gweithrediadau'n cael eu caniatáu neu eu gwahardd. Dylai cynllun gwarchod coed:

- a. Cael ei arosod ar blan o'r cynllun topograffig sy'n dangos yr holl adeileddau ac arwynebau sy'n bodoli eisoes o fewn ardaloedd gwarchod gwreiddiau;
- b. Dangos lleoliad ac aliniad manwl gywir y rhwystrau gwarcheidiol sy'n ffurfio'r parth adeiladu dan waharddiad (llinellau parhaus, mesuradwy);
- c. Nodi math a maint y gwarchodaeth tir dros dro, gan gynnwys manylebau a thrwch yr arwyneb;
- d. Nodi coed i'w cadw, a choed i'w tynnu ymaith, wedi eu labelu'n glir ac yn gyson â'r arolwg coed a'r asesiad o'r effaith ar goedyddiaeth;
- e. Nodi unrhyw flychau gwarchod coed neu fesurau ffisegol ychwanegol y mae eu hangen i ddiogelu boncyffion neu ardaloedd gwarchod gwreiddiau;
- f. Dangos parth rhwystrau wedi eu dimensiynu o bwyntiau cyfeirio safle sefydlog i ganiatáu gosodiad cywir ar y safle;
- g. Dangos unrhyw fynediad dros dro a ganiateir i ardaloedd dan waharddiad, a'r gwarchodaeth tir dros dro cyfatebol;
- h. Cynnwys lleoliadau ar gyfer mannau gwaith (e.e. cyfadeiladau'r safle, unedau lles, mannau storio, maes / meysydd parcio contractwyr, cymysgu sment neu gemegion, pentyrrau sborion, a storfa uwchbridd, parthau sgaffaldiau, ac ardaloedd gosod craeniau);
- i. Nodi gwaith tirlunio o fewn ardaloedd gwarchodedig a sut y bydd y rhain yn cael eu gwneud heb beryglu gwreiddiau na strwythur y pridd; a
- j. Cael ei gefnogi gan destun esboniadol sy'n disgrifio rhwystrau, gwarchodaeth tir, a chyfyngiadau gweithredol.

Diben: Er mwyn atal difrod ffisegol i foncyffion, canghennau, a gwreiddiau coed, ac i osgoi cywasgu neu halogi pridd o fewn ardaloedd gwarchod gwreiddiau. Mae'r cynllun gwarchod coed yn galluogi contractwyr, dylunwyr, a'r awdurdod lleol i ddeall yn union ble y mae mynediad a gweithrediadau gwaith yn dderbyniol yn ystod y broses adeiladu.

Pryd y bydd ei angen: Mae angen cynllun gwarchod coed pan ellir effeithio ar unrhyw goeden neu wrych a gedwir gan waith dymchwel, adeiladu, cloddio, gosod cyfleustodau, neu weithgareddau yn ymwneud â mynediad i'r safle, gan gynnwys ceisiadau llawn; ceisiadau amlinellol pan na ellir osgoi effeithiau; materion a gadwyd yn ôl, a chyfnodau rhyddhau

amodau. Os na chyflwynir cynllun gwarchod coed gyda'r cais cynllunio, fel arfer bydd yn ofynnol yn ôl amod cynllunio.

Datganiad dull coedyddiaeth

Dogfen dechnegol sy'n disgrifio sut y bydd gwaith adeiladu, dymchwel, a gwaith cysylltiedig yn cael ei wneud o fewn neu gerllaw ardaloedd gwarchod gwreiddiau neu ganopïau coed heb achosi niwed i goed a gedwir. Mae'n nodi'r dulliau gweithio, y deunyddiau, yr oruchwyliaeth, a'r dilyniant sy'n angenrheidiol i ddangos bod gwaith adeiladu yn ddichonadwy yn unol â BS 5837. Dylai datganiad dull coedyddiaeth fod yn gymesur â'r cynnig, ond bydd fel arfer yn mynd i'r afael â'r canlynol:

- a. Symud ymaith adeileddau neu arwynebau caled sy'n bodoli eisoes;
- b. Gosod gwarchodaeth tir dros dro;
- c. Cloddiadau ac unrhyw dechnegau arbenigol heb ffosydd;
- d. Gosod arwyneb caled newydd (deunyddiau, lefelau, cyfyngiadau dylunio);
- e. Sylfeini arbenigol (e.e. polion, rafftau, trawstiau);
- f. Adeileddau cynnal a ddefnyddir i reoli newidiadau yn lefelau'r ddaear;
- g. Gwaith paratoadol ar gyfer gwaith tirweddu newydd;
- h. Llwybro gwasanaethau a gosod cyfleustodau;
- i. System archwiliadwy o fonitro a goruchwyllo coedyddiaeth, gan gynnwys digwyddiadau penodol ar y safle y mae angen i unigolion fod yn bresennol ar eu cyfer; a
- j. Manylion cyswllt ar gyfer yr holl bartïon perthnasol (datblygwr, ymgynghorydd coedyddiaeth, contractwr).

Pryd y bydd ei angen: Yn ofynnol pan fydd unrhyw ran o'r datblygiad yn digwydd o fewn neu'n union wrth ymyl yr ardal gwarchod gwreiddiau neu led brigdyfiannau coed a gedwir, neu pan fo angen technegau adeiladu arbennig i osgoi difrod.

Ceisiadau nodweddiadol: Ceisiadau llawn a cheisiadau amlinellol mwy cymhleth pan na ellir llunio dyluniad fel nad yw'n effeithio ar ardaloedd gwarchod gwreiddiau.

Nodyn (BS 5837:2012, Cymal 6.1)

Rhaid disgrifio gweithrediadau a gynigir o fewn yr ardaloedd gwarchod gwreiddiau (neu led brigdyfiant, pan fo hwn yn fwy) mewn datganiad dull coedyddiaeth i ddangos y gellir cynnal gwaith sydd â'r risg leiaf o gael effaith andwyol. Dylai'r datganiad dull coedyddiaeth gynnwys mewnbwn gan arbenigwyr eraill yn ôl yr angen, a dylai fanylu ar ddilyniant y

gweithrediadau, y rhagofalon, y dulliau technegol, a'r trefniadau goruchwyllo y mae eu hangen i warchod coed a gedwir.

Cynllun bloc (gofynion sylfaenol)

Yng nghyd-destun dangos cydymffurfedd â PSD4, dylai'r cynllun bloc ganolbwyntio ar goed, gwrychoedd, a'u perthynas â'r datblygiad arfaethedig. Er y gall cynlluniau bloc hefyd gynnwys nodweddion safle eraill, darperir y canllawiau isod yn benodol ar gyfer asesu coed a gwrychoedd.

Maint a chynnwys:

- a. Fel arfer 1:200 neu 1:500 (fel safon ar gyfer cynlluniau bloc cynllunio);
- b. Rhaid dangos yr holl goed a gwrychoedd ar y safle, ac yn gyfagos iddo, gan gynnwys: safleoedd y boncyffion; lled canopïau; ac ardaloedd gwarchod gwreiddiau dangosol, pan fo'n ymarferol.

Cadw coed a gwrychoedd:

- a. Nodi'n glir y nodweddion i'w cadw, eu tynnu ymaith, neu eu tocio.
- b. Dangos bod cadw wedi cael blaenoriaeth, yn unol â PSD4 a'r dull fesul cam.

Nodweddion y safle i'w dangos:

- a. Adeiladau ac estyniadau presennol ac arfaethedig.
- b. Arwynebau caled (e.e. dreifiau, patios, llwybrau).
- c. Trefniadau mynediad.
- d. Ffiniau a lefelau, lle bo'n berthnasol.
- e. unrhyw gyfyngiadau sy'n effeithio ar gadw coed neu wrychoedd.

Pan nad yw'r cynllun bloc yn darparu digon o fanylion i ddeall cyfyngiadau'r safle neu'n nodi gwrthdaro posibl â choed a/neu wrychoedd sy'n bodoli eisoes, gall yr awdurdod lleol ofyn i ragor o wybodaeth gael ei chyflwyno.

Pan nad oes coed na gwrychoedd yn bresennol, bydd datganiad ysgrifenedig byr yn cadarnhau hyn, wedi ei gynnwys yn y datganiad seilwaith gwyrdd a glas, fel arfer yn ddigonol.

Ceisiadau nodweddiadol: Ceisiadau deiliaid tai yn bennaf, ond gall hefyd gefnogi rhai ceisiadau bach.

Dogfennau penodol i wrychoedd

Arolwg gwrychoedd

Arolwg sy'n benodol i wrych sy'n disgrifio cyfansoddiad rhywogaethau, strwythur, cyflwr, parhad, rheolaeth, a nodweddion cysylltiedig gwrych. Mae fel arfer yn cynnwys gwybodaeth am rywogaethau coediog, uchder, lled, bylchau, defnydd tir cyfagos, cloddiau / ffosydd, gorchudd llysieuol, a nodweddion ecolegol neu hanesyddol nodedig, gan ddilyn arfer da cydnabyddedig, megis y Llawlyfr Arolwg Gwrychoedd.

Yr arolwg gwrychoedd hefyd yw'r prif fecanwaith ar gyfer cadarnhau pellter dylanwadu gwrych yn ymarferol. Gweler y diffiniad o bellter dylanwadu (gwrychoedd).

Diben: Asesu gwerth a chyflwr gwrych a llywio penderfyniadau am gadw, gwarchod, integreiddio dyluniad, a lliniaru o dan PSD4.

Pryd y bydd ei angen: Pan all cynigion datblygu effeithio ar wrych drwy ei symud, ei newid, neu drwy newidiadau yn y ffordd y caiff ei reoli neu o ran ei amgylchedd gwreiddio.

Ceisiadau nodweddiadol: Ceisiadau sy'n ymwneud â chael gwared ar nifer sylweddol o wrychoedd, neu sydd â nifer sylweddol o effeithiau.

Mewn rhai achosion pan fydd effeithiau ar wrych yn gyfyngedig neu'n rhannol, gall arfarniad ecolegol rhagarweiniol (neu asesiad cymesur) ddarparu digon o wybodaeth i lywio dyluniad, mesurau lliniaru, a phlannu cyfadferol.

Dylid ystyried yr angen am arolwg gwrychoedd llawn fesul achos, gan ystyried maint yr effaith a lefel y manylder y mae ei angen i gynnal PSD4.

Hysbysiad tynnu gwrych

Hysbysiad statudol a gyflwynir i'r awdurdod cynllunio lleol o dan Reoliadau Gwrychoedd 1997, lle cynigir tynnu gwrych cefn gwlad gwarchodedig y tu allan i'r broses gynllunio.

Pryd y bydd ei angen: Dim ond pan fydd rheoliadau yn berthnasol. Nid oes angen ei dynnu pan fydd angen ei dynnu i weithredu caniatâd cynllunio, ac eithrio pan fydd gwaith yn dibynnu ar hawliau datblygu a ganiateir.

Datganiad dull trawsleoli gwrychoedd

Dogfen dechnegol sy'n nodi sut y bydd gwrych sy'n bodoli eisoes yn cael ei godi, ei adleoli, a'i ailblannu'n ofalus, pan nad yw'n ymarferol ei gadw yn y fan a'r lle. Mae'n disgrifio'r fethodoleg, y dilyniannu, y mesurau diogelu, a'r ôl-ofal sy'n ofynnol i sicrhau bod trawsleoli yn cael ei wneud mewn ffordd sy'n cynnal gwerth ecolegol, swyddogaeth tirwedd, a hyfywedd hirdymor. Er ei fod yn gymesur â'r cynnig, bydd y ddogfen fel arfer yn mynd i'r afael â'r canlynol:

- a. Y cyfiawnhad dros ei drawsleoli, gan gynnwys pam nad yw'n bosibl cadw'r gwrych yn y fan a'r lle;
- b. Maint, y gwahanol rywogaethau, a chyflwr y gwrych i'w symud;
- c. Addasrwydd a manyleb y safle newydd, gan gynnwys amodau'r pridd a chyfleoedd cysylltedd;
- d. Amseriad gwaith a chyfyngiadau ecolegol (e.e. adar yn nythu, cyfyngiadau tymhorol);
- e. Methodoleg fanwl ar gyfer paratoi, codi, trin, cludo, ac adfer;
- f. Mesurau i warchod systemau gwreiddiau, ac atal dysychu neu ddifrod;
- g. Plannu atodol ac adferol i fynd i'r afael â bylchau neu fethiannau;
- h. Trefn ôl-ofal a rheoli o leiaf bum mlynedd o hyd (dyfrio, rheoli chwyn, plannu gwrychoedd newydd, tocio);
- i. Monitro, meini prawf llwyddiant, a sbardunau ar gyfer camau unioni; a
- j. Goruchwyliaeth goedyddol ac ecolegol, gan gynnwys camau allweddol y mae angen goruchwyliaeth ar eu cyfer.

Diben: Dangos bod trawsleoli gwrychoedd yn ymarferol, yn gyfiawn, ac yn gyflawnadwy, a bod modd sefydlu'r gwrych wedi ei adleoli yn llwyddiannus wrth gefnogi amcanion bioamrywiaeth, glynu wrth y dull fesul cam, a chyfrannu at fudd net i fioamrywiaeth.

Pryd y bydd ei angen: Pan gynigir colli gwrychoedd a chynigir trawsleoli fel mesur lliniaru.

Ceisiadau nodweddiadol: Unrhyw gais sy'n cynnwys trawsleoli gwrychoedd.

Arolygon ategol eraill

Arfarniad ecolegol rhagarweiniol

Asesiad ecolegol sylfaenol sy'n nodi cynefinoedd, potensial ar gyfer rhywogaethau a warchodir, a rhywogaethau â blaenoriaeth, a chyfyngiadau a chyfleoedd ecolegol ar draws y safle a'i gyffiniau. Mae arfarniad ecolegol rhagarweiniol yn cynnwys adolygiad desg ac arolwg ar droed, ac mae ei ganfyddiadau yn llywio a oes angen arolygon rhywogaethau wedi eu targedu pellach. Pan fydd coed neu wrychoedd yn bresennol, bydd yr arfarniad ecolegol rhagarweiniol yn asesu eu gwerth tebygol o ran cynefin (e.e. potensial ar gyfer clwydfannau ystlumod, cynefin adar nythu, presenoldeb pathewod) ac yn nodi gofynion arolwg.

Pryd y bydd ei angen: Pan y gall coed, gwrychoedd, neu gynefinoedd eraill gynnal rhywogaethau a warchodir, neu rywogaethau â blaenoriaeth, neu pan gynigir colli cynefin. Yn angenrheidiol ar gyfer pob cais mawr ac amlinellol, ac ar gyfer ceisiadau bach a cheisiadau deiliad tŷ ar safleoedd sy'n sensitif yn ecolegol.

Ceisiadau nodweddiadol: Llawn ac amlinellol; weithiau deiliad tŷ ar safleoedd sensitif.

Fel arfer, dylid cynnal arfarniad ecolegol rhagarweiniol cyn neu ochr yn ochr ag arolwg coed, fel bod cyfyngiadau ecolegol a choedyddol yn cael eu nodi mewn modd integredig yn ystod y cam dylunio cynharaf.

Arolwg o rywogaethau a warchodir

Arolwg rhywogaeth-benodol (e.e. ystlumod, pathewod, adar sy'n nythu, madfallod dŵr cribog) a gynhelir yn unol â chanllawiau arolwg rhywogaeth-benodol cydnabyddedig, ac o fewn y cyfnod tymhorol priodol. Pan fydd coed neu wrychoedd yn cynnal neu'n debygol o gynnal rhywogaethau a warchodir, efallai y bydd angen trwydded gan Cyfoeth Naturiol Cymru yn ogystal ag unrhyw gydsyniadau angenrheidiol eraill ar gyfer gwaith a fyddai'n effeithio arnynt.

Pryd y bydd ei angen: Pan fydd arfarniad ecolegol rhagarweiniol yn nodi tebygolrwydd rhesymol y bydd rhywogaethau a warchodir neu rywogaethau â blaenoriaeth yn bresennol, neu pan fydd natur y gwaith arfaethedig (e.e. cwympo coed, tynnu gwrychoedd ymaith) yn creu risg o niwed i'r rhywogaethau hynny.

Datganiad o'r effaith ar dreftadaeth / archaeoleg (coed a gwrychoedd)

Asesiad o effeithiau cynnig datblygu ar goed hynod neu hynafol, gwrychoedd hanesyddol, neu dirweddau hanesyddol. Mae'n gwerthuso arwyddocâd y nodweddion yr effeithir arnynt, ac effeithiau uniongyrchol ac anuniongyrchol y cynnig, a dylai gynnig mesurau lliniaru priodol. Mae coed hynod a hynafol, a gwrychoedd o arwyddocâd hanesyddol, yn ystyriaethau cynllunio perthnasol, a dim ond mewn amgylchiadau eithriadol iawn y caniateir eu colli neu eu gadael i ddirywio.

Pryd y bydd ei angen: Lle gellir effeithio ar goed hynafol neu hynod, gwrychoedd hanesyddol, neu dirweddau hanesyddol gan y datblygiad arfaethedig.

Atodiad C: Rhestr wirio'r ymgeisydd

- C.1. Rhaid i ymgeiswyr ddarparu gwybodaeth sy'n gymesur â'u cais cynllunio fel tystiolaeth eu bod yn cydymffurfio â PSD4.
- C.2. Mae'r gofynion yn amrywio yn seiliedig ar y math o gais sy'n cael ei gyflwyno, a'r effeithiau tebygol ar goed a gwrychoedd sy'n bodoli eisoes. Dylech ddefnyddio'r rhestr wirio isod i sicrhau eich bod wedi paratoi'r wybodaeth y mae ei hangen i'w chyflwyno ochr yn ochr â'ch cais cynllunio.

Dogfennau fframwaith tirwedd

Rhaid i gynigion coed a gwrychoedd a gyflwynir fel rhan o gais cynllunio gael eu hymgorffori yn y fframwaith tirwedd ac ecolegol ehangach ar gyfer y datblygiad. Nid yw'r dogfennau coedyddiaeth a restrir yn y rhestr wirio isod yn berthnasol ar eu pen eu hunain. Dylent fod yn gyson â'r dogfennau fframwaith tirwedd sy'n ofynnol ar gyfer y cais, a bod yn rhan annatod ohonynt, sef:

- Datganiad seilwaith gwyrdd a glas – yn ofynnol gyda phob cais; yn dangos sut y mae'r cynnig yn ymateb i asedau seilwaith gwyrdd a glas presennol, ac yn cyflawni budd net i fioamrywiaeth.
- Cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg—fel arfer yn ofynnol ar gyfer ceisiadau bach a mawr, a materion a gadwyd yn ôl; yn nodi dyluniad manwl o ran plannu, cynefinoedd, a chadw.
- Cynllun rheoli'r dirwedd a'r ecoleg – fel arfer yn ofynnol ar gyfer ceisiadau mawr; yn sicrhau rheolaeth hirdymor o nodweddion y dirwedd a'r ecoleg.

Darperir canllawiau pellach ar y dogfennau hyn ym Mhennod 5, canllawiau cynllunio atodol y seilwaith gwyrdd a glas, a 'Canllawiau cynllunio atodol bioamrywiaeth ac adfer natur'. Mae'r rhestr wirio isod yn canolbwyntio ar ddogfennau coedyddol a pherthnasol.

	Deiliad tŷ	Bach	Mawr	Amlinelliad	
Dogfen					Nodiadau canllaw
Cynlluniau bloc a chynllun y lleoliad sy'n plotio coed a gwrychoedd	✓	✓	✓	✓	Dylai pob cais gynnwys lleoliad coed a gwrychoedd sy'n bodoli eisoes ar y cynlluniau bloc a chynllun y lleoliad ar gyfer y datblygiad. Mae'n bosibl mai dyma'r cyfan y mae ei angen ar gyfer ceisiadau gan ddeiliaid tai a cheisiadau bach, oni bai bod effeithiau posibl ar y nodweddion hyn o fewn ffin y safle, neu ar nodweddion yn union gerllaw ffin y safle, wedi eu nodi. Pan fo hyn yn wir, bydd angen asesiad a thystiolaeth bellach.
Asesiad coedyddiaeth rhagarweiniol a/neu arolwg coed sy'n cydymffurfio â BS 5837	O bosibl	O bosibl	✓	✓	Gellir cynnal asesiad coedyddiaeth rhagarweiniol yn ystod cyfnod dichonoldeb cynnar i nodi cyfyngiadau coed ac i lywio'r dyluniad. Arolwg coed llawn sy'n cydymffurfio â BS 5837 yw'r gofyniad dilysu ar gyfer ceisiadau mawr ac amlinellol pan fydd coed yn bresennol ar y safle neu'n gyfagos iddo. Mae'r arolwg coed yn nodi ac yn categoreiddio coed, yn mapio lled canopïau ac ardaloedd gwarchod gwreiddiau, ac yn llywio'r cynllun cyfyngiadau coed. Dylai hefyd nodi unrhyw warchodaethau ychwanegol, megis gorchmynion diogelu coed. Lle gellir effeithio ar wrychoedd, dylid comisiynu arolwg gwrychoedd ar y cam hwn hefyd (gweler isod).
Cynllun cyfyngiadau coed	O bosibl	O bosibl	✓	O bosibl	Dylid paratoi cynllun cyfyngiadau coed yn seiliedig ar yr arolwg coed, a'i gyflwyno ochr yn ochr â'r cynllun arfaethedig. Dylai fapio'r ardaloedd gwarchod gwreiddiau, lled canopïau, categorïau cadw a chyfyngiadau, a llywio cynllun y safle yn uniongyrchol fel bod effeithiau yn cael eu hosgoi neu eu lleihau i'r lleiafswm. Pan fydd y cynllun yn dangos gwrthdaro posibl â choed, bydd angen asesiad o'r effaith ar goedyddiaeth. Ar gyfer ceisiadau amlinellol pan fydd y cynllun dangosol yn dangos llwybrau datblygu neu fynediad ger coed, dylid darparu cynllun cyfyngiadau coed.
Asesiad o'r effaith ar goedyddiaeth	O bosibl	O bosibl	✓	O bosibl	Ar gyfer cais cynllunio llawn, pan fydd coed mewn perygl o ganlyniad i'ch datblygiad, mae angen asesiad o'r effaith ar goed i werthuso effeithiau posibl ac amlinellu mesurau i'w lliniaru. Dylai'r asesiad o'r effaith ar goed ddarparu manylion y coed ar y safle ar adeg yr arolwg coedyddiaeth / coed a nodi pa goed y bydd angen eu tynnu, eu tocio, neu y gellir effeithio arnynt gan y datblygiad arfaethedig. Pan effeithir ar goed gan gynigion dylunio, dylid tynnu sylw at y rhain fel rhai y mae angen eu tynnu ymaith, neu rai sydd angen mesurau lliniaru arbennig er mwyn eu cadw. Dylid darparu canllawiau ar y math o fesurau lliniaru y gellid eu defnyddio neu eu hargymell. Dylai'r asesiad o'r effaith ar goed hefyd ymdrin â holl ffactorau'r safle o ran mynediad, cyfadeiladau safleoedd, mannau gweithio, a storio offer a deunyddiau ger coed er mwyn darparu'r hyn yr argymhellir eu bod yn angenrheidiol. <i>Awgrym: Gall cyflogi ymgynghorydd coedyddiaeth cymwys yn gynnwys eich helpu i fodloni gofynion cynllunio a diogelu coed gwerthfawr ar eich safle neu gerllaw.</i>

Dogfen	Deiliad tŷ	Bach	Mawr	Aminelliad	Nodiadau canllaw
Cynllun gwarchod coed	O bosibl	O bosibl	✓	O bosibl	Dylai'r asesiad o'r effaith ar goed gynnwys cynllun diogelu coed a fydd yn dangos y mesurau arfaethedig i ddiogelu'r coed drwy gydol oes y prosiect. Gall hyn gynnwys: lluniadau manwl sy'n dangos lleoliadau a dimensiynau coed a gedwir; manylebau ar gyfer ffensys gwarchod, mesurau gwarchod tir, ac ardaloedd i'w hosgoi yn ystod y gwaith adeiladu.
Datganiad dull coedyddiaeth	O bosibl	O bosibl	✓	O bosibl	Er mwyn gwarchod coed ymhellach yn ystod y gwaith adeiladu, efallai y bydd angen datganiad dull coedyddiaeth hefyd. Bydd y ddogfen hon yn darparu cyfarwyddiadau manwl ar sut i gynnal gweithgareddau adeiladu heb niweidio coed a gedwir.
Arolwg gwrychoedd	O bosibl				Mae angen cynnal arolwg gwrychoedd lle y gall datblygiad effeithio ar wrychoedd. Ar gyfer cael gwared ar wrych cyfan neu effeithiau sylweddol, dylid cynnal arolwg gwrychoedd pwrpasol, gan asesu'r gwahanol rywogaethau sy'n byw ynddo, strwythur, cyflwr, hanes rheoli, a gwerth ecolegol neu hanesyddol. Ar gyfer effeithiau mwy cyfyngedig (e.e. tynnu ymaith yn rhannol er mwyn cael mynediad), gall asesiad cymesur o fewn arolwg coedyddol neu ecolegol ehangach (megis arfarniad ecolegol rhagarweiniol) fod yn dderbyniol. Mae'r arolwg yn llywio penderfyniadau cadw, dylunio lliniaru, a gofynion cyfadferol.
Manyleb plannu coed unigol	O bosibl	O bosibl	✓	O bosibl	Pan gynigir plannu coed unigol fel rhan o ddatblygiad, rhaid darparu'r canlynol: plan y cynnig (o leiaf 1:500) yn dangos lleoliad a rhywogaeth pob coeden arfaethedig; categori manyleb stoc gan gyfeirio at Atodiad E, neu un gyfwerth sy'n benodol i'r safle wedi ei gyfiawnhau; dimensiynau'r pwll, a manylion darpariaeth y cyfaint pridd; rhaglen weithredu.

	Deiliad tŷ	Bach	Mawr	Aminelliad	
Dogfen					Nodiadau canllaw
Cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg / cynllun tirwedd a chynllun rheoli'r dirwedd a'r ecoleg	O bosibl	O bosibl	>	>	Mae cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg yn nodi dyluniad manwl o ran tirwedd ac ecoleg y safle, gan ddangos sut y mae coed a gwrychoedd a gedwir yn cael eu hintegreiddio, a sut y bydd plannu a chreu cynefinoedd newydd yn cyfrannu at rwydwaith seilwaith gwyrdd a glas. Fel arfer bydd angen cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg ar gyfer ceisiadau bach a mawr, ac yn ystod y cyfnod ymdrin â materion a gadwyd yn ôl. Ar gyfer ceisiadau gan ddeiliaid tai lle cynigir gwaith sylweddol ar goed neu wrychoedd, gall cynllun tirwedd (wedi ei gynnwys yn y datganiad seilwaith gwyrdd a glas) fod yn ddigonol yn lle cynllun dylunio'r dirwedd a'r ecoleg llawn. Fel arfer, mae angen cynllun rheoli'r dirwedd a'r ecoleg ar gyfer ceisiadau mawr, ac efallai y bydd ei angen hefyd ar gyfer ceisiadau bach pan gynigir, neu pan sicrhewir rheolaeth tirwedd hirdymor trwy amod. Mae'n nodi rheolaeth a gwaith cynnal a chadw hirdymor nodweddion newydd o ran tirwedd ac ecoleg, a rhai sydd wedi eu cadw. <i>Awgrym: Bydd ymgysylltu'n gynnar â swyddogion tirwedd ac ecoleg yr awdurdod lleol yn helpu i sicrhau bod eich cynigion plannu yn briodol ar gyfer y safle a'r ardal.</i>
Datganiad seilwaith gwyrdd a glas (canllawiau pellach wedi eu darparu yng nghanllawiau cynllunio atodol y seilwaith gwyrdd a glas)	✓				Mae angen datganiad seilwaith gwyrdd a glas gyda phob cais, yn berthnasol i faint a natur y datblygiad. I gael arweiniad ar gynhyrchu datganiad seilwaith gwyrdd a glas, gweler: Canllawiau cynllunio atodol seilwaith gwyrdd a glas Gwyrddu Sir Gâr; canllawiau cynllunio atodol seilwaith gwyrdd a glas Gwyrddu Sir Gâr Atodiad A; canllawiau cynllunio atodol seilwaith gwyrdd a glas Gwyrddu Sir Gâr Atodiad B. Awgrym: Dylai datganiad seilwaith gwyrdd a glas gynnwys tystiolaeth eich bod wedi cyflawni budd net i fioamrywiaeth ar gyfer eich datblygiad, ac ar gyfer datblygiad mawr, cyfrifiad o'ch sgôr ffactorau o ran mannau gwyrdd.
Rhestr wirio bioamrywiaeth (canllawiau pellach wedi eu darparu yn 'Canllawiau cynllunio atodol bioamrywiaeth ac adfer natur')	Nac ydyw	O bosibl	>	>	Cynghorir ymgeiswyr / datblygwyr yn gryf i ddefnyddio a chwblhau'r rhestr wirio bioamrywiaeth yn 'Canllawiau cynllunio atodol bioamrywiaeth ac adfer natur'. Bydd hyn yn helpu i nodi a ydyw'r datblygiad yn debygol o effeithio ar unrhyw safleoedd dynodedig, ac yn rhoi canllawiau ar yr arolygon gofynnol a'r angen posibl am asesiad rheoliadau cynefinoedd.

Dogfen	Deiliad tŷ	Bach	Mawr	Aminelliad	Nodiadau canllaw
Datganiad o'r effaith ar archaeoleg / treftadaeth	O bosibl				Os yw effeithiau ar werth amgylchedd hanesyddol coed yn debygol, bydd angen datganiad o'r effaith ar archaeoleg / treftadaeth. Dylid cynhyrchu hyn yn unol â'r canllawiau cynllunio atodol ynghylch archaeoleg a datblygu.

Atodiad D: Cyfrifo ardaloedd gwarchod gwreiddiau

D.1. Rhaid mesur diamedrau boncyff yn unol â BS 5837²⁴.

D.2. Ar gyfer coeden sydd ag un boncyff, cyfrifir yr ardal gwarchod gwreiddiau fel arwynebedd crwn â radiws 12 gwaith diamedr y boncyff. Waeth beth fo maint y goeden, mae'r ardal gwarchod gwreiddiau wedi ei chapio ar 707 m².

Tabl C: Ardaloedd gwarchod gwreiddiau ar gyfer coed sydd ag un boncyff yn dangos diamedr y boncyff (mm), radiws o waelod y goeden (wedi ei gyfrifo fel 12 gwaith diamedr y boncyff), a'r ardal gwarchod gwreiddiau cyfatebol (m²).

Diamedr (mm)	Radiws o waelod y goeden (m)	Ardal gwarchod gwreiddiau (m ²)	Diamedr (mm)	Radiws o waelod y goeden (m)	Ardal gwarchod gwreiddiau (m ²)
75	0.90	3	675	8.10	206
100	1.20	5	700	8.40	222
125	1.50	7	725	8.70	238
150	1.80	10	750	9.00	255
175	2.10	14	775	9.30	272
200	2.40	18	800	9.60	290
225	2.70	23	825	9.90	308
250	3.00	28	850	10.20	327
275	3.30	34	875	10.50	346
300	3.60	41	900	10.80	366
325	3.90	48	925	11.10	387
350	4.20	55	950	11.40	408
375	4.50	64	975	11.70	430
400	4.80	72	1,000	12.00	452
425	5.10	81	1,025	12.30	475
450	5.40	92	1,050	12.60	499
475	5.70	102	1,075	12.90	519
500	6.00	113	1,100	13.20	547
525	6.30	124	1,125	13.50	573
550	6.60	137	1,150	13.80	598
575	6.90	150	1,175	14.10	625
600	7.20	163	1,200	14.40	652
625	7.50	177	1,225	14.70	679
650	7.80	191	1,250+	15.00	707

D.3. Ar gyfer coed aml-boncyff, rhaid cyfrifo diamedr y boncyff cyfun cyn cymhwyso'r fformiwla ardal gwarchod gwreiddiau boncyff sengl. Ar gyfer coed â dau i bum boncyff, cyfrifir y diamedr cyfunol gan ddefnyddio ail isradd swm sgwariau diamedr pob boncyff. Ar gyfer coed sydd â mwy na phum boncyff, cyfrifir y diamedr cyfunol gan ddefnyddio ail isradd diamedr cymedrig y boncyff wedi ei sgwario, wedi ei lluosio â nifer y boncyffion.

²⁴ BS 5837:2012 – Coed mewn perthynas â dylunio, gwaith dymchwel, a gwaith adeiladu – Argymhellion, Atodiad C

Ar ôl i'r diamedr cyfun hwn gael ei bennu, cyfrifir yr ardal gwarchod gwreiddiau gan ddefnyddio'r dull boncyff sengl safonol.

Atodiad E: Rhestr rhywogaethau

- E.1. Mae'r atodiad hwn yn darparu rhestr dangosol o rywogaethau ar gyfer plannu coed a gwrychoedd yn Sir Gaerfyrddin, wedi ei threfnu yn ôl cyd-destun plannu. Mae'r rhestrau wedi eu llunio o rywogaethau brodorol a chyffredin yn lleol, ac o arfer sefydledig yn y sir.
- E.2. Rhaid i'r detholiad terfynol o rywogaethau bob amser gael ei lywio gan amodau penodol i'r safle, canfyddiadau o arolygon ecolegol a choedyddol, a'r meini prawf dethol a nodir ym mharagraffau 8.11–8.16 o'r canllawiau cynllunio atodol hwn. Dylai canfyddiadau'r arolwg fwydo i'r broses ddethol, yn enwedig ar gyfer ardaloedd integreiddio ecolegol a phlannu ar ffiniau caeau, er mwyn sicrhau bod y plannu'n nodweddiadol o'r ardal leol ac yn hyrwyddo cysylltedd.

Ymwadiad

Cyflwynir rhestrau o'r rhywogaethau, gan nodi'r cymysgedd o wahanol rywogaethau, fel canllaw cyffredinol dangosol yn unig. Nid yw'r awdurdod lleol yn derbyn unrhyw atebolrwydd am ddefnyddio'r rhestrau hyn o rywogaethau, nac am unrhyw ganlyniadau sy'n deillio o'u cymhwyso.

Mae datrysiadau tirwedd sy'n benodol i'r safle yn parhau i fod yn gyfrifoldeb yr ymgeisydd (a'i ddylunydd tirwedd a/neu bensaer tirwedd cymwys, neu ecolegydd ar gyfer materion ecolegol). Mae'r holl ganrannau yn bwyntiau cychwyn bras, a dylid eu haddasu mewn ymateb i amodau'r safle. Dylai ymgeiswyr sicrhau bod y dewis o rywogaethau yn cydymffurfio â chanllawiau cyfredol ynghylch bioddiogelwch.

Croesewir trafodaeth gynnar â'r awdurdod lleol cyn gwneud cais.

Atodiad E Cynnwys

Tabl A: Rhywogaethau coed a phrysgwydd brodorol lleol

Tabl B: Rhywogaethau coed unigol

B(i) – Coed stryd a phlannu trefol

B(ii) – Gerddi bach a mannau cyfyngedig

Tabl C: Cymysgedd plannu coetir

Tabl D: Cymysgeddau gwrychoedd rhywogaethau brodorol

D(i) – Cymysgedd amrywiol o rywogaethau

D(ii) – Cymysgedd heb ddrain

D(iii) – Cymysgedd wedi ei dargedu at bathewod

Tabl E: Rhywogaethau gwrychoedd ffiniau amwynderau

E(i) – Isel (wedi ei gynnal islaw 1.2 m)

E(ii) – Canolig i uchel (0.9 m i 1.8 m+)

Tabl F: Cymysgedd perllan traddodiadol

Allwedd: Mae canrannau (%) yn dynodi cyfrannau awgrymedig yn ôl nifer y planhigion. Pan fydd un ganran yn gysylltiedig â sawl rhywogaeth, mae hyn yn dangos cyfanswm y gyfran ar gyfer y grŵp hwnnw, ac fel arfer bydd un rhywogaeth yn ffurfio'r ganran lawn honno. Gellir amnewid neu ddefnyddio'r rhywogaethau eraill a restrir yn y grŵp hwnnw mewn meintiau llai, hyd at y cyfanswm hwnnw, pan fo'n briodol.

Tabl A: Rhywogaethau coed a phrysgwydd brodorol lleol

Ciplun o rywogaethau brodorol lleol cyffredin ac amlwg yng nghefn gwlad Sir Gaerfyrddin.

Enw cyffredin	Enw botanegol
Masarnen	<i>Acer pseudoplatanus</i>
Gwernen	<i>Alnus glutinosa</i>
Bedwen arian	<i>Betula pendula</i>
Bedwen gyffredin	<i>Betula pubescens</i>
Collen	<i>Corylus avellana</i>
Draenen wen	<i>Crataegus monogyna</i>
Piswydden	<i>Euonymus europaeus</i>
Ffawydden	<i>Fagus sylvatica</i>
Breuwydden	<i>Frangula alnus</i>
Celynnen	<i>Ilex aquifolium</i>
Coeden afalau surion	<i>Malus sylvestris</i>
Coeden ceirios du	<i>Prunus avium</i>
Draenen ddu	<i>Prunus spinosa</i>
Derwen mes di-goes	<i>Quercus petraea</i>
Derwen mes coesynnog	<i>Quercus robur</i>
Helygen wen	<i>Salix alba</i>
Helygen ddeilgron	<i>Salix caprea</i>
Helygen lwyd	<i>Salix cinerea</i>
Helygen frau	<i>Salix fragilis</i>
Criafolen	<i>Sorbus aucuparia</i>
Ywen	<i>Taxus baccata</i>
Pisgwydden dail bach	<i>Tilia cordata</i>
Llwyfen lydanddail	<i>Ulmus glabra</i>
Gwifwrnwydden y gors	<i>Viburnum opulus</i>

Tabl B: Rhywogaethau coed unigol

B(i) – Coed stryd a phlannu trefol

Addas ar gyfer strydoedd, mannau dinesig, ac amgylcheddau trefol eraill pan fo coed yn destun cyfyngiadau, gan gynnwys cyfaint ar gyfer gwreiddio cyfyngedig, cywasgiad, llygredd aer, a'r angen am glirio a ffurfio unffurf. Dewisir rhywogaethau am eu goddefgarwch i straenachoswyr trefol, eu harferion tyfu rhagweladwy (yn aml yn unionsyth neu'n golofnog), a'u haddasrwydd ar gyfer integreiddio â seilwaith adeiledig.

Enw cyffredin	Enw botanegol
Masarnen fach (amrywogaethau wedi eu meithrin)	<i>Acer campestre</i> 'Lienco' / 'Streetwise' / 'Elsrijk'
Coeden gellyg addurniadol	<i>Pyrus calleryana</i> 'Chanticleer'
Criafolen (amrywogaethau wedi eu meithrin)	<i>Sorbus aucuparia</i> (amrywogaethau wedi eu meithrin)
Masarnen Norwy (amrywogaethau wedi eu meithrin)	<i>Acer platanoides</i> (amrywogaethau wedi eu meithrin) (ffurfiau colofnog)
Oestrwydden (amrywogaeth wedi ei meithrin)	<i>Carpinus betulus</i> 'Frans Fontaine'
Derwen bigfain (amrywogaethau wedi eu meithrin)	<i>Quercus robur</i> 'Fastigiata' / 'Fastigiata Koster'
Cerddinen wen (amrywogaethau wedi eu meithrin)	<i>Sorbus aria</i> 'Lutescens' / 'Majestica'
Gwernen yr Eidal	<i>Alnus cordata</i>
Collen Twrci	<i>Corylus colurna</i>
Pisgwydden dail bach (amrywogaethau wedi eu meithrin)	<i>Tilia cordata</i> 'Greenspire' / 'Rancho'
Pisgwydden arian (amrywogaethau wedi eu meithrin)	<i>Tilia tomentosa</i> 'Brabant'
Planwydden Llundain	<i>Platanus x hispanica</i>

B(ii) – Gerddi bach a mannau cyfyngedig

Addas ar gyfer gerddi preifat, libartiau, a safleoedd trefol cyfyngedig pan fo lle yn gyfyngedig a'r eiddo yn llai, a lle bo gwerth addurniadol a lled canopi y gellir ei reoli yn ystyriaethau allweddol. Fel arfer, dewisir rhywogaethau am eu maint bach, eu diddordeb tymhorol (blodeuo, ffrwytho, neu eu lliw yn yr hydref), a'u cydnawsedd ag agosrwydd at adeiladau a ffiniau.

Enw cyffredin	Enw botanegol
Criafolen Mehefin	<i>Amelanchier lamarkii</i>
Rhuddflaguryn Gogledd America	<i>Cercis canadensis</i>
Pren Suddas	<i>Cercis siliquastrum</i>
Celynnen (amrywogaethau wedi eu meithrin)	<i>Ilex aquifolium</i> (amrywogaethau wedi eu meithrin)
Coeden afalau surion (amrywogaethau wedi eu meithrin)	<i>Malus</i> 'Evereste' / 'Golden Hornet' / 'John Downie'
Coeden ceirios addurniadol (amrywogaethau wedi eu meithrin)	<i>Prunus hillieri</i> 'Spire' / <i>Prunus subhirtella</i> (amrywogaethau wedi eu meithrin)
Coeden gellyg wylofus	<i>Pyrus salicifolia</i>
Draenen wen (amrywogaethau wedi eu meithrin)	<i>Crataegus laevigata</i> / <i>x lavalleei</i> / <i>x prunifolia</i> (amrywogaethau wedi eu meithrin)
Draenen wen dalsyth	<i>Crataegus monogyna</i> 'Stricta'
Coeden afalau surion Japan	<i>Malus floribunda</i>
Criafolen (amrywogaethau wedi eu meithrin)	<i>Sorbus aucuparia</i> (amrywogaethau wedi eu meithrin)
Cerddinen wyllt	<i>Sorbus torminalis</i>

Tabl C: Cymysgedd plannu coetir

Addas ar gyfer creu coetiroedd, plannu ymylon coetiroedd, ac ardaloedd plannu cyfadferol ecolegol mwy. Mae rhesi wedi eu lliwio'n las yn nodi rhywogaethau sy'n addas ar gyfer amodau gwlypach, gan gynnwys ymylon torlannol ac ardaloedd plannu cyfadferol tymhorol gwlyb.

%	Enw cyffredin	Enw botanegol
Rhywogaethau canopi		
50%	Derwen mes di-goes	<i>Quercus petraea</i>
	Derwen mes coesynnog	<i>Quercus robur</i>
25%	Ffawyddden	<i>Fagus sylvatica</i>
15%	Bedwen arian	<i>Betula pendula</i>
10%	Pisgwydden dail bach	<i>Tilia cordata</i>
—	Gwernen	<i>Alnus glutinosa</i>
—	Bedwen gyffredin	<i>Betula pubescens</i>
Rhywogaethau is-dyfiant ac ymyl coetir		
30%	Collen	<i>Corylus avellana</i>
25%	Draenen wen	<i>Crataegus monogyna</i>
20%	Draenen ddu	<i>Prunus spinosa</i>
10%	Celynnen	<i>Ilex aquifolium</i>
5%	Criafolen	<i>Sorbus aucuparia</i>
5%	Masarnen fach	<i>Acer campestre</i>
2.5%	Coeden afalau surion	<i>Malus sylvestris</i>
2.5%	Coeden ceirios du	<i>Prunus avium</i>
—	Helygen ddeilgron	<i>Salix caprea</i>
—	Helygen lwyd	<i>Salix cinerea</i>
—	Helygen gochlas	<i>Salix purpurea</i>
—	Helygen borffor	<i>Salix daphnoides</i>
—	Helygen dribrigerog	<i>Salix pentandra</i>
—	Helygen wen	<i>Salix alba</i>

Tabl D: Cymysgeddau gwrychoedd rhywogaethau brodorol

D(i) – Cymysgedd amrywiol o rywogaethau

Cymysgedd drain aml-rywogaeth sy'n addas ar gyfer y rhan fwyaf o gyd-destunau ffiniau gwledig, ymyl caeau, ac integreiddio ecolegol. Yn darparu strwythur cryf, gwerth bioamrywiaeth uchel, a diddordeb gweledol ar draws y tymhorau.

%	Enw cyffredin	Enw botanegol
Rhywogaethau gwrychoedd		
25%	Draenen wen	<i>Crataegus monogyna</i>
25%	Collen	<i>Corylus avellana</i>
20%	Draenen ddu	<i>Prunus spinosa</i>
10%	Celynnen	<i>Ilex aquifolium</i>
5%	Gwyddfid	<i>Lonicera periclymenum</i>
5%	Gwifwrnwydden y gors	<i>Viburnum opulus</i>
5%	Cwytrosyn	<i>Cornus sanguinea</i>
5%	Rhosyn gwyllt	<i>Rosa canina</i>
	Rhosyn gwyllt gwyn	<i>Rosa arvensis</i>
Rhywogaethau coed mewn gwrychoedd		
20%	Coeden afalau surion	<i>Malus sylvestris</i>
	Bedwen arian	<i>Betula pendula</i>
	Draenen wen	<i>Crataegus monogyna</i>
10%	Ffawyddden	<i>Fagus sylvatica</i>
70%	Derwen mes di-goes	<i>Quercus petraea</i>
	Derwen mes coesynnog	<i>Quercus robur</i>

D(ii) – Cymysgedd heb ddrain

Addas pan fo agosrwydd at lwybrau cerddwyr, mannau chwarae, neu fannau amwynder cyhoeddus yn gwneud rhywogaethau dreiniog yn annymunol, gan gynnal amrywiaeth gref o rywogaethau brodorol a gwerth ecolegol.

%	Enw cyffredin	Enw botanegol
Rhywogaethau gwrychoedd		
45%	Collen	<i>Corylus avellana</i>
20%	Masarnen fach	<i>Acer campestre</i>
10%	Cwytrosyn	<i>Cornus sanguinea</i>
10%	Gwifwrnwydden y gors	<i>Viburnum opulus</i>
10%	Celynnen	<i>Ilex aquifolium</i>
5%	Gwyddfid	<i>Lonicera periclymenum</i>
Rhywogaethau coed mewn gwrychoedd		
20%	Coeden afalau surion	<i>Malus sylvestris</i>
	Gwernen	<i>Alnus glutinosa</i>
	Bedwen arian	<i>Betula pendula</i>
	Coeden ceirios du	<i>Prunus avium</i>
	Draenen wen	<i>Crataegus monogyna</i>
10%	Ffawyddden	<i>Fagus sylvatica</i>
70%	Derwen mes di-goes	<i>Quercus petraea</i>
	Derwen mes coesynnog	<i>Quercus robur</i>

D(iii) – Cymysgedd wedi ei dargedu at bathewod

Wedi ei gynllunio i gynnal cysylltedd cynefinoedd pathewod a'u gallu i dwrio am fwyd. Addas i'w ddefnyddio ar gyfer lliniaru neu blannu cyfadferol lle mae presenoldeb pathewod wedi ei gadarnhau neu'n debygol. Dim ond yn dilyn arolwg pwrpasol o bathewod, ac ar ôl ymgynghori â swyddog ecoleg yr awdurdod lleol a Cyfoeth Naturiol Cymru y dylid pennu'r cymysgedd hwn.

%	Enw cyffredin	Enw botanegol
Rhywogaethau gwrychoedd		
30%	Collen	<i>Corylus avellana</i>
15%	Draenen wen	<i>Crataegus monogyna</i>
15%	Draenen ddu	<i>Prunus spinosa</i>
10%	Ffawydden	<i>Fagus sylvatica</i>
5%	Masarnen fach	<i>Acer campestre</i>
5%	Gwifwrnwydden y gors	<i>Viburnum opulus</i>
5%	Helygen ddeilgron	<i>Salix caprea</i>
5%	Gwyddfid	<i>Lonicera periclymenum</i>
5%	Mwyaren ddu	<i>Rubus fruticosus</i>
5%	Rhosyn gwyllt	<i>Rosa canina</i>
	Rhosyn gwyllt gwyn	<i>Rosa arvensis</i>
Rhywogaethau coed mewn gwrychoedd		
50%	Coeden afalau surion	<i>Malus sylvestris</i>
	Gwernen	<i>Alnus glutinosa</i>
	Coeden ceirios du	<i>Prunus avium</i>
	Castanwydden bêr	<i>Castanea sativa</i> (ddim yn frodorol yn lleol; defnydd i'w gytuno arno lle mai lliniaru ecolegol yw'r prif amcan)
	Draenen wen	<i>Crataegus monogyna</i>
10%	Ffawydden	<i>Fagus sylvatica</i>
40%	Derwen mes di-goes	<i>Quercus petraea</i>
	Derwen mes coesynnog	<i>Quercus robur</i>

Tabl E: Rhywogaethau gwrychoedd ffiniau amwynderau

Rhywogaethau a awgrymir ar gyfer gwrychoedd ffiniau amwynderau mewn cyd-destunau preswyl a chyhoeddus. Gweler Manyleb Tirwedd Safonol Sp3b am fanylebau stoc llawn, cynllun plannu, rheoli chwyn, mesurau gwarcheidiol, ac amserlenni cynnal a chadw.

E(i) – Isel (wedi ei gynnal islaw 1.20 m)

Enw cyffredin	Enw botanegol
Pren melyn	<i>Berberis darwinii</i>
Llwyn oren Mecsico	<i>Choisya ternata</i>
Esgalonia	<i>Escallonia ivelyi</i> (amrywogaethau)
Cropiwr melyn	<i>Euonymus fortunei</i> 'Emerald and Gold'
Pedwar-ban-byd helygddail	<i>Hebe salicifolia</i>
Pedwar-ban-byd helygddail	<i>Hebe x franciscana</i> 'Blue Gem'
Yswyddden	<i>Ligustrum delavayanum</i>
Gwyddfid llorweddol	<i>Lonicera nitida</i>
Llwyn llygad y dydd	<i>Olearia x haastii</i>
Erwain Japan	<i>Spiraea japonica</i> 'Goldflame'
Erwain	<i>Spiraea</i> 'Anthony Waterer'
Gwifwrnwydden y gors (cryno)	<i>Viburnum opulus</i> 'Compactum'
Weigela	<i>Weigela</i> 'Bristol Ruby'

E(ii) – Canolig i uchel (0.9 i 1.8 m+)

Enw cyffredin	Enw botanegol
Masarnen fach	<i>Acer campestre</i>
Coeden frech felen	<i>Aucuba japonica</i>
Pren melyn	<i>Berberis x stenophylla</i>
Oestrwydden	<i>Carpinus betulus</i>
Collen	<i>Corylus avellana</i>
Cotoneaster	<i>Cotoneaster lacteus</i>
Draenen wen	<i>Crataegus monogyna</i>
Oleaster	<i>Elaeagnus x ebbingei</i> (amrywogaethau)
Esgalonia	<i>Escallonia rubra</i> var. <i>macrantha</i>
Piswydden fythwyrdd	<i>Euonymus japonicus</i> 'Ovatus Aureus'
Ffawyddden	<i>Fagus sylvatica</i>
Griselinia	<i>Griselinia littoralis</i>
Celynnen	<i>Ilex aquifolium</i>
Celynnen Japan	<i>Ilex crenata</i>
Yswyddden yr ardd	<i>Ligustrum ovalifolium</i>
Osmanthus	<i>Osmanthus x burkwoodii</i>
<i>Photinia x fraseri</i>	<i>Photinia x fraseri</i> 'Red Robin'
Llwyn cohwhw	<i>Pittosporum tenuifolium</i>
Coeden lawrgeirios	<i>Prunus laurocerasus</i> 'Rotundifolia'
Coeden lawrgeirios Portiwgal	<i>Prunus lusitanica</i>
Llosgddraenen	<i>Pyracantha</i> 'Orange Glow'
Gwifwrnwydden	<i>Viburnum tinus</i> 'Eve Price'

Tabl F: Cymysgedd perllan traddodiadol

Mae gan Sir Gaerfyrddin dreftadaeth gyfoethog o ran perllannau, ac ers talwm byddai'n enwog o'u herwydd. Mae llawer o fathau o ffrwythau traddodiadol a lleol unigryw yn dal i oroesi mewn perllannau hŷn ledled y sir. Mae cynnwys perllannau traddodiadol o fewn cynigion yn cael cefnogaeth gref, oherwydd eu cyfraniad at gymeriad y dirwedd leol, tyfu bwyd ar gyfer y gymuned, a darparu mannau agored, ochr yn ochr â'u gwerth ecolegol.

Mae'r cymysgedd isod yn darparu llinell sylfaen ar gyfer perllan draddodiadol. Mae perllan sydd wedi ei strwythuro'n dda fel arfer yn cynnwys 50–70% o amrywogaethau afalau, 20–30% o eirin, gellyg, a cheirios, a 5–15% o rywogaethau llai cyffredin. Dylid addasu cyfrannau i gyd-fynd ag amodau'r safle, amcanion rheoli, ac argaeledd cyltifarau. Pan fo modd, dylid cael stoc o ffynonellau lleol neu stoc treftadaeth o feithrinfeydd arbenigol a'i gyflenwi ar wreiddgyffion egnïol neu led-egnïol i sicrhau hirhoedledd, gwydnwch, a datblygiad canopi perllan llawn. Mae gwreiddgyffion addas yn cynnwys MM111 neu M25 ar gyfer afalau, Cwins A neu stoc eginblanhigion ar gyfer gellyg, a St Julien A, coeden goeg-geirios neu Colt ar gyfer eirin a cheirios. Dylid osgoi gwreiddgyffion corachu neu gorachog iawn (e.e. M9, M26). Dylid plannu pob coeden ffrwythau fel coed safonol neu hanner safonol i gynnal cymeriad traddodiadol a rheolaeth hirdymor.

%	Enw cyffredin	Enw Botanegol / Nodiadau
Prif goed ffrwythau (strwythur craidd) – fel arfer 70–85% o'r cyfanswm		
50–70%	Amrywogaethau afalau	<i>Malus domestica</i> (rhywogaeth drechol; anogir cyltifarau â threftadaeth Cymreig a Sir Gaerfyrddin)
20–30%	Gellygen	<i>Pyrus communis</i>
	Coeden eirin gwyllt	<i>Prunus domestica</i>
	Coeden geirios	<i>Prunus avium</i> / <i>Prunus cerasus</i>
	Coeden eirin bwlas	<i>Prunus domestica</i> isrywogaeth <i>insititia</i>
	Coeden eirin gwyrdd	Grŵp <i>Prunus domestica</i>
Rhywogaethau llai – fel arfer 5–15% o'r cyfanswm; ymestyn y tymor blodeuo ac amrywiaeth strwythurol		
5–15%	Cwins	<i>Cydonia oblonga</i>
	Merysbren	<i>Mespilus germanica</i>
	Morwydden	<i>Morus nigra</i>
	Coeden afalau surion	<i>Malus sylvestris</i> (yn ychwanegu gwerth o ran bywyd gwyllt a chysylltiad ecolegol at restrau rhywogaethau brodorol)
Coed cnau – dewisol; ychwanegu gwerth twrio am fwyd ac amrywiaeth strwythurol		
—	Coeden cnau Ffrengig	<i>Juglans regia</i>

—	Collen	<i>Corylus avellana</i> (gwerth bioamrywiaeth)
---	--------	--

Atodiad F: Rhestr o rywogaethau sydd wedi eu heithrio a'u cyfyngu

- F.1. Mae'r atodiad hwn yn nodi rhywogaethau planhigion na ddylid eu defnyddio mewn lleoliadau naturiol neu led-naturiol fel rhan o gynigion datblygu yn Sir Gaerfyrddin, naill ai oherwydd eu bod:
- Wedi ei gyfyngu'n gyfreithiol o dan Atodlen 9 o Ddeddf Bywyd Gwylt a Chefn Gwlad 1981 (fel y'i diwygiwyd), gan ei gwneud yn drosedd plannu neu, fel arall, achosi i'r rhywogaethau hynny dyfu yn y gwyllt; neu
 - Yn hysbys am ymddwyn mewn ffordd oresgynnol mewn amgylcheddau naturiol neu led-naturiol, a bod ganddynt y potensial i atal llystyfiant brodorol, lleihau gwerth bioamrywiaeth, a thanseilio amcanion budd net i fioamrywiaeth.
- F.2. Mae'r rhestr yn cynorthwyo gweithredu PSD4 a chanllawiau cysylltiedig drwy helpu i osgoi dewisiadau plannu a fyddai'n gwrthdaro â swyddogaeth ecolegol hirdymor, ansawdd tirwedd, neu ddeilliannau adfer natur.
- F.3. Mae hon yn rhestr ddangosol yn hytrach nag un gynhwysfawr. Mae'n bosibl y bydd rhywogaethau nad ydynt wedi eu cynnwys yma yn dal i gael eu hystyried yn amhriodol pan fo tystiolaeth benodol i'r safle yn dangos risg o ledaeniad goresgynnol neu niwed ecolegol. Bydd yr awdurdod lleol yn asesu addasrwydd rhywogaethau fesul achos. Pan fo amheuaeth, dylai ymgeiswyr geisio cyngor ecolegol arbenigol cyn cyflwyno cais.
- F.4. Mae Atodlen 9 o Ddeddf Bywyd Gwylt a Chefn Gwlad 1981 yn amodol ar ddiwygio cyfnodol. Dylai ymgeiswyr wirio statws cyfredol unrhyw rywogaeth cyn cwblhau cynigion plannu.

Tabl G: Rhywogaethau a restrir o dan Atodlen 9

Ni ddylid defnyddio'r rhywogaethau a restrir yma mewn unrhyw gyd-destun o fewn cynnig datblygu pan allai eu plannu eu lledaenu i amgylchedd naturiol neu led-naturiol, neu ddylanwadu arno.

Enw cyffredin	Enw botanegol	Nodiadau
Pidyn-y-gog Americanaidd	<i>Lysichiton americanus</i>	I'w gael ar ymylon coetiroedd torlannol; yn berthnasol lle mae gwaith plannu coed yn ffinio â chyrsiau dŵr neu goetir gwlyb

Enw cyffredin	Enw botanegol	Nodiadau
Efwr enfawr	<i>Heracleum mantegazzianum</i>	Yn achosi llosgiadau goleusensitif difrifol; i'w cael yn gyffredin ar hyd coridorau gwrychoedd ac ymylon cyrsiau dŵr
Y glymog fawr	<i>Fallopia sachalinensis</i>	Yn aml yn cael ei ddrysu â chlymog Japan; yr un mor gyfyngedig
Jac y neidiwr	<i>Impatiens glandulifera</i>	I'w ganfod dros ardal eang ar hyd ddyfrffyrdd ac ymylon gwrychoedd ledled Sir Gaerfyrddin; yn aml i'w weld ar safleoedd plannu
Ffigysen yr Hotentot	<i>Carpobrotus edulis</i>	Risg i gynefinoedd prysgwydd arfordirol a chlogwyni; yn berthnasol lle bwriedir plannu mewn lleoliadau arfordirol
Canwraidd hybrid	<i>Fallopia ×bohemica</i>	Canwraidd hybrid ffrwythlon; yn gynyddol gyffredin
Clymog Japan	<i>Fallopia japonica</i>	Yn ymosodol iawn; hefyd yn rhwym wrth ddeddfwriaeth gwastraff pan symudir pridd halogedig; yn aml yn cael ei weld ar safleoedd datblygu
Rhosyn Japan	<i>Rosa rugosa</i>	Wedi ei defnyddio yn gyffredin ers talwm mewn plannu amwynderau a phriffyrdd; mae'r hadau yn gwasgaru'n rhydd i gynefinoedd prysgwydd a gwrychoedd
Garleg trionglog	<i>Allium triquetrum</i>	Yn ymledu i waelodion gwrychoedd ac ymylon coetiroedd; yn arbennig o berthnasol yn ardaloedd arfordirol mwynach de-orllewin Cymru
Alan pêr	<i>Petasites fragrans</i>	Yn gyffredin ar hyd ochrau ffyrdd a gwaelodion gwrychoedd; yn anodd ei ddileu ar ôl iddo ymsefydlu

Tabl H: Rhywogaethau sy'n ymddwyn mewn ffordd oresgynnol mewn lleoliadau naturiol neu led-naturiol

Nid yw'r rhywogaethau a restrir yma yn briodol pan fwriedir plannu i ddarparu budd net i fioamrywiaeth. Gallant fod yn dderbyniol mewn gerddi ffurfiol, lleoliadau domestig preifat, neu amgylcheddau tirlunio caled cwbl gynhwysol, yn amodol ar faint, lleoliad, a diffyg cysylltedd â chynefinoedd lled-naturiol. Fodd bynnag, dylid dangos hyn yn glir o fewn y manylion tirlunio a gyflwynir.

Enw cyffredin	Enw botanegol	Nodiadau
Coed		

Enw cyffredin	Enw botanegol	Nodiadau
Coeg-acasia	<i>Robinia pseudoacacia</i>	Yn sefydlogi nitrogen; yn newid cemeg y pridd, ac yn atal fflora daear naturiol; yn hadu'n rhydd mewn tir y tarfwyd arno
Masarnen	<i>Acer pseudoplatanus</i>	Nid yw'n briodol o fewn lleiniau clustogi coetiroedd hynafol, coetiroedd SoDdGA, na chynlluniau adfer coetiroedd; gall fod yn dderbyniol mewn cyd-destunau tirwedd strwythuredig eraill
Derwen Twrci	<i>Quercus cerris</i>	Yn cynnal y gwenynen y derw, sy'n lleihau hyfywedd mesen derw naturiol; i'w hosgoi o fewn neu ger coetir derw naturiol
Llwyni a gwrychoedd		
Y gynffon las	<i>Buddleja davidii</i>	Yn cytrefu'n rhwydd ar dir y tarfwyd arno; nid yw'n briodol mewn cyd-destunau creu cynefinoedd na seilwaith gwyrdd a glas
Coeden lawrgeirios	<i>Prunus laurocerasus</i>	Un o'r llwyni goresgynnol mwyaf niweidiol yn ecolegol mewn coetiroedd a chynefinoedd lled-naturiol; yn aml yn cael ei nodi mewn cynlluniau amwynderau; yn ymledu'n rhwydd i'r gwyllt drwy hadau a wasgerir gan adar ar ôl iddynt fwyta'r aeron
Cotoneaster (rhywogaeth oresgynnol)	<i>Cotoneaster horizontalis</i> , <i>C. microphyllus</i> , <i>C. simonsii</i> a rhywogaethau cysylltiedig sy'n ymledu	Mae sawl rhywogaeth yn amodol ar y rhestr Atodlen 9 sy'n datblygu; wedi eu gwasgaru'n eang i wrychoedd a chynefinoedd lled-naturiol gan adar
Cypreswydden Leyland	× <i>Cuprocyparis leylandii</i>	Gwerth bioamrywiaeth isel iawn; wedi ei heithrio o bob cyd-destun ecolegol a phlannu gwrychoedd
Rhododendron	<i>Rhododendron ponticum</i>	Un o'r llwyni ymledol mwyaf niweidiol yn ecolegol yng Nghymru; yn destun rhaglenni dileu gweithredol; wedi ei eithrio o bob lleoliad naturiol a lled-naturiol heb eithriad
Gweunlwyn sialon	<i>Gaultheria shallon</i>	Goresgynnol iawn mewn amodau coetir asidig; yn arbennig o broblematig mewn cyd-destunau ucheldirol a lled-naturiol
Llusen eira	<i>Symphoricarpos albus</i>	Yn ymledu'n ymosodol gan sugnwyr; yn atal fflora daear brodorol mewn gwrychoedd ac ar ymylon coetiroedd
Planhigion dringo a gorchudd tir		
Bachgen llwm	<i>Leycesteria formosa</i>	Hadu'n rhydd; anaddas ar ymyl coetiroedd neu mewn cynefinoedd lled-naturiol

Enw cyffredin	Enw botanegol	Nodiadau
Perfagl	<i>Vinca major, V. minor</i>	Parhaus ac yn ymledu; yn atal fflora daear brodorol mewn coetiroedd ac ar ymylon gwrychoedd
Clychau'r-gog Sbaenaidd a chroesiadau	<i>Hyacinthoides hispanica / H. ×massartiana</i>	Yn cymysgrywio â chlychau'r gog brodorol (<i>H. non-scripta</i>) ac yn ei beryglu'n enetig; ni ddylid ei ddefnyddio mewn cynefinoedd coetir neu wrychoedd nac yn gyfagos iddynt
Marddanhadlen felen (ffurfiau estron)	<i>Lamium galeobdolon isrywogaeth argentatum</i>	Mae cyltifar amrywiol yn ymledu'n ymosodol; ni ddylid ei gymysgu â'r isrywogaeth frodorol

Cymhwyso Tabl G a H

- F.5. Gall yr awdurdod lleol ei gwneud yn ofynnol i unrhyw rywogaeth gael ei dileu neu ei hamnewid lle byddai ei chynnwys yn gwrthdaro ag amcanion polisi cynllunio, yn tanseilio bioamrywiaeth a/neu ddeilliannau tirwedd, neu'n cyflwyno risg o ymlediad goresgynnol na ellir ei liniaru yn ddigonol trwy reolaeth briodol.
- F.6. Pan fydd rhywogaethau yn yr atodiad hwn i'w cael ar y safle fel llystyfiant sy'n bodoli eisoes, dylid mynd i'r afael â'u rheoli neu eu tynnu ymaith o fewn cynigion tirwedd, yn unol â deddfwriaeth berthnasol a chanllawiau arfer gorau.
- F.7. Dylai rhywogaethau amgen flaenoriaethu rhywogaethau brodorol neu led-frodorol o darddiad rhanbarthol priodol, sy'n addas i amodau'r safle, cymeriad y dirwedd leol, ac amcanion y cynllun plannu, fel y nodir ym Mhennod 8 ac Atodiad E.

Noder

Gall cynnwys rhywogaethau amhriodol neu rywogaethau sydd wedi eu heithrio mewn cynigion tirwedd arwain at y gofyniad am gynigion plannu a/neu amodau cynllunio diwygiedig sy'n nodi dewisiadau amgen addas a/neu reolaeth.